

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΡΙΣΗ – ΚΥΠΡΙΑΚΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΧΡΙΣΤΙΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
Δρ. ΚΡΙΣΤΗΣ ΧΑΣΑΠΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη στα Ελληνικά	1
Περίληψη στα Αγγλικά	3
Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
1.1 Πρόσφατη Χρηματοπιστωτική κρίση	7
1.1.1 Αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης	7
1.1.2 Το ιστορικό της χρηματοπιστωτικής κρίσης	11
1.2 Χρηματοπιστωτική κρίση στην Ελλάδα	16
1.2.1 Προοίμιο	16
1.2.2 Ιστορική Αναδρομή	16
1.2.3 Το πρώτο Μνημόνιο	19
1.2.4 Το δεύτερο Μνημόνιο	20
1.2.5 Το Μνημόνιο ΙΙΙ και το «κούρεμα» χρέους	20
1.3 Η οικονομική κρίση στην Κύπρο	21
1.3.1 Πως ξεκίνησε η κρίση στην Κυπριακή οικονομία – Αδυναμίες και τρωτά σημεία	21
1.3.2 Διεθνείς Οίκοι Αξιολόγησης και ο ρόλος τους	23
1.3.3 Αίτηση της Κύπρου για οικονομική βοήθεια από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ESM)	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
2.1 Χρηματοπιστωτικό σύστημα	26

2.1.1	Στόχοι ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος	26
2.1.2	Χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος	26
2.2	Τραπεζικό σύστημα	27
2.2.1	Το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1	Συνεργατικό Κίνημα	34
3.1.1	Εισαγωγή	34
3.1.2	Συνεργατισμός στην Ευρώπη – Ιστορική Αναδρομή	34
3.1.3	Συνεργατισμός στην Κύπρο – Ιστορική Αναδρομή	35
3.1.4	Σημαντικοί σταθμοί στην Ιστορία του Συνεργατικού Κινήματος	36
3.2	Ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση	40
3.3	Συγχωνεύσεις Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων	42
3.4	Ο Συνεργατισμός σήμερα	44
3.4.1	Τα κυριότερα αίτια της κρίσης στο Συνεργατισμό	44
3.4.2	Νέο καθεστώς – Νέες προοπτικές – Νέες προκλήσεις	47
3.4.3	Κύρια αιτία	48
3.4.4	Στρατηγική αντιμετώπισης της κρίσης	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1	Μνημόνιο Συναντίληψης	50
4.1.1	Χρηματοπιστωτικός τομέας	50
4.1.2	Διατήρηση της ρευστότητας του τραπεζικού τομέα	51
4.1.3	Δέουσα επιμέλεια	51
4.1.4	Αποκατάσταση επαρκών κεφαλαιακών αποθεμάτων	52

4.1.5	Ρύθμιση και Εποπτεία των τραπεζών και συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων	53
4.1.6	Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα	55
4.1.6.1	Προτεινόμενα μέτρα και ρυθμίσεις	55
4.1.6.2	Αναδιάρθρωση και διάλυση Συνεργατικών Ιδρυμάτων	56
4.1.6.3	Ανακεφαλαιοποίηση συνεργατικών ιδρυμάτων	57
4.1.7	Δημοσιονομική πολιτική – Στόχοι – Μέτρα	57
4.1.8	Στόχοι – Μέτρα – Ενέργειες Σχεδίου Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) των ΣΠΙ	58
4.1.9	Κεντρική Τράπεζα Κύπρου: Μειώσεις στα Καταθετικά Επιτόκια	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5		
5.1	Έρευνα και ανάλυση ερωτηματολογίου	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6		
6.1	Συμπεράσματα – Εισηγήσεις	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		
1.	Ερωτηματολόγιο	
2.	Σχεδιαγράμματα Ερωτηματολογίου (charts)	

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Περίληψη στα Ελληνικά:

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση που ταλανίζει την παγκόσμια οικονομία από το 2007, δε λείει να κοπάσει. Από χρηματοοικονομική κρίση του δυτικού κόσμου μετατράπηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση των περισσότερων χωρών του πλανήτη, αποκτώντας επικίνδυνες μορφές και λαμβάνοντας διαστάσεις μακροπρόθεσμου χαρακτήρα. Αναλυτικότερα, θα μελετηθεί η οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη, το δραματικό αδιέξοδο της Ελληνικής οικονομίας και οι δραματικές εξελίξεις στην Κύπρο, που οδήγησαν στο τελευταίο στάδιο πριν τη χρεοκοπία ολόκληρης της χώρας.

Η κρίση ξεκίνησε από τη 'φούσκα' των τιμών των ακινήτων στην Αμερική την περίοδο 2004 μέχρι 2006, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα τη χρεοκοπία πολλών νοικοκυριών, που προηγουμένως είχαν πάρει στεγαστικά δάνεια χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης επονομαζόμενα subprime. Πολύ γρήγορα μεταφέρθηκε στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ιδίως στις τράπεζες, οι οποίες είχαν τιτλοποιήσει αυτά τα δάνεια και πωλήσει σε εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων, άλλες τράπεζες και επενδυτές ανά τον κόσμο. Συνέπεια της κατάστασης αυτής, ήταν η χρεοκοπία πολλών νοικοκυριών το 2007 και στη συνέχεια η κατάρρευση του όλου συστήματος που αφορούσε τα στεγαστικά δάνεια χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης καθώς και των κατόχων τους κυρίως τραπεζών διεθνούς κύρους μέχρι τότε.

Αρκετές τράπεζες ανά τον κόσμο πτώχευσαν με αποκορύφωμα την κατάρρευση της Lehman Brothers στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η κρίση αυτή επεκτάθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα σε όλο τον κόσμο και φυσικά στην Ευρώπη, όπου οι τράπεζες τους είχαν επενδύσει στον επισφαλή αυτό τομέα, πιο γνωστό ως επενδύσεις σε 'τοξικά προϊόντα' των ΗΠΑ.

Από το ντόμινο αυτό των γεγονότων, επηρεάστηκε άμεσα και η Ελλάδα και μέσω αυτής επηρεάστηκε και η οικονομία της Κύπρου, λόγω κυρίως της έκθεσης των Κυπριακών

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Τραπεζών (Τράπεζα Κύπρου – Λαϊκής και Ελληνικής) στα Ελληνικά κρατικά ομόλογα, τα οποία μετά από απόφαση της << Τρόικας >> (Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας) στα τέλη Οκτωβρίου του 2011 υπέστησαν <κούρεμα> (δηλαδή μείωση του εισπρακτέου ποσού) με αποτέλεσμα οι τράπεζες αυτές να υποστούν συνολικές ζημιές της τάξης των €4.5 δις.

Στην Κύπρο, η ανάγκη για ανακεφαλαιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα μετά από το κούρεμα του ελληνικού χρέους αλλά και η ανάγκη για αναχρηματοδότηση του δημοσίου χρέους, οδήγησαν τη χώρα στη διαδικασία εκπόνησης προγράμματος στήριξης υπό την αιγίδα της ΕΕ και του ΔΝΤ. Η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και του δημοσίου χρέους, υπολογίζεται στα €17 δις περίπου, χρέος που θεωρείται ως μη βιώσιμο (140% του ΑΕΠ) για τη Κυπριακή Δημοκρατία με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Τρόικα να μη μας δανείζει, αλλά ούτε και οι ίδιοι να μπορούμε να δανειστούμε από την Διεθνή Αγορά.

Μετά από έντονες διαπραγματεύσεις η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να παραχωρήσει δάνειο ύψους €10 δις με πολύ σκληρούς και δυσβάστακτους όρους:

1. Κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας
2. "Κούρεμα" των καταθέσεων πέραν των €100.000- (ανεξασφάλιστων καταθέσεων) των καταθετών της Τράπεζας Κύπρου ούτως ώστε ο δείκτης ιδίων κεφαλαίων της Τράπεζας Κύπρου να είναι στο 9%, πέραν των άλλων δημοσιονομικών περικοπών, (ιδιωτικοποιήσεις ημικρατικών οργανισμών, αύξηση εταιρικού φόρου κ.α).

Παράλληλα η Τρόικα μέσω του μνημονίου συναντίληψης απαιτεί την αναδιάρθρωση και συρρίκνωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου. Μέσα σε αυτό το χρηματοπιστωτικό σύστημα ευρίσκεται και το Συνεργατικό Κίνημα το οποίο πρέπει και αυτό να αναδιαρθρωθεί.

Η Σ. Κ. Τράπεζα/Κ.Φ. έχει προχωρήσει στην ετοιμασία σχεδίου αναδιάρθρωσης των ΣΠΙ το οποίο θα υποβάλει στην ΚΤΚ για έγκριση μέχρι τέλος Απριλίου 2014 η οποία αφού το εγκρίνει θα το υποβάλει στην Ε.Ε. για τελική έγκριση ενημερώνοντας παράλληλα το ΔΝΤ και την ΕΚΤ.

**RECENT FINANCIAL CRISIS,
CYPRUS FINANCIAL SYSTEM
AND COOPERATIVE BANKS**

Περίληψη στα Αγγλικά:

The recent financial crisis plaguing the global economy since 2007 is intractable. Starting as a financial crisis in the Western world, it has turned into a global economic crisis involving most countries of the world, gaining dangerous forms and taking long-term dimensions. In this study, the economic crisis in the Eurozone will specifically be analysed, along with the dramatic deadlock of the Greek economy, as well as the dramatic proceedings in Cyprus which almost led the entire country to bankruptcy.

The economic crisis has started from the United States housing bubble, during the period of 2004 to 2006. The burst of the housing bubble has resulted in the bankruptcy of several households which were previously getting low credit score mortgage loans – the so-called Subprime mortgage industry. The crisis has spread very quickly, moving to the financial sector and especially banks, which had securitised these loans and sold them to mutual fund companies, or other banks and investors, in a worldwide context. As a consequence came the bankruptcy of many households in 2007 and in turn, the collapse of the whole system involving low credit score mortgage loans, as well as their owners', which were mainly banks of international repute.

Several banks around the world went bankrupt, the most scandalous of which, the collapse of Lehman Brothers in the United States. The crisis soon spread all over the world, and as expected, in Europe, where the banks had invested in this risky sector, better known as investments in 'toxic assets' of the United States of America.

This domino effect has directly affected the Greek and thereby the Cypriot economy, mainly due to the exposure of the Cypriot banks – Bank of Cyprus, Marfin Laiki Bank and Hellenic Bank, to the Greek Government Bonds. These Bonds were part of the financial 'haircut' (i.e. a decrease of the receivable amount) which took place in late October 2011, after the decision of the Troika (European Commission, International Monetary Fund and European Central Bank). As a result, the mentioned banks have suffered a total loss of 4.5 billion euros.

The need for recapitalisation of the financial sector in Cyprus after the financial haircut of the Greek debt, as well as the need to refinance debt, led the country to implement the 'Economic Adjustment Programme for Cyprus' under the auspices of the EU and the IMF. The financial need for recapitalisation of the banks and of the public debt is estimated to about 17 billion euros; a debt which is considered unsustainable (140% of the Gross Domestic Product) for the Republic of Cyprus. As a result, the European Union as well as the Troika, refuse to loan such amounts to Cyprus, nor Cyprus can borrow from the International Market.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Following intense negotiations, the European Union has decided to grant a loan of 10 billion euros under very demanding and excruciating conditions:

- a. The dismantling of Marfin Laiki Bank
- b. The financial haircut of deposits which exceeded 100 000 euros (i.e. uninsured deposits) to depositors of the Bank of Cyprus (so that the equity ratio of the Bank of Cyprus would be 9%), in addition to other budget cuts, such as the privatisation of semi-governmental organisations and the increase of corporate tax.

At the same time, the Troika requires the restructuring and downsizing of the financial system of the country, through their Memorandum of Understanding. Within this financial system, is the Co-operative Movement which must be equally restructured.

The Cyprus Central Bank and Central Agency for Equal Distribution of Burdens has proceeded with the preparation of the restructuring plan of the Cooperative Credit Institutions, to be submitted for approval to Cyprus Central Bank by the end of April 2014; which will in turn, be submitted, if approved, to the European Union for approval also by the International Monetary Fund and the European Central Bank.

Εισαγωγή:

Η μελέτη αυτή επικεντρώνεται στην ανάλυση των λόγων που οδήγησαν στην οικονομική κρίση των τελευταίων χρόνων. Στην επίδραση που είχε στην Κυπριακή Οικονομία. Στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου και ειδικότερα στις επιπτώσεις στο Συνεργατικό Κίνημα.

Στόχος της εργασίας είναι να εξαχθούν συμπεράσματα και αν είναι εφικτό να διατυπωθούν εισηγήσεις ως προς τις στρατηγικές που πρέπει να υιοθετηθούν από το Συνεργατικό Κίνημα, για να μπορέσει να συμβάλει στην ανάκαμψη του χρηματοοικονομικού συστήματος της Κύπρου, επειδή όπως εξελίσσονται τα πρόσφατα γεγονότα, ο Συνεργατισμός φαίνεται να παραμένει ως ο κυριότερος εταίρος που έχει υποστεί τις λιγότερες ζημιές και μπορεί να πρωτοστατήσει στην προσπάθεια αυτή. Επιπρόσθετος λόγος που επιβάλλει όπως ο Συνεργατισμός παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσπάθεια ανάκαμψης είναι το γεγονός ότι το ευρύ κοινό διατηρεί την εμπιστοσύνη του στο θεσμό, κάτι που έχει κλονιστεί ίσως και ανεπανόρθωτα με τις τράπεζες του εμπορικού τομέα.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της υπάρχουσας κρίσης, από πού ξεκίνησε και πώς επεκτάθηκε σε όλο τον κόσμο. Επίσης, γίνεται σύντομη ανάλυση των οικονομικών κρίσεων, διατυπώνονται τα αίτια της σημερινής κρίσης και η παγκοσμιοποίησή της. Ακόμη, γίνεται ειδική αναφορά στη χρηματοοικονομική κρίση στην Ελλάδα και στην Κύπρο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, καθορίζεται ο ορισμός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι στόχοι και τα βασικά χαρακτηριστικά του και αναλύεται η δομή του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα Συνεργατικά Κινήματα με ιδιαίτερη έμφαση στο Συνεργατικό Κίνημα της Κύπρου. Γίνεται μια ιστορική αναδρομή με αναφορά στους σημαντικότερους σταθμούς στην ιστορία του Συνεργατικού Κινήματος της Κύπρου με ιδιαίτερη έμφαση στις αλλαγές που επιβλήθηκαν στο Συνεργατισμό από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και φθάνουμε μέχρι σήμερα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται συνοπτική παρουσίαση του μνημονίου συναντίληψης με ιδιαίτερη έμφαση στις πρόνοιες που αφορούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα και ιδιαίτερα τον Συνεργατισμό.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποια συμπεράσματα όσον αφορά την οικονομική κρίση και δίνονται κάποιες απόψεις και εισηγήσεις για ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας, και διατήρησης του Συνεργατικού Κινήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση

Έως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα περιβάλλον απεριόριστης αισιοδοξίας. Μάλιστα, την περίοδο 2002 - 2007 σημειώθηκε η υψηλότερη μέση παγκόσμια ανάπτυξη των τελευταίων 40 ετών. Το μέγεθος της ετήσιας παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας το 2007 έφτασε τα 55,6 τρισεκατομμύρια δολάρια, 23,9% υψηλότερη σε σταθερές τιμές από το 2000. Το 2007, το 25,3% της συνολικής παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν στις ΗΠΑ, το 29,9% στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών, το 7,8% στην Ιαπωνία, το 13,1% στις 4 μεγάλες αναδυόμενες χώρες, Βραζιλία, Ρωσία, Κίνα και Ινδία, και το υπόλοιπο 23,9% στις υπόλοιπες οικονομίες.

Η αισιοδοξία ήταν ακόμη μεγαλύτερη στο χρηματοοικονομικό τομέα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, στις αναπτυγμένες οικονομίες της Ευρώπης και των ΗΠΑ, ο χρηματοοικονομικός τομέας είχε εξελιχθεί σε ατμομηχανή της παγκόσμιας ανάπτυξης, με τεράστια έσοδα και αγοραία προστιθέμενη αξία, της οποίας το ειδικό βάρος στην οικονομία διαρκώς αυξανόταν. Ο χρηματοοικονομικός τομέας μεγεθυνόταν και εμφανιζόταν ατρόμητος, έχοντας ξεπεράσει τα όρια λειτουργίας του ως απλού διαμεσολαβητικού μηχανισμού αλλά και τις δυνατότητες ουσιαστικού ελέγχου από εθνικές κυβερνήσεις, αρχές και τους υπάρχοντες διεθνείς οργανισμούς.

1.1.1 Αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης

Οι κυριότεροι παράγοντες της χρηματοπιστωτικής κρίσης κατηγοριοποιούνται σε μακροοικονομικούς και χρηματοοικονομικούς.

α) Στους μακροοικονομικούς παράγοντες εντάσσονται:

I. Η ανισορροπία ανάμεσα στις χώρες του πλανήτη όσον αφορά το διαφορετικό βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης, που εκδηλώθηκε με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και υψηλά πλεονάσματα των χωρών της Ασίας, ιδιαίτερα της Κίνας. Οι ανισορροπίες οδήγησαν σε μεταφορά κεφαλαίων από την Ασία προς τις ΗΠΑ, δηλαδή σε

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

φτηνό χρήμα, μεγάλη ρευστότητα και χαμηλά πραγματικά επιτόκια στις ΗΠΑ (Obstfeld and Rogoff, 2009, Caballero and Krishnamurthy, 2009). Τα χαμηλά πραγματικά επιτόκια έδωσαν ώθηση στις ήδη υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοοικονομικού τομέα.

- ii. Η φούσκα των τιμών των ακινήτων στις ΗΠΑ. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι τιμές των ακινήτων ξεκίνησαν μια ανοδική πορεία η οποία, αν και προβληματίσε πολλούς αναλυτές, αφέθηκε ελεύθερη να εξαπλωθεί (Χαρδούβελης, 2009). Η άνοδος των τιμών των κατοικιών σταμάτησε στα μέσα του 2006 και έκτοτε οι τιμές άρχισαν να πέφτουν. Η πτώση των τιμών των κατοικιών οδήγησε σε καθυστερήσεις των δόσεων των νοικοκυριών προς τις τράπεζες. Ορισμένα νοικοκυριά άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι η αξία του σπιτιού που πρόσφατα αγόρασαν έπεσε κάτω από την αξία του δανείου τους και ότι τους συνέφερε απλώς να παραδώσουν τα κλειδιά στην τράπεζα και να φύγουν από το σπίτι. Η χρεοκοπία των νοικοκυριών οδήγησε και σε μειωμένες εισροές στα ταμεία των τιτλοποιημένων δανείων.
- iii. Η πολιτικοοικονομική ιδεολογία που επικρατούσε στις ΗΠΑ και στις υπόλοιπες αναπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με την οποία οι αγορές είναι αποτελεσματικές και οι πολίτες ορθολογικοί στην οικονομική συμπεριφορά τους. Η υπόθεση της αποτελεσματικής αγοράς είχε καταλήξει να αποτελεί δόγμα, το οποίο σε συνδυασμό με τα χαμηλά επιτόκια την εποχή εκείνη οδήγησε σε ακραίες συμπεριφορές. Τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις, χωρίς να τιμολογούν σωστά τον κίνδυνο.
- iv. Και οι εποπτικές αρχές, φαίνεται να είχαν ενστερνιστεί πλήρως την υπόθεση της αποτελεσματικής αγοράς, ιδιαίτερα ο πρώην επικεφαλής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve) Alan Greenspan. Αυτό φαίνεται από τις απαντήσεις που έδωσε στην εξέταση του αμερικανικού Κογκρέσου για την κρίση στις 23 Οκτωβρίου 2008. Συνέπεια της θεωρίας αυτής, προκλήθηκε η απορρύθμιση, δηλαδή η κατάργηση πολλών από τους περιορισμούς στη δράση του χρηματοπιστωτικού τομέα που είχαν επιβληθεί από την εμπειρία της κρίσης στη δεκαετία του '30. Υπάρχουν, όμως και διαφορετικές –αιρετικές– απόψεις για αυτό το

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

θέμα. Ο Calomiris (2011) σε άρθρο του υπερασπίζεται τις αγορές και τη χρησιμότητα της απορρύθμισης ή αποκανονικοποίησης, επιρρίπτοντας τις ευθύνες στις κρατικές παρεμβάσεις.

- β) Στους χρηματοοικονομικούς παράγοντες που προξένησαν την κρίση, καταλυτικό ρόλο έπαιξαν, ιδίως στις ΗΠΑ, οι ακόλουθοι:
- i. Η ραγδαία αύξηση των δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime) χωρίς να επιδεικνύεται η ανάλογη τραπεζική εγκράτεια και ο έλεγχος για τον πιστωτικό κίνδυνο, που συνέβαλαν στην αύξηση των τιμών των κατοικιών. Ο Rajan (2010), στο πρόσφατο βιβλίο του, θεωρεί ότι η άκρατη αύξηση του τραπεζικού δανεισμού ενθαρρύνθηκε από τους πολιτικούς στις ΗΠΑ, ως αντίδοτο στη διευρυνόμενη ανισοκατανομή του εισοδήματος και στην οικονομική στασιμότητα και αποδυνάμωση της μεσαίας τάξης.
 - ii. Οι νέες μορφές τιτλοποιήσεων, με πολύπλοκους δομημένους τίτλους που είχαν διαφορετικές ή παράξενες ονομασίες από τις συνηθισμένες, όπως τα Collateralized Debt Obligations (CDO). Τους τίτλους αυτούς λίγοι καταλάβαιναν σε βάθος και μπορούσαν να τους τιμολογήσουν σωστά, ενώ οι οίκοι αξιολόγησης τους έδιναν υψηλές βαθμολογήσεις. Ιδιαίτερα οι επενδυτικές τράπεζες, αυτές που δημιουργούσαν τις τιτλοποιήσεις ή αυτές που λειτουργούσαν ως μεσάζοντες στην πρωτογενή αγορά τους, ήταν εκείνες που κυρίως διακρατούσαν το «equity tranche» των τιτλοποιήσεων, δηλαδή το κομμάτι με το μεγαλύτερο ρίσκο απωλειών αλλά και την υψηλότερη αναμενόμενη απόδοση.
 - iii. Η ενδογενής γένεση ρίσκων από το συνδυασμό των επιμέρους αρνητικών παραγόντων. Η πολλαπλασιαστική εκρηκτική δυναμική που δημιουργείται σε εποχές κρίσης δημιουργεί τα δικά της επιπλέον ρίσκα. Πιστεύω ότι θα επηρεάσει και το μέλλον της εποπτείας του χρηματοοικονομικού χώρου. Άλλωστε, ο συστημικός κίνδυνος που εμφανίστηκε στην κρίση ανέδειξε ότι η προηγούμενη επιμονή των εποπτικών αρχών στον περιορισμό του κινδύνου ανά τράπεζα ή χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή ανά

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

χρηματοοικονομικό προϊόν είναι ανεπαρκής.

- iv. Η νέα κερδοσκοπική κουλτούρα στον τραπεζικό τομέα που είχε ως στόχο την αποκόμιση οφέλους/προσόδων. Οι αμοιβές των στελεχών σε όλες τις βαθμίδες συνδέονταν με τα βραχυχρόνια έσοδα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος, ούτε οι μακροχρόνιες επιδόσεις. Αυτή η πρακτική ήταν στενά συνδεδεμένη με την επικράτηση της αντίληψης περί αποτελεσματικότητας της αγοράς και ορθολογικών προσδοκιών (Cai, Cherny and Milbourn, 2010).
- v. Οι αξιολογικοί οίκοι, οι οποίοι κατηγορήθηκαν για ανεπάρκεια ή/και για μεροληψία που πιθανόν να πήγαζε από το γεγονός ότι οι εκδότες των τίτλων ήταν αυτοί που πλήρωναν για την αξιολόγηση. Οι οίκοι αυτοί άργησαν να καταλάβουν ή να ενστερνιστούν το μέγεθος του προβλήματος, προφανώς επηρεαζόμενοι από την κερδοφορία που έφερναν οι αξιολογήσεις των τιτλοποιήσεων. Μετά την κρίση, οι εποπτικές αρχές επανεξετάζουν το καθεστώς λειτουργίας τους (SEC, 2008). Δεν συμφωνεί με την κριτική που γίνεται στους αξιολογικούς οίκους ο Calomiris (2011), αλλά πολλοί ειδικοί του χώρου, που γνωρίζουν τις πρακτικές των οίκων αξιολόγησης, τους ενοχοποιούν (Fons, 2008).
- vi. Η υψηλή μόχλευση, που σημαίνει λιγοστά ίδια κεφάλαια και υψηλός δανεισμός σε σχέση με το ενεργητικό ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος (Adrian and Shin, 2009, Crotty, 2009). Μάλιστα, ο δανεισμός που χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις την εποχή εκείνη ήταν κυρίως βραχυχρόνιος. Έτσι, όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων στα οποία είχαν επενδύσει οι επενδυτικές τράπεζες άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αντιλήφθηκαν την κεφαλαιακή απώλεια των δανεισμένων επενδυτικών τραπεζών, τότε δυσκόλεψαν ή και αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης, αναγκάζοντας έτσι τις επενδυτικές τράπεζες να προβαίνουν σε περαιτέρω πωλήσεις άλλων υγιών περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες με τη σειρά τους πίεζαν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ακόμη περισσότερο προς τα κάτω. Η απομόχλευση, δηλαδή η άρνηση στην ουσία νέου δανεισμού στα

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

χρηματοοικονομικά ιδρύματα που επένδυναν για ίδιο λογαριασμό με δανεικά κεφάλαια, έπαιξε τον κυριότερο ρόλο στην επέκταση της κρίσης πέραν του στενού χώρου των ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου (subprime) σε όλες τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Η απομόχλευση οδήγησε στη συνέχεια και στο πέρασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης στην πραγματική οικονομία.

1.1.2 Το Ιστορικό της Χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Χρονολόγιο

2004 - Δεκέμβριος 2006

Από το 2004 έως το 2006, το επιτόκιο παρέμβασης στις ΗΠΑ αυξήθηκε από το 1% στο 5,25%, κάτι που οδήγησε και σε επιβράδυνση στην αγορά κατοικίας. Τα πρώτα σημάδια της κρίσης εμφανίστηκαν το καλοκαίρι του 2006, όταν οι τιμές των κατοικιών στις ΗΠΑ σταμάτησαν να ανεβαίνουν. Οι χρεοκοπίες πολλών νοικοκυριών που προηγουμένως είχαν πάρει στεγαστικά δάνεια χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης (subprime) άρχισαν να πληθαίνουν σε επίπεδα ρεκόρ, καθώς τα επιτόκια αυξάνονταν. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των δανείων είχε προηγουμένως τιτλοποιηθεί και πουληθεί σε αμοιβαία κεφάλαια, άλλες τράπεζες και επενδυτές ανά τον κόσμο. Έτσι, οι πρώτες επιπτώσεις των χρεοκοπιών των νοικοκυριών άρχισαν να γίνονται εμφανείς στην αγορά τιτλοποιημένων ομολόγων subprime. Το Δεκέμβριο του 2006, ο αξιολογικός οίκος Fitch προειδοποιούσε ότι ένας μεγάλος αριθμός οφειλετών με στεγαστικά δάνεια subprime θα αντιμετώπιζε προβλήματα την επόμενη χρονιά, το 2007, όταν θα ανανεώνονταν τα συμβόλαιά τους με νέα επιτόκια αγοράς. Στις 28 Δεκεμβρίου η Owit Mortgage Solutions, μια επιθετική μικρή τράπεζα στην Καλιφόρνια που δάνειζε κυρίως στην αγορά των subprime κατέθεσε αίτηση πτώχευσης.

Φεβρουάριος – Ιούνιος 2007

Το Φεβρουάριο του 2007, η γνωστή βρετανική τράπεζα HSBC ανακοίνωσε μια απομείωση ύψους \$10,5 δις κυρίως λόγω απωλειών της αμερικανικής θυγατρικής

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

της Household Finance Corporation, την οποία είχε αγοράσει το 2003. Λίγο αργότερα, στις αρχές Απριλίου, η γνωστή στεγαστική τράπεζα των ΗΠΑ New Century Financial κατέθεσε αίτηση πτώχευσης. Το Μάιο, η UBS αναγκάζεται να κλείσει το Dillon Reed hedge fund έπειτα από ζημιές \$125 εκ. Τον Ιούνιο του 2007, η επενδυτική τράπεζα Bear Stearns αναγκάστηκε να πριμοδοτήσει με \$3,2 δις ένα δικό της hedge fund το οποίο είχε επενδύσει σε στεγαστικά δάνεια subprime και παρουσίασε μεγάλες απώλειες, ενώ τον Ιούλιο ανακοίνωσε ότι δύο δικά της hedge funds είχαν απωλέσει το 90% της αξίας τους, περίπου \$1,4 δις.

Ιούλιος 2007

Τον Ιούλιο του 2007, οι αξιολογικοί οίκοι Standard & Poor's και Moody's έσπειραν φόβο στις αγορές ανακοινώνοντας την πρόθεσή τους να εξετάσουν την προηγούμενη βαθμολόγηση ενός συνόλου δανείων subprime ύψους περίπου \$18 δις για πιθανή υποβάθμιση. Η Fitch ακολούθησε. Πολλά προϊόντα που βασιζόνταν σε δάνεια subprime υποβαθμίστηκαν από AAA σε A+, δηλαδή κατά 4 βαθμίδες, κάτι που μέχρι τότε ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστο. Ο ΟΟΣΑ χαρακτήρισε αυτές τις υποβαθμίσεις «αναπάντεχες» και θεώρησε ότι «εξέθεσαν τους οίκους αξιολόγησης σε σημαντική κριτική» (OECD, 2007). Οι οίκοι αξιολόγησης άρχισαν να επανεξετάζουν τις διαδικασίες αξιολόγησης που χρησιμοποιούσαν, προκαλώντας ακόμη μεγαλύτερη αβεβαιότητα στις αγορές.

Αύγουστος 2007

Στις αρχές Αυγούστου του 2007, οι εξελίξεις επιταχύνθηκαν δραματικά και η κρίση ξέσπασε πλήρως. Η γερμανική τράπεζα IKB Deutsche Industrie bank AG, για να αντιμετωπίσει τις απώλειες ενός αμοιβαίου κεφαλαίου της, αρχικά στράφηκε στη μητρική της για την εξασφάλιση χρηματοδότησης και τελικά διασώθηκε με τη δημιουργία ενός νέου fund που οργάνωσε ο βασικός της μέτοχος, η KfW Bankengruppe, στις 7 Αυγούστου. Στις 9 Αυγούστου του 2007, η γαλλική τράπεζα BNP ανακοίνωσε τη διακοπή των ρευστοποιήσεων των επενδυτών από τρία αμοιβαία κεφάλαιά της τα οποία είχαν επενδύσει σε αμερικανικά στεγαστικά προϊόντα, καθώς «αδυνατούσε» να τιμολογήσει αξιόπιστα την αξία των στοιχείων του ενεργητικού τους. Παρόμοια προβλήματα αντιμετώπισε και άλλη γερμανική τράπεζα, η Sachsen LB, η οποία εξαγοράστηκε από την Landesbank Baden-

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Württemberg. Την ίδια μέρα τα διεθνή χρηματιστήρια κατακρημνίστηκαν, ενώ η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) παρείχε ρευστότητα ύψους €95 δις.

Την επόμενη μέρα, Παρασκευή, 10 Αυγούστου, οι φόβοι εντάθηκαν. Τα επιτόκια στη διατραπεζική εκτοξεύτηκαν προς τα πάνω και η ρευστότητα πρακτικά εξαφανίστηκε, αφού στη διατραπεζική αγορά κυριάρχησε ο φόβος για τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου. Οι κεντρικές τράπεζες αναγκάστηκαν να παρέμβουν για να εξασφαλίσουν την απαραίτητη ρευστότητα. Η ΕΚΤ παρείχε την ίδια μέρα περαιτέρω ρευστότητα ύψους €61 δις.

Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο άρχισαν σταδιακά να αντιλαμβάνονται ότι τα περιουσιακά τους στοιχεία που βασίζονταν σε στεγαστικά δάνεια subprime δεν άξιζαν όσο πίστευαν, είχαν τιμολογήσει λάθος τον κίνδυνο που συνδεόταν με αυτά και πλέον ήταν πρακτικά αδύνατο να εκτιμήσουν την αξία τους, καθώς οι σχετικές αγορές κατέρρεαν. Οι τράπεζες, αβέβαιες πλέον για τις ίδιες τις κεφαλαιακές τους ανάγκες, σταμάτησαν να δανείζουν. Ουσιαστικά καμία τράπεζα δεν δάνειζε σε καμία άλλη τράπεζα, όσο μικρό και αν ήταν το διάστημα δανεισμού. Πολλοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί άρχισαν να έχουν σοβαρό πρόβλημα να εξασφαλίσουν τη βραχυχρόνια χρηματοδότηση που τους ήταν απαραίτητη για να συνεχίσουν να λειτουργούν— ιδίως οι οργανισμοί με υψηλή μόχλευση.

Με το ξέσπασμα της κρίσης τον Αύγουστο του 2007, η αγορά των στεγαστικών δανείων subprime πάγωσε. Πολλές εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων, τράπεζες επενδύσεων, ειδικοί οργανισμοί-κελύφη και άλλοι, που ήταν επενδυτές στην αγορά των subprime και είχαν χρηματοδοτήσει την επένδυσή τους με βραχυχρόνιο δανεισμό, δέχτηκαν τηλεφωνήματα από τους δανειστές τους για μεγαλύτερη εγγύηση (margin). Για να βρουν την εγγύηση, υποχρεώθηκαν σε πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, με αποτέλεσμα οι τιμές πολλών περιουσιακών στοιχείων να αρχίσουν να πέφτουν. Οι πρώτοι οργανισμοί που χτυπήθηκαν ήταν οργανισμοί-κελύφη, στημένοι ως θυγατρικές εταιρείες αμερικανικών τραπεζών για να μπορούν να δανείζονται εύκολα, χωρίς υποχρεωτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για το ρίσκο που αναλάμβαναν. Αμέσως, η αγορά αυτών των εταιρειών ειδικού σκοπού (Special

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Investment Vehicles) εξαφανίστηκε. Η αγορά αυτή χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις σε στεγαστικά προϊόντα εκδίδοντας βραχυπρόθεσμα εταιρικά ομόλογα, τα λεγόμενα Asset-Backed Commercial Paper (ABCP). Λίγοι επιθυμούσαν πλέον να αγοράσουν ABCPs, και έτσι και αυτή η αγορά κατέρρευσε.

Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος 2007

Στις 13 Σεπτεμβρίου 2007, αποκαλύπτεται ότι η βρετανική τράπεζα Northern Rock ζήτησε και έλαβε έκτακτη χρηματοδότηση από την Τράπεζα της Αγγλίας, καθώς βασιζόταν σε βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση από τη διατραπεζική αγορά, η οποία είχε πλέον διακοπεί. Η έλλειψη λεπτομερειών για το σχέδιο προκάλεσε πανικό στο κοινό και, από την Παρασκευή 14 έως και τη Δευτέρα 17 Σεπτεμβρίου, έσπευσαν να αποσύρουν μαζικά τις καταθέσεις τους (£1δισ αποσύρθηκε σε μία μόνο ημέρα), στην πρώτη τέτοιου μεγέθους περίπτωση (run on the bank) στη Μ. Βρετανία εδώ και έναν αιώνα. Το υπουργείο Οικονομικών αναγκάστηκε να εγγυηθεί το σύνολο των καταθέσεων. Οι όποιες προσπάθειες να βρεθεί αγοραστής απέτυχαν, και η τράπεζα τελικά πέρασε υπό κρατικό έλεγχο το Φεβρουάριο του 2008.

Τον Οκτώβριο, η ελβετική τράπεζα UBS ανακοινώνει απώλειες \$3,4 δις από τις επενδύσεις της σε subprime προϊόντα. Η διοίκησή της παραιτείται. Το Νοέμβριο η Citigroup αναγκάζεται να αποκαλύψει ότι έχει στον ισολογισμό της περισσότερα από \$50 δις σε προϊόντα subprime, αντί για τα \$13 δις όπως υποστήριζε έως τότε. Η Merrill Lynch αποκαλύπτει ότι αναμένει σχετικές απώλειες ύψους \$7,9 δις με τη διοίκηση να παραιτείται. Γενικά, όμως, από το Σεπτέμβριο 2007 έως και το Νοέμβριο του ίδιου έτους, χάρη στις παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών, η κατάσταση δεν εκτραχύνθηκε. Έκτοτε, όμως, τα περιθώρια άρχισαν νέα ανοδική πορεία. Τότε ήταν που άρχισε να γίνεται πιο ξεκάθαρο το μέγεθος των πιθανών απωλειών στο χρηματοπιστωτικό τομέα, ενώ τεχνικοί λόγοι επέτειναν την άνοδο. Το Δεκέμβριο του 2007 ανακοινώνονται τα πρώτα σχέδια για στήριξη από την αμερικανική κυβέρνηση στους ιδιοκτήτες ακινήτων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κατάσχεσης. Επίσης, οι πέντε μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες στο δυτικό κόσμο συντονίζονται για να παράσχουν ρευστότητα στις τράπεζες.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Τα διεθνή χρηματιστήρια, αν και αντέδρασαν αρνητικά στην αρχή της κρίσης, τον Αύγουστο του 2007, επανήλθαν γρήγορα στα προηγούμενα επίπεδα. Σε αντίθεση με τις αγορές ομολόγων και χρήματος, δεν είχαν πληγεί ιδιαίτερα, και υπήρχε η εντύπωση σε πολλούς αναλυτές ότι οι καλές μέρες θα συνεχίζονταν και το 2008. Όμως, τον Ιανουάριο του 2008, η κρίση στη διατραπεζική αγορά και στην αγορά ομολόγων μεταδόθηκε και στα χρηματιστήρια. Ο Ιανουάριος σημαδεύτηκε από πτώση των χρηματιστηριακών δεικτών παγκοσμίως. Ξεκίνησε έτσι μια καθοδική πορεία των χρηματιστηρίων που διήρκεσε περίπου 15 μήνες.

2008 – ο επίλογος για την Αμερικάνικη Χρηματοπιστωτική κρίση

Στις 10 Σεπτεμβρίου, η Lehman Brothers ανακοινώνει τεράστιες απώλειες για το τελευταίο τρίμηνο και έπειτα από ένα πενήνημερο αγωνιώδους αναζήτησης αγοραστή, αναγκάζεται να κηρύξει πτώχευση τη Δευτέρα, 15 Σεπτεμβρίου. Ήταν η πρώτη μεγάλη τράπεζα που χρεοκοπούσε. Είχε προηγηθεί ένα Σαββατοκύριακο έντονων διαβουλεύσεων στο κεντρικό κτίριο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας της Νέας Υόρκης στη Liberty Street, με παρουσία του επικεφαλής της New York Fed και μετέπειτα υπουργού Οικονομικών Timothy Geithner, του Προέδρου της Fed Ben Bernanke, και του υπουργού Οικονομικών Henry Paulson. Δεν βρέθηκε αγοραστής για τη Lehman, αφού ο επίδοξος αγοραστής, που ήταν η Barclays, επέμενε σε παρόμοιες εγγυήσεις με αυτές που είχαν δοθεί στην JP Morgan για την εξαγορά της Bear Stearns τον προηγούμενο Μάρτιο. Έτσι αποφασίστηκε να αφηθεί η Lehman να καταρρεύσει. Στις ίδιες διαβουλεύσεις, όμως, βρέθηκε αγοραστής για τη Merrill Lynch, που αντιμετώπιζε και αυτή την απειλή της χρεοκοπίας, υπό το βάρος συνολικών ζημιών από την κρίση \$51,8 δις (σύμφωνα με το Bloomberg). Την ίδια μέρα, στις 15 Σεπτεμβρίου, η Merrill Lynch ανακοινώνει την εξαγορά της από την Bank of America για \$50 δις. Σε ένα Σαββατοκύριακο δύο από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες του κόσμου έπαψαν να υπάρχουν. Η χρεοκοπία της Lehman εξαφάνισε την όποια λίγη εμπιστοσύνη είχε μείνει στη διατραπεζική αγορά και τα επιτόκια εκτοξεύτηκαν σε ιστορικά υψηλά. Η αγορά ουσιαστικά ήταν και πάλι κλειστή και θα παρέμενε έτσι για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η απόφαση να αφηθεί η Lehman να καταρρεύσει είχε σκοπό να μειώσει τον ηθικό κίνδυνο (moral hazard) αλλά ξαφνικά δημιουργήθηκε ένα ντόμινο ανησυχιών. Η

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

ανησυχία μεταφέρθηκε κυρίως στους ασφαλιστικούς οργανισμούς που είχαν πουλήσει ασφάλειες έναντι του κινδύνου χρεοκοπίας οργανισμών όπως η Lehman, χρησιμοποιώντας παράγωγα προϊόντα (Credit Default Swaps). Μεγαλύτερος κίνδυνος υπήρχε για την αμερικανική AIG, τη μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία του κόσμου, της οποίας ο κομβικός ρόλος απειλούσε να προκαλέσει την πλήρη κατάρρευση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο συστημικός κίνδυνος ήταν πλέον τεράστιος, αφού το κόστος της κατάρρευσής της ήταν πολύ μεγαλύτερο από ότι της διάσωσής της. Έτσι, την επόμενη μέρα μετά τη χρεοκοπία της Lehman, στις 16 Σεπτεμβρίου 2008, η αμερικανική κυβέρνηση ανακοινώνει ένα πακέτο σωτηρίας \$85 δις για την AIG, με αντάλλαγμα το 80% της εταιρείας. Η AIG κρατικοποιείται, κάτι πρωτοφανές για την αμερικανική αγορά.

1.2 Η Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα

1.2.1 Προοίμιο

Η ελληνική κρίση ξεκίνησε από την οικονομική δυσπραγία, που εισήχθη στην Ελλάδα, λόγω της διεθνούς ύφεσης και φανέρωνε την υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου και την πιθανή αδυναμία ελέγχου του διογκούμενου χρέους του. Σύντομα, μετατράπηκε σε κρίση της Ευρωζώνης, όταν οι αγορές συνειδητοποίησαν ότι το ελληνικό πρόβλημα είναι η κορυφή του παγόβουνου σε μια νομισματική ένωση η οποία δε στηρίζεται σε σταθερά δημοσιονομικά θεμέλια.

Η διεθνή οικονομική κρίση που επικρατούσε άφηνε πίσω της βάρη. Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες φυσικά, το κύριο βάρος ήταν το ψηλό δημόσιο χρέος.

1.2.2 Ιστορική αναδρομή

Κατά την περίοδο 1980-1993, το χρέος στην Ελλάδα εκτινάχτηκε από 28.6% σε 111.6% του ΑΕΠ. Μετά το 1993, η Ελλάδα κατόρθωσε να θέσει την οικονομία της σε ομαλότερο δρόμο και να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Στην συνέχεια επιτεύχθηκαν ψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και αποκρατικοποιήσεις με αποτέλεσμα το χρέος να μειώνεται. Το 1999, η Ελλάδα έδειξε έλλειμμα κάτω από το 3% του ΑΕΠ, πετυχαίνοντας την ένταξη της στην ΟΝΕ. Αργότερα όμως φάνηκε ότι οι σχετικά καλές επιδόσεις που παρουσιάζονταν

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

αυτή την περίοδο, οφείλονταν σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, πρακτική που ονομάστηκε δημιουργική λογιστική.

Το 2004, ο τότε υπουργός οικονομικών της Ελλάδας, πείστηκε από την Eurostat να προβεί σε οικονομική απογραφή, κάτι που τελικά αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών της προηγούμενης κυβέρνησης. Η αξιοπιστία της χώρας μειώθηκε και η Ελλάδα μπήκε σε τριετή επιτήρηση.

Τα επόμενα 3 χρόνια 2004-2007, το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε, ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκαν ψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η ελληνική οικονομία εκτροχιάστηκε και το έλλειμμα αλλά και το χρέος ξεκίνησαν να αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς.

Να σημειωθεί ότι ενώ το 2006, το έλλειμμα ήταν 5.7% του ΑΕΠ (12.1 δις ευρώ) το 2009 ήταν 15.4% του ΑΕΠ (36.1 δις ευρώ).

Η κρίση ανέδειξε τις προϋπάρχουσες μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας: το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και την οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους.

Όπως θυμόμαστε όλοι, το 2009, διεξήχθησαν πρόωρες εκλογές στην Ελλάδα. Η νέα κυβέρνηση έφερε στην επιφάνεια ότι το έλλειμμα ήταν πολύ περισσότερο από ότι υπολογιζόταν (15.4% του ΑΕΠ αντί 6%). Η νέα κυβέρνηση είχε υποσχεθεί αυξήσεις μισθών σε χαμηλά εισοδήματα και συντάξεις. Ακόμη θα μείωνε την κρατική σπατάλη και θα αύξανε τα έσοδα, κυρίως μέσω της φοροδιαφυγής. Μετά όμως την κατάθεση του προϋπολογισμού, ξεκίνησαν αρνητικές εξελίξεις για την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας. Η οικονομία υποβαθμιζόταν γιατί το πρόγραμμα της κυβέρνησης για εξυγίανση της οικονομίας, κρίθηκε ανεπαρκές.

Στην Ευρωζώνη, η αύξηση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ δεν ήταν συγκριτικά δραματική. Ευλόγως, θα διερωτόμαστε γιατί στη διάρκεια του 2010, παρατηρήθηκε τόσο μεγάλη ένταση στην Ευρωζώνη. Η απάντηση είναι ότι η ένταση δεν αφορούσε το σύνολο της Ευρωζώνης, αλλά επιμέρους χώρες. Οι αμφιβολίες των αγορών επικεντρώθηκαν στην εσωτερική λειτουργία της και σε

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

οτιδήποτε αρνητικό. Μέχρι πριν την κρίση, οι αγορές δε διαφοροποιούσαν σημαντικά τις χώρες της Ευρωζώνης μεταξύ τους, μετά όμως τις διαφοροποιούσαν ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο της καθεμίας.

Ο κίνδυνος χώρας, που αντικατοπτρίζεται στα περιθώρια επιτοκίων δανεισμού της κάθε μίας ευρωπαϊκής χώρας σε σχέση με τα αντίστοιχα γερμανικά ή και στα επιτόκια ασφάλισης των δανειστών της χώρας (Credit Default Swap rates), ήταν πλέον σε συνάρτηση με το δημόσιο χρέος κάθε χώρας αλλά και άλλων παραγόντων όπως οι πολιτικές εξελίξεις, η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος κ.α.

Από το Ιανουάριο του 2010 ξεκίνησε μια συνεχής άνοδος του επιτοκιακού περιθωρίου (spread) των ομολόγων της Ελλάδας. Από τον Ιανουάριο μέχρι τον Απρίλιο, το spread των 10ετών ομολόγων εκτοξεύτηκε από 300 μονάδες στις 1000. Η Ελλάδα ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες χώρες. Στα τέλη του Απριλίου επικρατεί κοινή πεποίθηση ότι η Ελλάδα βαίνει προς χρεοκοπία και ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα προκαλούσε αναταράξεις σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωζώνης, πιθανόν μέσω της έκθεσης των τραπεζών τους σε ελληνικά κρατικά ομόλογα. Η τύχη της Ελλάδας ήταν στο μυαλό των αγορών άμεσα συνδεδεμένη με την τύχη της Ευρωζώνης.

Η υπερβολική αντίδραση των αγορών, από το Νοέμβριο του 2009 και μετά, οφείλεται όχι τόσο στο πραγματικό μέγεθος του δημοσιονομικού προβλήματος που συσσωρεύτηκε για δεκαετίες, όσο κυρίως στο σοκ της ίδιας της αποκάλυψης των ελλειμμάτων το 2009. Οι αναλυτές πιστεύουν ότι το σοκ αυτό δημιούργησε ένα κύμα απαισιοδοξίας στην Ελλάδα, που πλέον δεν ελεγχόταν.

Στις 15 Μαρτίου του 2010, στη συνάντηση των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης ανακοινώθηκε η απόφαση δημιουργίας μηχανισμού στήριξης των μελών της Ζώνης του Ευρώ. Η ΕΕ ανακοίνωσε ότι θα δημιουργούταν ο μηχανισμός χρηματοδότησης, με τη συμμετοχή του ΔΝΤ, για να βοηθήσει την Ελλάδα και όποιο άλλο μέλος της χρειαστεί. Στις 23 Απριλίου 2010, η Ελλάδα ζήτησε επίσημα την ένταξη της στον μηχανισμό στήριξης αφού το κόστος δανεισμού της ήταν εκτοξευμένο σε μη αποδεκτά ύψη.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

1.2.3 Το πρώτο Μνημόνιο

Στις 8 Μαΐου 2010, υπογράφηκε το Μνημόνιο (Memorandum of Understanding). Η ΕΕ και το ΔΝΤ σύνταξαν ένα πρόγραμμα που είχε ως βασικό στόχο την κάλυψη των δανειακών αναγκών της Ελλάδας για περίπου τρία χρόνια και στη δημιουργία ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου που θα επιτρέπει την έξοδο της χώρας από την κρίση και την επιστροφή της σε διατηρήσιμους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Το Μνημόνιο περιλάμβανε δάνειο €80 δις από τους εταίρους της Ευρωζώνης και €30 δις από το ΔΝΤ.

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή ως «Τρόικα», η οποία ανά τρίμηνο θα αξιολογούσε την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του «Μνημονίου» και θα αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Με την υπογραφή του Μνημονίου, ανακοινώθηκε το τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων της Ελλάδας. Τα μέτρα προέβλεπαν, σημαντική μείωση ή και κατάργηση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού, μειώσεις στις συντάξεις, περικοπές σε επιδόματα, αύξηση στο ΦΠΑ και άλλους φόρους.

Στις 12 Μαρτίου 2011, στη σύνοδο κορυφής της ΕΕ αποφασίστηκε η επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του δανείου του Μαΐου του 2010, κατά 7.5 χρόνια και μείωση του επιτοκίου κατά 1%.

Στο μεσοδιάστημα, άρχισαν να φαίνονται οι συνέπειες των μέτρων. Η ανεργία και ο πληθωρισμός εκτινάχθηκαν και πολλές μικρές επιχειρήσεις έβαλαν λουκέτο.

Στις 29 Ιουνίου 2011, ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015». Το μεσοπρόθεσμο προέβλεπε μια σειρά από μέτρα για περιορισμό των δαπανών και αύξηση των εσόδων. Περιορίστηκαν μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και προστέθηκαν νέα φορολογικά μέτρα. Ακόμη ιδρύθηκε ο οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων (Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας) με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας.

1.2.4 Το δεύτερο Μνημόνιο

Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Η σύνοδος κορυφής κατέληξε την 21^η Ιουλίου σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιλάμβανε νέο δάνειο για τη χώρα ύψους 158 δις Ευρώ. Από αυτά τα 109 δις θα προέλθουν από την ΕΕ και το ΔΝΤ (49 δις από αυτά είναι το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020. Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Η είδηση αυτή χαιρετίστηκε με αισιοδοξία στο εσωτερικό της χώρας.

Δυστυχώς όμως μέχρι το τέλος του Αυγούστου ανακοινώθηκε ότι η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων γιατί υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών.

Στις 11 Οκτωβρίου, ανακοινώθηκε ότι η τράπεζα Proton Bank ζήτησε κεφαλαιακή ενίσχυση από την Ελληνική Κυβέρνηση και εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών πάρθηκε έπειτα από απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που προέκυψε κατά την διάρκεια της κρίσης χρέους.

1.2.5 Το Μνημόνιο ΙΙΙ και το κούρεμα χρέους

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27ης Οκτωβρίου και απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις €. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Η συμφωνία θα

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

συνοδεύεται από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και αύξηση κατά ένα τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

1.3 Η οικονομική κρίση στην Κύπρο

Η κυπριακή οικονομία δεν κατάφερε τελικά, να βγει αλώβητη από τη διεθνή κρίση. Όταν παρακολουθούσαμε τα όσα γίνονταν στην ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ελλάδα, είχαμε τις ψευδαισθήσεις ότι δε θα μας άγγιζε εμάς η κρίση και ότι η οικονομία μας στηριζόταν σε γερά θεμέλια. Δεχτήκαμε και δεχόμαστε πλήγματα τα οποία είναι απανωτά και ισχυρά και αγωνιούμε το πώς θα τα ξεπεράσουμε.

1.3.1 Πως ξεκίνησε η κρίση στην Κυπριακή οικονομία – Αδυναμίες και τρωτά σημεία

Πολλοί πιστεύουν ότι οι υπερβολικές σπατάλες των τελευταίων δέκα ετών είναι ο πυρήνας του προβλήματος της κυπριακής οικονομίας. Έγιναν σπατάλες από το κράτος, τις τράπεζες, τις επιχειρήσεις αλλά και τα νοικοκυριά. Είναι αυτές οι σπατάλες που θεωρούνται υπαίτιες για τη σημερινή κατάσταση, η οποία για πολλούς δεν αποτελεί ύφεση αλλά προσγείωση της οικονομίας στα φυσιολογικά της επίπεδα.

Αναζητήσαμε τη «μεγάλη ζωή», νομίζαμε ότι τα προβλήματα δε θα μας αγγίξουν ποτέ, καθυστερήσαμε να το καταλάβουμε και να αντιδράσουμε, όμως, το κακό έγινε.

Το 2004, με τη φιλελευθεροποίηση των επιτοκίων, το κόστος του χρήματος μειώθηκε. Τότε οι τράπεζες «άνοιξαν» έγιναν πιο ελαστικές στο δανεισμό ικανοποιώντας τη δίψα των Κυπρίων για κατανάλωση και επενδύσεις. Όλοι άρχισαν να επιδίδονται σε έναν αχαλίνωτο υπερδανεισμό, με αποτέλεσμα να επεκταθούν πέρα από εκεί που έφτανε το χέρι τους. Όλοι ξόδευαν 15% - 20% περισσότερα από όσα διέθεταν, αποφασίζοντας

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

ότι εκείνη ήταν η καλύτερη στιγμή για τη σύναψη στεγαστικού και επιχειρηματικού δανείου, δανείων για νέο αυτοκίνητο και διακοπές.

Την ίδια τακτική ακολούθησε και το κράτος με τις επιδοτήσεις, τις παροχές, τους μισθούς και τις προσλήψεις, συντηρώντας έναν προβληματικό δημόσιο τομέα, μια δυσλειτουργική κρατική μηχανή με υψηλές απολαβές και μειωμένη παραγωγικότητα.

Κανείς δεν ανάμενε ότι τέσσερα χρόνια μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, θα ερχόταν η δική μας σειρά, θα άναβε το φιτίλι, βάζοντας φωτιά στα άλλοτε γερά θεμέλια της κυπριακής οικονομίας, ανασύροντας διαχρονικά προβλήματα.

Αργήσαμε να καταλάβουμε τι πραγματικά γινόταν. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, εν μέσω οικονομικής κρίσης η έκρηξη στον μεγαλύτερο ηλεκτροπαραγωγό σταθμό της χώρας πρόσθεσε ζημίες δισεκατομμυρίων στην οικονομία και ενίσχυσε τις έντονες πληθωριστικές τάσεις και την αύξηση των τιμών σε βασικά καταναλωτικά αγαθά.

Με την κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας και την απόφαση των Βρυξελλών για το κούρεμα του ελληνικού δημόσιου χρέους, ήρθε το τελειωτικό μας χτύπημα. Η μεγάλη έκθεση των τραπεζών μας τόσο στα ελληνικά ομόλογα όσο και στην πραγματική ελληνική οικονομία με τα 300 και πλέον υποκαταστήματα κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα ήταν το αποκορύφωμα της δικής μας κρίσης.

Όταν το 2009 η παγκόσμια οικονομική κρίση μας χτύπησε την πόρτα, πιστεύαμε ότι η οικονομία μας είχε γερά θεμέλια. Νομίζαμε ήταν όλα μια κινδυνολογία, ότι είχαμε ένα άριστο χρηματοπιστωτικό μοντέλο και πως η οικονομική κρίση δε θα μας αγγίξει.

Μέχρι να κατανοήσουμε και να παραδεχθούμε το πρόβλημα πέρασαν δύο χρόνια. Είχαμε πλέον καθυστερήσει και έτσι οι απανωτές υποβαθμίσεις της οικονομίας και των τραπεζών ξεκίνησαν. Το κόστος δανεισμού εκτοξεύθηκε, η κατανάλωση συρρικνώθηκε, οι επενδύσεις εξανεμίστηκαν, οι τράπεζες μαζεύτηκαν και ο φαύλος κύκλος μεταξύ ρευστότητας και φερεγγυότητας ξεκίνησε.

Το 2007 η κυπριακή οικονομία εμφάνιζε πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

χρέος είχε φτάσει στο 59,5%. Το 2012 το δημοσιονομικό έλλειμμα φτάνει στο 4,9% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος στο 84,2%.

1.3.2 Διεθνείς Οίκοι Αξιολόγησης και ο ρόλος τους

Γίνεται πολλή συζήτηση για τις σκοπιμότητες πίσω από τις υποβαθμίσεις των οίκων αξιολόγησης και ακόμα μεγαλύτερη για το πόσο αξιόπιστοι είναι. Αναμφίβολα όμως, οι εκθέσεις τους μπορούν να κατακρεουργήσουν οικονομίες και να ρίξουν κυβερνήσεις.

Οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης Fitch, Moody's και S&P's ξεκίνησαν τις συστάσεις για την κυπριακή οικονομία από την άνοιξη του 2009, υπογραμμίζοντας την ανάγκη λήψης διαρθρωτικών μέτρων για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών.

Η απραξία και η μη λήψη μέτρων έφερε τις πρώτες υποβαθμίσεις περί τα τέλη του 2010. Ως αφορμή προτάχθηκε το μέγεθος του τραπεζικού τομέα και η έκθεσή του στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τους S&P's, η έκθεση των κυπριακών τραπεζών στην ελληνική οικονομία ανερχόταν σε ύψος 2.5 φορές του ΑΕΠ της Κύπρου. Ωστόσο, νωρίτερα είχαν εκφράσει ανησυχίες για την αδυναμία της Βουλής να περάσει μέτρα για την οικονομία. Ακολούθησε σωρεία υποβαθμίσεων, με αποτέλεσμα η αξιολόγηση των κυπριακών ομολόγων να βρίσκεται στα «σκουπίδια». Οι οίκοι έριχναν το μπαλάκι της αιτίας των υποβαθμίσεων τη μία στα άδεια κρατικά ταμεία και την άλλη στα προβλήματα του τραπεζικού συστήματος και στην έκθεσή μας στην Ελλάδα. Το τελειωτικό κτύπημα ήρθε με το κούρεμα του ελληνικού χρέους κατά 50%, που στοίχισε κοντά στα €4.5 δις στις κυπριακές τράπεζες.

Για να κατανοήσουμε το πρόβλημα όμως πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι το ΑΕΠ της Κύπρου κατά τις 31/12/2012 ανερχόταν στα 17.9 δις ευρώ, ενώ οι καταθέσεις στο τραπεζικό σύστημα ανέρχονται στα 70 δις ευρώ και τα δάνεια σε 72 δις ευρώ.

1.3.3 Αίτηση της Κύπρου για οικονομική βοήθεια από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ESM)

Όπως ανέφερε και στην ομιλία του ο Υπουργός Οικονομικών κ. Βάσος Σιαρλής στις 31/01/2013 προς το Ολλανδικό Κοινοβούλιο οι οικονομικές δυσκολίες/προβλήματα της Κυπριακής Οικονομίας πηγάζουν από:

- I. τη διεθνή οικονομική κρίση
- II. την Ευρωπαϊκή δανειακή κρίση
- III. την έκθεση στην Ελληνική οικονομική κρίση
- IV. τα διαχρονικά διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα της χώρας
- V. τα διαδοχικά ετήσια ελλείμματα του προϋπολογισμού

Η Κύπρος είναι διαθετημένη να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να ξεπεράσει την κρίση και ταυτόχρονα να διαβεβαιώσει ότι τα λάθη του παρελθόντος δε θα ξανασυμβούν στο μέλλον.

Το πιο σημαντικό γεγονός που επηρέασε την κρίση στην Κύπρο ήταν η απόφαση στις 26/11/2011 της Συνόδου των Ευρωπαϊκών Αρχηγών Κρατών να εγκρίνουν το κούρεμα Private Sector Involvement (PSI) κατά 50% των Ελληνικών Ομολόγων (Greek Sovereign Debt).

Παρόλο που δεν είχε εκτιμηθεί εκείνη την στιγμή, σίγουρα το ύψος της ζημιάς ήταν πολύ μεγαλύτερο των δυνατοτήτων της μικρής Κύπρου. Στη συνέχεια υπολογίστηκε η συγκεκριμένη ζημιά που ήταν περίπου €4.5 δις ή περίπου 25% του ΑΕΠ της Κύπρου, ποσό το οποίο σε καμία άλλη χώρα δεν υπερέβαινε το 1%-2% του ΑΕΠ τους. Γι' αυτό ζητήσαμε δάνειο από τον Μηχανισμό Στήριξης. Δεν ζητήσαμε χάρη/δώρο ούτε ευνοϊκότερους όρους – ανέφερε ο υπουργός.

Αφαιρώντας οποιαδήποτε ανακεφαλαιοποίηση του Τραπεζικού Τομέα το Εθνικό Χρέος της χώρας μας κατά το τέλος του 2011 ήταν γύρω στο 70% του ΑΕΠ το οποίο ήταν κάτω από το μέσο όρο της Ευρώπης. Δυστυχώς λόγω της έκθεσης του τραπεζικού τομέα της Κύπρου στην Ελληνική οικονομική κρίση, η Κύπρος έχει

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

χάσει την πρόσβαση της στις Διεθνείς Οικονομικές Αγορές (IFM) από τα μέσα του 2011. Η έκθεση μας στην Ελληνική οικονομία είχε σαν αποτέλεσμα να χάσει η Κύπρος τη δυνατότητα δανεισμού από τη Διεθνή Αγορά.

Λόγω της χειροτέρευσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και τις αρνητικές εξελίξεις στην Κυπριακή Οικονομία, στις 25/06/2012 αποταθήκαμε στο Μηχανισμό Στήριξης (ESM) και το ΔΝΤ (IMF) για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διάσωσης. Από τις 22/11/2012 είχαμε έλθει σε συμφωνία με την Τρόικα σε ένα πλήρες Μνημόνιο Συναντίληψης (MoU). Μέχρι τις 20/12/2012 όλες οι πρόνοιες του MoU συμπεριλαμβανομένου του προϋπολογισμού για το 2013 καθώς και όλες οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές δεσμεύσεις για την περίοδο 2012-2014 είχαν εφαρμοστεί και όλες οι απαραίτητες νομοθεσίες είχαν περάσει από τα Κυπριακό Κοινοβούλιο σχεδόν ομόφωνα.

Μετά την ανακεφαλαιοποίηση του τραπεζικού τομέα η σχέση του χρέους με το ΑΕΠ υπολογίζεται να αυξηθεί στο 140% του ΑΕΠ . Για σκοπούς του Μνημονίου έγινε πρόνοια €10 δις το οποίο και σ' αυτή την περίπτωση πιστεύουμε ότι το χρέος είναι διαχειρίσιμο. (Δυστυχώς τα μετέπειτα δεδομένα μιλούν για €17.5 δις).

Με βάση τα τελευταία γεγονότα, δυστυχώς η τρόικα στις 16 Μαρτίου 2013 έπειτα από συμφωνία με την Κυπριακή Κυβέρνηση είναι διατιθέμενη να δώσει μόνο €10 δις στην Κυπριακή Κυβέρνηση και ζητά τα υπόλοιπα να εξασφαλιστούν μέσα από κούρεμα των καταθέσεων δημιουργώντας τεράστια προβλήματα στην κυπριακή οικονομία και όχι μόνο.

Το κούρεμα ορίστηκε στο 6,7% για καταθέσεις έως €100.000 και 9,9% για καταθέσεις που υπερβαίνουν τα €100.000. Η συμφωνία απορρίφθηκε από το κυπριακό κοινοβούλιο στις 19 Μαρτίου 2013. Στις 25 Μαρτίου οι υπουργοί οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατέληξαν σε νέο σχέδιο, με βάση το οποίο κουρεύονται κατά 40% οι καταθέσεις των κυπριακών τραπεζών που υπερβαίνουν τα €100.000, και συγχωνεύονται οι τράπεζες Κύπρου και Λαϊκή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα, στηριγμένο στο χρηματικό αντίκρισμα και τη βαθμολόγηση της εμπιστοσύνης της διαθεσιμότητας των φυσικών και άυλων πόρων, που χρησιμοποιεί τη διαμεσολάβηση στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές με σκοπό την ελάττωση του κόστους των ατελειών που εμφανίζονται κατά τις συναλλαγές. Κύριο ρόλο στο σύστημα αυτό παίζουν οι διαμεσολαβητές οι οποίοι, πρώτον, συγκεντρώνουν την πληροφορία εμπιστοσύνης των συναλλασσόμενων και, δεύτερον, διεκπεραιώνουν τις συμφωνίες των συναλλαγών. Σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και το χρόνο μέσα σε ένα αβέβαιο περιβάλλον συναλλαγών.

2.1.1. Στόχοι ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος

Οι κυριότεροι στόχοι ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι:

- Η αντιμετώπιση, η αποφυγή και η διάχυση του κινδύνου
- Η άριστη κατανομή των πόρων
- Η παρακολούθηση της διοίκησης των εταιρειών και ο έλεγχος των επιχειρήσεων
- Η κινητοποίηση των αποταμιεύσεων
- Η διευκόλυνση της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών

2.1.2 Χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα βασισμένο στο χρήμα και αποτελεί το διαμεσολαβητή στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών. Φέρνει σε επαφή τους αποταμιευτές με τους επενδυτές, δηλαδή μεταφέρει την αγοραστική δύναμη από τις οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν πιστωτικό υπόλοιπο προς αυτές με χρεωστικό υπόλοιπο. Περιλαμβάνει δύο βασικά

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

υποσυστήματα, τις χρηματοπιστωτικές αγορές (αγορά ομολόγων, αγορά μετοχών) και τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια και ασφαλιστικές εταιρείες).

2.2 Τραπεζικό σύστημα

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Σε αυτό εντάσσονται οργανισμοί που κατέχουν το ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους, εξασφαλίζοντας το μετασχηματισμό της ρευστότητας. Το τραπεζικό σύστημα συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, τη χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η αποτελεσματικότητα της συμβολής του εξαρτάται από την ύπαρξη αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου το οποίο ρυθμίζει τη λειτουργία της κοινωνίας σε οικονομικό επίπεδο και στηρίζει τις αναπτυξιακές διαδικασίες. Το σύστημα αυτό αποτελείται από δύο είδη τραπεζών, την Κεντρική τράπεζα και τις εμπορικές τράπεζες. Η Κεντρική τράπεζα αποτελεί το συντονιστή των εγχώριων τραπεζών όσον αφορά τη γενική πολιτική τους και έχει τη δυνατότητα να ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες.

Αναλυτικότερα η Κεντρική τράπεζα:

- Οριοθετεί τα επιτόκια των τραπεζών μέσω του καθορισμού του επιτοκίου δανεισμού της, θέτοντας έτσι κατευθυντήριες γραμμές για τις υπόλοιπες τράπεζες
- Ελέγχει και μεταβάλλει την προσφορά εγχώριου χρήματος, με την έκδοση και τη ρευστοποίηση ομολόγων ή με την εκτύπωση χρήματος σε επιθυμητά επίπεδα, σε αντιστοιχία με την εξέλιξη μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι η Κεντρική τράπεζα είναι ένα από τα βασικά όργανα δημοσιονομικής πολιτικής
- Διεξάγει έρευνες και μελέτες σχετικά με τον ιδιωτικό και επιχειρηματικό δανεισμό, με τη στατιστική επεξεργασία των ευρημάτων και τη διεξαγωγή πορισμάτων για την πορεία της οικονομίας του κράτους

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- Έχει την αρμοδιότητα του τραπεζίτη της κυβέρνησης, δηλαδή εγγυάται ότι η κυβέρνηση μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της όταν αντιμετωπίσει δημοσιονομικό έλλειμμα

Οι εμπορικές τράπεζες συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με σκοπό την ικανοποίηση των συναλλαγματικών αναγκών των καταναλωτών. Διαχειρίζονται με ορθολογικό τρόπο τα επίπεδα συναλλαγματικών διαθέσιμων κεφαλαίων, είτε επειδή επιδιώκουν το άριστο, είτε επειδή τους το επέβαλλε η Κεντρική τράπεζα.

Αναλυτικότερα οι εμπορικές τράπεζες:

- Λειτουργούν ως μεσολαβητές μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών
- Επηρεάζουν την προσφορά του χρήματος
- Είναι υποχρεωμένοι να κρατούν ένα ποσοστό, που καθορίζεται από την Κεντρική τράπεζα, των καταθέσεων σε ρευστά διαθέσιμα και δανείζουν το υπόλοιπο τους.

2.2.1 Το Τραπεζικό Σύστημα της Κύπρου

Η Κύπρος έχει ένα μεγάλο τραπεζικό σύστημα συγκρινόμενο με την οικονομία της.

Στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου λειτουργούν 134 πιστωτικά ιδρύματα (12/2013) εκ των οποίων τα 6 (έξι) είναι κυπριακές τράπεζες, οι 8 είναι θυγατρικές, 27 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών και τα 93 είναι Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα.

Οι σημαντικότεροι παίχτες της αγοράς είναι ο Συνεργατισμός, η Τράπεζα Κύπρου και η Λαϊκή Τράπεζα (ήταν) οι οποίοι κατέχουν (1/2013) 62% των καταθέσεων και 58% των χορηγήσεων, σε ευρώ σε μόνιμους κάτοικους.

Το σύνολο του ενεργητικού του Τραπεζικού τομέα είναι το 760% του ΑΕΠ (GDP) κατά το 2012 σε σχέση με 349% του μέσου όρου της Ε.Ε. κατά το 2011. Ακόμα και εάν εξαιρέσουμε τις εργασίες των Κυπριακών Τραπεζών εκτός Κύπρου το μέγεθος του τραπεζικού συστήματος εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερο 7 φορές του ΑΕΠ (GDP).

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Η σημαντική επέκταση του Τραπεζικού συστήματος της Κύπρου, γενικά και ειδικότερα των Κυπριακών Τραπεζών, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο να καταστήσουν το νησί σαν ένα διεθνές εμπορικό κέντρο. Η Κυπριακή Οικονομία είναι ανοικτή και χωρίς διασπορά (open and undiversified) η οποία βασίζεται κυρίως στον τουρισμό και τις διεθνείς επιχειρηματικές υπηρεσίες.

Οι διεθνείς επιχειρηματικές υπηρεσίες βασίζονται:

- στο φορολογικό σύστημα (χαμηλό ποσοστό εταιρικού φόρου)
- στο πολύ καλό νομικό σύστημα
- στην καλή γεωγραφική θέση
- στο πολύ καλό σύστημα υποδομής στις επικοινωνίες
- στο αρκετά καλό τραπεζικό σύστημα

Το μεγάλο τραπεζικό σύστημα έχει ακόμη συνδράμει σημαντικά στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης στη χώρα μας. Τίθεται όμως ένα ερώτημα, το πόσο θα μπορούσε να συνεχιστεί η αύξηση του τραπεζικού συστήματος και με ποιο κόστος. Θεωρούμε ότι οι συστημικοί κίνδυνοι είναι σημαντικοί για την Κύπρο δεδομένου του μεγέθους της και της δομής των τραπεζικών συστημάτων της, ειδικότερα με την παρουσία μεγάλων εσωτερικά κύριων τραπεζών.

Η πρόσφατη διεθνή οικονομική κρίση μας έχει δώσει παραδείγματα χωρών με μεγάλα τραπεζικά συστήματα και το πώς αντιμετώπισαν την κρίση τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Εντούτοις, η Κύπρος δεν είναι μοναδική χώρα της ΕΕ που έχει τόσο μεγάλο τραπεζικό σύστημα σε σύγκριση με το ΑΕΠ της. Διάφορες άλλες χώρες της ΕΕ έχουν παρόμοια ή ακόμα και μεγαλύτερα τραπεζικά συστήματα. Παραδείγματος χάριν, στο Λουξεμβούργο το τραπεζικό σύστημα είναι περισσότερες από 21 φορές το ΑΕΠ του, ενώ τα συστήματα της Ιρλανδίας και της Μάλτας είναι παρόμοια στο μέγεθος με την Κύπρο. Αυτά τα συστήματα αυξήθηκαν σημαντικά γιατί οι κυβερνήσεις τους ήθελαν να προτάξουν τις χώρες τους ως διεθνή οικονομικά κέντρα. Είναι μόνο με την πρόσφατη οικονομική κρίση και την επιβράδυνση στις διασυνοριακές ροές κεφαλαίου που έχουν σταματήσει εκείνη την τάση.

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Δύο παράγοντες διακρίνουν την Κύπρο από μερικά άλλα μεγάλα τραπεζικά συστήματα χωρών. Κατ' αρχάς, τα εσωτερικά-κύρια πιστωτικά ιδρύματα, υπό μορφή συνεργατικών και εμπορικών τραπεζών, διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο, που αποτελεί 63% των συνολικών στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος το 2009. Τα υποκαταστήματα των ξένων - συνήθως ελληνικών - τραπεζών έχουν επεκταθεί επίσης γρήγορα τα τελευταία χρόνια (ένα τρίτο των συνολικών στοιχείων ενεργητικού το 2009), ιδιαίτερα μετά από την είσοδο της Κύπρου στην ΕΕ το 2004 και την Ευρωζώνη το 2008. Σε αντίθεση, τα εσωτερικά-κύρια ιδρύματα αποτελούν μόνο 5% του συνόλου του ενεργητικού των τραπεζικών συστημάτων στο Λουξεμβούργο, ενώ 79% του ενεργητικού ανήκουν στα υποκαταστήματα των ξένων τραπεζών. Η Ιρλανδία και η Μάλτα έχουν επίσης μια σχετικά μεγάλη ξένη παρουσία τραπεζών υπό μορφή υποκαταστημάτων (περίπου 40% του συνόλου), ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μια μεγάλη παρουσία ξένων τραπεζών (περίπου 40% του συνόλου).

Δεύτερον, ακόμα κι αν τα μεγαλύτερα εσωτερικά-κύρια πιστωτικά ιδρύματα στην Κύπρο είναι μικρά σε απόλυτους όρους, το μεγάλο μέγεθός τους ως ποσοστό του ΑΕΠ τα θέτει εκτός από εκείνων άλλων χωρών. Πολύ λίγες άλλες ευρωπαϊκές χώρες (η Ελβετία και οι Κάτω Χώρες είναι εξαιρέσεις) έχουν εσωτερικά-κύριες τράπεζες που είναι τόσο μεγάλες έναντι της οικονομίας. Αυτό το χαρακτηριστικό απεικονίζεται επίσης στα υψηλά επίπεδα συγκέντρωσης, με τις τρεις μεγαλύτερες κυπριακές τράπεζες, την Τράπεζα Κύπρου, την Λαϊκή Τράπεζα και την Ελληνική Τράπεζα οι οποίες ελέγχουν 49,55% των εσωτερικών καταθέσεων και 44,82% των εσωτερικών δανείων κατά τον Ιανουάριο του 2013. Επιπλέον, έχουν επεκτείνει σημαντικά τις διαδικασίες τους στο εξωτερικό (ιδιαίτερα Ελλάδα) τα τελευταία χρόνια.

Οι συστημικοί κίνδυνοι μεγάλων τραπεζών:

Το τρέχον μέγεθος του κυπριακού τραπεζικού συστήματος, και ιδιαίτερα των δύο μεγαλύτερων τραπεζών, εγείρει το ζήτημα εάν η αύξηση είναι κατηγορηματικά ένα καλό πράγμα που πρέπει να συνεχιστεί επ' αόριστο. Ειδικότερα, ενάντια στα οφέλη που έχουν αναφερθεί προηγουμένως είναι κίνδυνοι που πρέπει να ληφθούν υπόψη, με το σημαντικότερο το συστημικό κίνδυνο - συγκεκριμένα, "της διάσπασης στις οικονομικές υπηρεσίες που προκαλείται από μια εξασθένηση του όλου ή μέρους

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

του οικονομικού συστήματος και έχει τη δυνατότητα να έχει τις σοβαρές αρνητικές συνέπειες για την οικονομία". Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, ο συστημικός κίνδυνος υλοποιείται με την κατάρρευση ενός χρηματοδοτικού οργανισμού το οποίο προκαλεί διάσπαση στη ροή των οικονομικών υπηρεσιών (οι οικονομικές υπηρεσίες γίνονται προσωρινά μη διαθέσιμες ή/και το κόστος τους αυξάνεται αισθητά) και των σημαντικών αρνητικών ξεχειλισμάτων στην πραγματική οικονομία.

Κριτήρια αξιολόγησης συστημικής σημασίας:

Τρία βασικά κριτήρια είναι χρήσιμα στην αξιολόγηση της συστημικής σημασίας ενός χρηματοδοτικού οργανισμού:

- μέγεθος - ο όγκος των οικονομικών υπηρεσιών που παρέχει σχετικά με το οικονομικό σύστημα και την οικονομία γενικότερα
- έλλειψη αντικατάστασης - ο βαθμός στον οποίο άλλοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί μπορούν να παρέχουν τις ίδιες ή παρόμοιες υπηρεσίες εγκαίρως σε περίπτωση της αποτυχίας του και
- ενδοσυννοχή - ο άμεσος και έμμεσος σύνδεσμός του και με άλλους οικονομικούς συμμετέχοντες συστημάτων, έτσι ώστε η αποτυχία του θα είχε πολλαπλασιαστικούς αντίκτυπους

Με βάση αυτά τα κριτήρια, μερικοί χρηματοδοτικοί οργανισμοί μπορούν να χαρακτηριστούν ως συστημικά σημαντικοί (Systematically Important - SIFIs). Ο συστημικός κίνδυνος που δημιουργείται από SIFIs είναι ένας αρνητικός παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει σε μεταδοτική ασθένεια για το ευρύτερο οικονομικό σύστημα. Πολλές φορές τέτοιοι οργανισμοί θεωρούνται "πολύ μεγάλοι για να καταρρεύσουν".

Πριν από την κρίση, οι ισολογισμοί των τραπεζικών συστημάτων σε μερικά διεθνή οικονομικά κέντρα - όπως η Ισλανδία, η Ιρλανδία, Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο επεκτείνονταν γρήγορα. Αυτό μπορεί να αποδοθεί κυρίως στην αύξηση των μεγαλύτερων τραπεζών τους ως αποτέλεσμα ποικίλων εσωτερικών και διασυννοριακών στρατηγικών που ακολούθησαν (ΔΝΤ, Απρίλιος 2010). Η αύξησή

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

τους υποστηρίχθηκε από ένα μακροοικονομικό περιβάλλον προσαρμογής και από την αποκαλούμενη "ελαφριά αφή" και επίβλεψη που δεν έλεγξαν κατάλληλα ή δεν απέτρεψαν τη συσσώρευση των κινδύνων. Η κρίση χτύπησε σκληρά εκείνες τις τράπεζες που είχαν επενδύσει βαριά στις ΗΠΑ τους mortgage-backed τίτλους ή είχαν δανείσει σημαντικά για να χρηματοδοτήσουν οικιστικά και στεγαστικά δάνεια που ήταν ψηλά μοχλευμένα (leveraged) και λειτουργούσαν με τους χαμηλότερους δείκτες κεφαλαίου και ρευστότητας.

Ως αποτέλεσμα της κρίσης, η Ισλανδία υπέφερε από την κατάρρευση τριών σημαντικών εμπορικών τραπεζών της, που είχαν γίνει πάρα πολύ μεγάλες για να τις σώσουν, και υπομένοντας μια σημαντική οικονομική κρίση (ΔΝΤ, Οκτώβριος 2010). Η Ιρλανδία απόφυγε μια παρόμοια μοίρα, αλλά με κόστος το τραπεζικό σύστημά της (που είναι τώρα και αναδόμησε) και προσφεύγοντας σε ένα πρόγραμμα διάσωσης ΔΝΤ-ΕΕ (ΔΝΤ, Μάιος 2011). Το κόστος ήταν τεράστιο και στις δύο περιπτώσεις με μείωση της οικονομική παραγωγής και του βιοτικού επιπέδου. Το Ηνωμένο Βασίλειο παρείχε μια σημαντική υποστήριξη στο τραπεζικό σύστημά του με διάφορες μορφές, παροχή ρευστότητας, εγγυήσεις χρέους, σχέδιο προστασίας καταθέσεων κ.λ.π. (ΔΝΤ Νοέμβριος 2010) - που περιλάμβανε την λήψη μεγάλων ποσοστών σε δύο από τις μεγαλύτερες τράπεζές του (RBs και Lloyds).

Η δυνατότητα των αρχών να υποστηρίξουν το τραπεζικό σύστημα σε αυτές τις χώρες εξαρτήθηκε τελικά και από την κλίμακα του προβλήματος και από μακροοικονομικούς όρους συγκεκριμένα, το "φορολογικό διάστημα" διαθέσιμο για να εξετάσει το πρόβλημα (που εξαρτήθηκε από το μέγεθος του δημόσιου χρέους), την εξάρτηση στις ξένες πηγές χρηματοδότησης, και τη δυνατότητα της οικονομίας να ανακάμψει με τη στήριξη σε άλλες πηγές αύξησης. Δύο από τα κύρια μαθήματα από την οικονομική κρίση είναι επομένως η σημασία στα ενδεχόμενα στοιχεία του παθητικού του κράτους που προκύπτουν από ένα μεγάλο τραπεζικό σύστημα, και η ανάγκη για τις ισχυρές μακροοικονομικές βασικές αρχές να ενεργήσουν ως απορροφητές κρίσης σε περίπτωση που οι σχετικοί κίνδυνοι υλοποιηθούν.

Στην περίπτωση της Κύπρου, οι δύο εσωτερικά-κύριες τράπεζες εμφανίζονται να ικανοποιούν τα κριτήρια συστημικού κινδύνου βασιζόμενοι στον προαναφερθέντα

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

καθορισμό. Ο ρόλος τους ως μεσάζοντες των ξένων οικονομικών ροών και ως παροχέας εσωτερικών οικονομικών υπηρεσιών σημαίνει ότι η κατάρρευση οποιασδήποτε από τις δυο, θα είχε το σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία και τα επιβλαβή αποτελέσματα φήμης στην Κύπρο ως διεθνές επιχειρησιακό κέντρο. Το καθαρό μέγεθός τους θα μπορούσε να συντρίψει τη δυνατότητα της κυβέρνησης να υποστηριχθούν (ή για να πληρώσουν τους καταθέτες) εάν είναι απαραίτητο. Επιπλέον, αυτές οι τράπεζες εκτίθενται σε ένα σημαντικό ποσό ξένων καταθέσεων και σε υψηλή έκθεση σε προβληματικές χορηγήσεις, ιδιαίτερα στον τομέα της κατασκευής. Αναμφίβολα όμως, η σημαντικότερη τους ζημιά προήλθε από την έκθεση των τραπεζών, και του κυπριακού τραπεζικού συστήματος γενικά, στην Ελλάδα.

Η κατάρρευση μιας από αυτές τις τράπεζες θα μπορούσε να αναστατώσει τη ροή των οικονομικών υπηρεσιών και να έχει τα σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα ξεχειλίσματος στους κυπριακούς φορολογούμενους και την πραγματική οικονομία.

Δυστυχώς όλα τα πιο πάνω επιβεβαιώνουν την σημερινή κατάσταση που επικρατεί στην Κύπρο.

Η μεγάλη και ανεξέλεγκτη επέκταση των Κυπριακών Τραπεζών καθώς και η έκθεση τους στην Ελληνική αγορά ιδίως των δύο μεγάλων τραπεζών (Τράπεζα Κύπρου και Λαϊκή Τράπεζα) τόσο στα Ελληνικά ομόλογα αλλά και στην παραχώρηση δανείων, τα πλείστα των οποίων σήμερα αν όχι όλα είναι μη εξυπηρετούμενα, έφεραν τα σημερινά αποτελέσματα.

Η αδυναμία στήριξης του τραπεζικού συστήματος έχει σαν αποτέλεσμα την κατάρρευση του. Κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας, της δεύτερης μεγαλύτερης τράπεζας της Κύπρου και αναδιάρθρωσης της Τράπεζας Κύπρου της μεγαλύτερης τράπεζας της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Συνεργατικό Κίνημα

3.1.1 Εισαγωγή

Ο άνθρωπος στην προσπάθεια του να επιβιώσει και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης του, αισθάνθηκε από πολύ νωρίς την ανάγκη της συνεργασίας με το συνάνθρωπό του. Με την πάροδο του χρόνου αυτή η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια η ευγενής συνεργασία και η κοινή δράση για κοινό καλό μετατράπηκαν σε έθιμο το οποίο εξελίχθηκε διαχρονικά. Η ισχυρότερη έκφραση συνεργασίας μεταξύ των ανθρώπων εκδηλώνεται με την εφαρμογή του συνεργατικού θεσμού σε όλες τις χώρες του σύγχρονου κόσμου.

3.1.2 Συνεργατισμός στην Ευρώπη – Ιστορική Αναδρομή

Η Βιομηχανική Επανάσταση το 18^ο και 19^ο αιώνα και γενικά η εκβιομηχάνιση των οικονομιών των ευρωπαϊκών χωρών επέφερε σοβαρές αλλαγές και έσεισε συθέμελα τις κοινωνικές ισορροπίες που επικρατούσαν δημιουργώντας τεράστια κοινωνικά προβλήματα.

Οι εργαζόμενοι στη γεωργία μειώθηκαν και ο κόσμος δούλευε εργάτης στα εργοστάσια κάτω από απάνθρωπες και αφόρητες συνθήκες. Στη γεωργία, η απελευθέρωση του εμπορίου των τροφίμων και η εισαγωγή πιά φθηνών προϊόντων από τις αποικίες, οδήγησε στην πτώση των τιμών των ντόπιων προϊόντων. Ως αποτέλεσμα αυτού οι γεωργοί αναγκάζονταν είτε να πουλήσουν τα χωράφια τους και να αναζητήσουν εργασία στις βιομηχανίες των πόλεων, είτε να συνάψουν δάνεια για να συνεχίσουν τη γεωργική τους δραστηριότητα και να γίνουν θύματα εκμετάλλευσης των τοκογλόφων.

Μέσα από αυτές τις συνθήκες γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες για τη συνεταιριστική οργάνωση της κοινωνίας, πάνω στις οποίες θεμελιώθηκε το Συνεργατικό Κίνημα.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Στην Αγγλία, ο Robert Owen (1771-1858), ίσως ο βασικότερος πρόδρομος του συνεργατισμού διεθνώς, έδωσε βαρύτητα στην κατάργηση των μεσαζόντων μεταξύ των παραγωγών και των καταναλωτών. Η πρώτη συνεργατική εταιρεία ιδρύθηκε στο Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου το 1844 και αποτέλεσε το παράδειγμα για να επεκταθεί ο συνεργατικός θεσμός σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο.

Στην Γερμανία, ο F.W. Raiffeisen (1818-1888), προσπαθώντας να απαλλάξει τους δεινοπαθούντες αγρότες από την εκμετάλλευση των τοκογλύφων, ίδρυσε τους πρώτους πιστωτικούς και αποταμιευτικούς συνεταιρισμούς και διατύπωσε τις αρχές τις λειτουργίας τους, οι οποίες σύντομα τέθηκαν σε εφαρμογή σε όλες σχεδόν τις αγροτικές χώρες του κόσμου.

3.1.3 Ο Συνεργατισμός στην Κύπρο – Ιστορική Αναδρομή

Στην Κύπρο οι πρώτες συνεργατικές κινήσεις εκδηλώθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η οικονομική κατάσταση των γεωργών, οι οποίοι ξεπερνούσαν το 80% του πληθυσμού ήταν άθλια ενώ η κοινωνική τους θέση έντονα υποβαθμισμένη. Ο γεωργός ήταν συχνά υποχρεωμένος να συνάπτει δάνεια για να συντηρήσει την οικογένεια του, να συνεχίσει την καλλιέργεια των αγρών του και να εξασφαλίσει την τροφή για τα ζώα του. Η μόνη πηγή χρηματοδότησης που υπήρχε ήταν οι τοκογλύφοι, στους οποίους ο αγρότης συχνά κατάφευγε. Οι τοκογλύφοι εκμεταλλεύονταν στυγνά και παράνομα τους φτωχούς αγρότες. Να σημειωθεί ενώ το επίσημο επιτόκιο ήταν 12%, οι τοκογλύφοι συχνά εισέπρατταν τόκο μέχρι 600%. Πολλά είναι τα παραδείγματα που οι δανειζόμενοι έχαναν την περιουσία τους.

Με αυτά τα γεγονότα ξύπνησε η εμφάνιση των πρώτων συνεργατικών εταιρειών στην ύπαιθρο. Η πρώτη συνεργατική εταιρεία, που είχε άρτια και μεγάλη διάρκεια, ιδρύθηκε στο κατεχόμενο Λευκόνικο στις 22 Δεκεμβρίου 1909 με την επωνυμία «Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου» με πρότυπο τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες Raiffesein.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Η Χωρική Τράπεζα έδωσε το εναρκτήριο λάκτισμα. Οι αγρότες άρχισαν σταδιακά να αφυπνίζονται, να εγκαταλείπουν τη μοιρολατρική προσέγγιση της ζωής και να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ανάλογες με εκείνη του Λευκονοίκου. Η αντίστροφη μέτρηση για το τοκογλυφικό σύστημα είχε ήδη αρχίσει.

Η παραδειγματική και πολύ επωφελής για τα μέλη της λειτουργίας της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Λευκονοίκου, η θέσπιση του Νόμου περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών το 1914, η αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος των αγροτικών χρεών και διάφορες άλλες συγκυρίες γεγονότων βοήθησαν στην εξάπλωση του συνεργατικού θεσμού σε όλη την Κύπρο.

3.1.4 Σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία του Συνεργατικού Κινήματος

- Το 1904 ιδρύθηκαν οι πρώτες συνεργατικές εταιρείες στην Πάφο οι οποίες διαλύθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- Το 1909 ιδρύθηκε η Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου.
- Το 1914, ψηφίστηκε ο Νόμος 13 Περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών. Η ψήφιση του Νόμου και οι σχετικές διευκολύνσεις, που μέσω αυτού παραχωρούνταν στους γεωργούς, επισημοποίησαν τη διαφοροποίηση της θέσης με την οποία η αγγλική τότε κυβέρνηση προσέγγιζε το κοινωνικό σύστημα.
- Το 1923, ψηφίστηκε ο Νόμος περί Συνεργατικών Μη Πιστωτικών Εταιρειών. Στα πλαίσια του Νόμου αυτού ιδρυθήκαν μεταγενέστερα τα συνεργατικά παντοπωλεία και οι διάφορες συνεργατικές ενώσεις.
- Το 1925, ιδρύθηκε η Γεωργική Τράπεζα. Κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο υπήρξε κατακόρυφη ζήτηση των γεωργικών μας προϊόντων με αποτέλεσμα τις αυξήσεις των τιμών και του αγροτικού εισοδήματος. Οι γεωργοί μας λόγω της αύξησης του εισοδήματος τους έκαναν αχρείαστες δαπάνες και ζημιογόνες τοποθετήσεις. Ξεκίνησαν πάλι να δανείζονται από τοκογλύφους. Μετά το τέλος του πολέμου η ζήτηση μειώθηκε δραματικά, οι τιμές κατακλύησαν και η μεταβολή αυτή που επήλθε είχε οδυνηρές επιπτώσεις τόσο στις οικογένειες των αγροτών όσο και στο ίδιο το κοινωνικό σύστημα. Ήταν για αυτούς τους λόγους

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

που η κυβέρνηση αποφάσισε την ίδρυση τη Γεωργικής Τράπεζας για παραχώρηση μακροπρόθεσμων πιστώσεων στους γεωργούς με στόχο την αποδέσμευση τους από τους τοκογλύφους και επίλυση του μεγάλου προβλήματος των αγροτικών χρεών.

- Το 1936, ιδρύθηκε το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης. Η Γεωργική Τράπεζα παραχώρουσε μακροπρόθεσμα δάνεια έναντι υποθήκης, με ανώτερο ποσό 100 λίρες ανά άτομο με τόκο 10%. Η δανειοδοτική πολιτική που άσκησε η Γεωργική Τράπεζα δεν οδήγησε ούτε στην απαλλαγή των γεωργών από τους τοκογλύφους, ούτε στην επίλυση του προβλήματος των αγροτικών χρεών επειδή τα κεφάλαια που είχε η τράπεζα στην διάθεσή της ήταν περιορισμένα για να ικανοποιήσει τις δανειοληπτικές ανάγκες των γεωργών. Ακόμη η τράπεζα είχε ασκήσει μόνο μακροπρόθεσμη πολιτική χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες των γεωργών.

Είναι σημαντικό όμως να αναφερθεί ότι ενώ το 1925 λειτουργούσαν 29 συνεργατικές εταιρείες με παραχωρημένα δάνεια 7 χιλ. λίρες, το 1930 λειτουργούσαν 326 συνεργατικές εταιρείες με παραχωρημένα δάνεια 267 χιλ. λίρες.

1930 – 1960:

Η εκδήλωση όμως της διεθνούς οικονομικής κρίσης το 1930 και η παρατεταμένη ανομβρία, ανέκοψαν την πρόοδο του Συνεργατικού Κινήματος και μείωσαν τις δυνατότητες των γεωργών να εξοφλήσουν τα δάνεια τους, με αποτέλεσμα το πρόβλημα των αγροτικών χρεών να επιδεινωθεί περισσότερο.

Μέχρι το 1936, δεν υπήρχε κυβερνητικό τμήμα το οποίο να ασχολείται με τα συνεργατικά θέματα και να μεριμνά για την ανάπτυξη του Συνεργατικού Κινήματος. Είναι για το λόγο αυτό που το 1936 ιδρύθηκε το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης, το οποίο διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στη διάδοση των συνεργατικών αρχών και την ανάπτυξη του Συνεργατικού Κινήματος.

Κατά την περίοδο αυτή η συνεργατική δραστηριότητα επεκτάθηκε ραγδαία και η συνεργατική ανάπτυξη τοποθετήθηκε σε υγιείς βάσεις. Καταβλήθηκαν πολλές και

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

συντονισμένες προσπάθειες για να εξηγηθεί στους αγρότες η συνεργατική φιλοσοφία, η αυτοβοήθεια, η αλληλοβοήθεια και η αλληλεγγύη.

Παράλληλα καλλιεργήθηκε επιτυχώς και το αποταμιευτικό πνεύμα στα ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού. Σε λίγα χρόνια επήλθε η δέουσα ισορροπία και άρχισε η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και η απεξάρτησή τους από το τοκογλυφικό σύστημα.

Τότε ήταν που παρουσιάστηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός κεντρικού συνεργατικού ιδρύματος το οποίο θα εξυπηρετούσε όλες τις συνεργατικές εταιρείες. Έτσι, το 1937 ιδρύθηκε η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, η οποία συμπλήρωσε το συνεργατικό οικοδόμημα. Η ίδρυση της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας αποτέλεσε σημαντικό σταθμό στην ιστορία του Συνεργατικού Κινήματος. Κύριος στόχος της ίδρυσης της ήταν η επίτευξη της αυτοχρηματοδότησης του Συνεργατικού Κινήματος, στόχος που σε λίγα χρόνια υλοποιήθηκε πλήρως. Η Τράπεζα δεχόταν ως καταθέσεις τα πλεονάσματα των εύπορων συνεργατικών εταιρειών και παραχωρούσε στις πτωχότερες δάνεια με ευνοϊκούς όρους, τα οποία οι εταιρείες αυτές στην συνέχεια παραχωρούσαν στα μέλη τους υπό μορφή βραχυπρόθεσμων πιστώσεων. Με τον τρόπο αυτό επιτεύχθηκε η αυτοχρηματοδότηση του Συνεργατικού Κινήματος και άρχισε η ανάπτυξή του.

1960 – 1985:

Το 1960, με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα άρθρα 87 και 89 του συντάγματος έθεταν τις προϋποθέσεις για διαχωρισμό του Συνεργατικού Κινήματος σε Ελληνοκυπριακό και Τουρκοκυπριακό. Μέχρι τότε, τα προβλήματα που δημιούργησε η αποικιοκρατική κυβέρνηση μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων δεν επηρέασαν σημαντικά την ενότητα του Συνεργατικού Κινήματος. Οι συνεργατικές εταιρείες εξυπηρετούσαν αδιάκριτα όλο το λαό, τηρώντας την αρχή της πολιτικής και θρησκευτικής ουδετερότητας. Όμως με το τέλος του ανταποικιακού αγώνα, οι Άγγλοι εφαρμόζοντας την πολιτική «του διαίρει και βασίλευε» μερίμνησαν να συμπεριλάβουν διαιρετικά στοιχεία στο σύνταγμα.

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Για κάθε εθνική κοινότητα δημιουργήθηκαν χωριστά Γραφεία Συνεργατικής Ανάπτυξης και διορίστηκαν Έλληνας και Τούρκος Διοικητής. Ιδρύθηκε ξεχωριστή Συνεργατική Τράπεζα για τουρκοκυπριακό Συνεργατικό Κίνημα.

Παρά το διαχωρισμό που επιβλήθηκε στο Συνεργατικό Κίνημα, η ανάπτυξη συνεχιζόταν ραγδαία σε όλους τους συνεργατικούς τομείς.

Το 1962, διαλύθηκε η Γεωργική Τράπεζα μετά από απόφαση της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας η οποία ενσωματώθηκε με την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα.

Η συνεργατική ανάπτυξη ανακόπηκε το 1974 ύστερα από την κατάληψη του βορείου τμήματος της Κύπρου από τις τουρκικές κατοχικές δυνάμεις. Συνολικά 225 Συνεργατικές Εταιρείες εκτοπίστηκαν και συνεργατικές περιουσίες δεκάδων εκατομμυρίων λιρών χάθηκαν. Η οικονομική καταστροφή που επέφερε η τουρκική εισβολή και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις που επέφερε, δημιούργησαν τεράστια προβλήματα και καθόρισαν τις συνεργατικές εξελίξεις τα επόμενα χρόνια.

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια σημαδεύτηκαν από μεγαλεπήβολα σχέδια για ίδρυση μεγάλων βιομηχανικών συνεργατικών μονάδων. Ένα μεγάλο βιομηχανικό συγκρότημα αποτελούμενο από οκτώ συνεργατικές βιομηχανικές μονάδες, το οποίο κόστισε 35 εκ. λίρες χρηματοδοτήθηκε από την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. Το μεγάλο αυτό χρηματοδοτικό άνοιγμα μαζί με άλλα 15 εκ. λίρες τα οποία παραχωρήθηκαν ως δάνεια σε μεγάλες συνεργατικές εταιρείες και οι ζημιές που επέφερε η τουρκική εισβολή δημιούργησαν τεράστιες δυσκολίες στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα.

Το 1990, η Κυβέρνηση, ύστερα από ψήφιση σχετικού νόμου, παραχώρησε στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα μακροπρόθεσμο ειδικό χαμηλότοκο δάνειο, γνωστό ως 'Subordinated Loan', ύψους 66.5 εκ. λίρες για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις συνέπειες του κεφαλαιουχικού ελλείμματος που παρουσίαζαν οι λογαριασμοί της.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

1980 – 2004:

Άλλα σημαντικά γεγονότα στην ιστορία του Συνεργατισμού στην Κύπρο:

- Το 1985, με τη ψήφιση του Νόμου περί Συνεργατικών Εταιρειών, το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης είχε υπό την αρμοδιότητα του, ως Τμήμα του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας, τόσο την Ανάπτυξη των Συνεργατικών Εταιρειών, όσο και την Εποπτεία τους.
- Το 1987, διαλύθηκε το Ταμείο Εξελέγξεως και Επιθεωρήσεως και ιδρύθηκε η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών.
- Το 2000, εγκαθιδρύθηκε το “Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων Συνεργατικών Εταιρειών” το οποίο προστατεύει τους καταθέτες με βάση τη σχετική κοινοτική Οδηγία και τις σχετικές πρόνοιες της συνεργατικής Νομοθεσίας.
- Το 2003, εφαρμόστηκε η νέα νομοθεσία στα πλαίσια της οποίας το θεσμικό πλαίσιο του συνεργατικού κινήματος εναρμονίζεται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Ακόμη το 2003, εγκαθιδρύθηκε η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και διαλύθηκε το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης.

3.2 Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.

Το 2004, η Κύπρος εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και άρχισε η προσπάθεια μεταρρύθμισης του συνεργατικού κινήματος. Μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάιο του 2004, το Συνεργατικό Κίνημα προχώρησε στην υλοποίηση ενός συγκεκριμένου στρατηγικού σχεδίου αναδιάρθρωσης, το οποίο βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στις δεσμεύσεις που ανέλαβε έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διαδικασία των προενταξιακών διαπραγματεύσεων. Ο στρατηγικός αυτός σχεδιασμός εφαρμόστηκε κατά τη μεταβατική περίοδο που ακολούθησε μέχρι τις 31/12/2007 και περιελάμβανε τα ακόλουθα:

- την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Εποπτικής Αρχής
- τη δημιουργία Κεντρικού Φορέα, το ρόλο του οποίου ανέλαβε η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ και με τον οποίο συνδέθηκαν όλα τα Συνεργατικά

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ), εκτός του Ταμειυτηρίου Λεμεσού το οποίο παρέμεινε αυτοδύναμο

- την περαιτέρω ανάπτυξη συστημάτων και διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, καθώς και διαχείρισης κινδύνων
- τη μηχανογράφηση και τον εκσυγχρονισμό της υλικής και άλλης υποδομής των ΣΠΙ
- την προώθηση μεταρρυθμίσεων στα ΣΠΙ, περιλαμβανομένων και των συγχωνεύσεων

Στόχος της υλοποίησης του πιο πάνω στρατηγικού σχεδιασμού ήταν ο εκσυγχρονισμός, τόσο της Υπηρεσίας, όσο και των ΣΠΙ, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ευρωστίας των ΣΠΙ ούτως ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη και η σιγουριά των μελών και πελατών τους, καθώς και η καλύτερη εξυπηρέτηση και κάλυψη νέων αναγκών σε όλους τους τομείς.

Παράλληλα, το Συνεργατικό Κίνημα προχώρησε στη δημιουργία του “Ταμείου Αλληλεγγύης, Στήριξης και Ανάπτυξης Εγγεγραμμένων Εταιρειών που διεξάγουν εργασίες Συνεργατικού Πιστωτικού Ιδρύματος”. Το Ταμείο εφαρμόζει στην πράξη τις Συνεργατικές Αξίες και Αρχές και υπογραμμίζει την αλληλεγγύη, την αλληλοϋποστήριξη και τη συλλογικότητα που υπάρχει μεταξύ των Συνεργατικών Εταιρειών.

2008 – σήμερα:

Την 1^η Ιανουαρίου 2008, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε στην Ευρωζώνη. Το Συνεργατικό Κίνημα ανταποκρίθηκε πλήρως και έγκαιρα στο μεταβατικό αυτό σταθμό.

Επίσης, την 01/01/2008, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ (ΣΚΤ) ανάλαβε το ρόλο του «Κεντρικού Φορέα» (ΚΦ) των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Από την ημέρα αυτή, όλα τα ΣΠΙ που εξέφρασαν ενδιαφέρον, εντάχθηκαν στις διευθετήσεις σύνδεσης με τη ΣΚΤ Λτδ, υπογράφοντας τη σχετική Συμφωνία Σύνδεσης και Εγγύησης και έλαβαν άδεια λειτουργίας, από την ΥΕΑΣΕ, ως αναγνωρισμένα ΣΠΙ αφού συνδέθηκαν με τον ΚΦ. Με την ανάληψη του ρόλου

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

αυτού, η ΣΚΤ Λτδ εγγυάται τις καταθέσεις και λοιπές υποχρεώσεις των ΣΠΙ που είναι συνδεδεμένα μαζί της.

Όλα τα συνδεδεμένα ΣΠΙ συνεχίζουν να διατηρούν την αυτονομία και την ανεξαρτησία τους. Συνεχίζουν να είναι αυτόνομες νομικές οντότητες και να έχουν τα δικά τους διοικητικά και διευθυντικά όργανα, ακολουθώντας όμως τις οδηγίες του ΚΦ, τις Κανονιστικές Αποφάσεις της ΥΕΑΣΕ, καθώς και τις οδηγίες και εγκυκλίους του Εφόρου.

Με τροποποιήσεις των περί Συνεργατικών Εταιρειών Θεσμών του 2012, η μορφή της πιο πάνω εγγύησης από μονής κατεύθυνσης, μετατράπηκε σε αμφίδρομη. Εξακολουθεί να υποστηρίζει και να καθοδηγεί όλα τα συνδεδεμένα ΣΠΙ σε ουσιώδεις τομείς για σκοπούς διασφάλισης της οικονομικής σταθερότητας και της ομαλής λειτουργίας τους.

Τον Δεκέμβριο του 2012, η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΑΣΕ) μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Εποπτείας Συνεργατικών Εταιρειών (ΥΕΣΕ).

3.3 Συγχωνεύσεις Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Το 2001, με βάση την «κοινή θέση» μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εναρμόνιση του συνεργατικού πιστωτικού τομέα με το κοινοτικό κεκτημένο περιελάμβανε μεταρρυθμίσεις και αλλαγές σε διάφορους τομείς, μεταξύ των οποίων και μεταρρυθμίσεις στα ΣΠΙ. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις αφορούσαν διαρθρωτικές και οργανωτικές αλλαγές, περιλαμβανομένων των συγχωνεύσεων ή άλλων ομαδοποιήσεων σε γεωγραφική ή λειτουργική βάση.

Οι πιο πάνω συγχωνεύσεις έχουν ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των ΣΠΙ και ιδιαίτερα την αντιμετώπιση της όξυνσης του ανταγωνισμού που προέκυψε με την ελευθεροποίηση των αγορών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου. Επιπλέον, μέσα από τις συγχωνεύσεις, δίνεται η ευκαιρία για αναδιοργάνωση και οικονομική ενδυνάμωση των ΣΠΙ, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

συνθήκες προσαρμογής τους στο ανταγωνιστικό αυτό περιβάλλον και να λειτουργούν αποτελεσματικά.

Η πολιτική που υιοθέτησε η ΥΕΑΣΕ αναφορικά με τις συγχωνεύσεις παρουσιάζει θετικά αποτελέσματα και πλεονεκτήματα. Τα μέλη και οι πελάτες των ΣΠΙ έχουν στην διάθεση τους ισχυρότερες από κάθε άποψη, συνεργατικές εταιρείες και αναβαθμισμένες υπηρεσίες και προϊόντα. Όλα τα μικρά καταστήματα (πρώην τοπικά ΣΠΙ), τώρα αποτελούν μέρος μεγαλύτερων συμπλεγμάτων και ενισχύουν την εμπιστοσύνη και συνεργασία των μελών/πελατών τους.

Μέσω των συγχωνεύσεων τα ΣΠΙ έχουν τη δυνατότητα:

- να μειώσουν το κόστος των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών τους προς όφελος, τόσο των ιδίων, όσο και των μελών τους, μέσω των συνεργιών και της οικονομίας κλίμακας
- να βελτιώσουν την ανταγωνιστική τους θέση
- να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια
- να δημιουργήσουν σωστές και λειτουργικές οργανωτικές δομές
- να εφαρμόσουν αξιόπιστα συστήματα εσωτερικού ελέγχου
- να δημιουργήσουν κατάλληλη και αναβαθμισμένη τεχνολογική υποδομή

Επίσης, δημιουργήθηκαν ή αναβαθμίστηκαν νέα τμήματα (Εσωτερικού Ελέγχου, Λογιστηρίου, Εξυπηρέτησης Πελατών, Διαχείρισης Κινδύνων κ.α.) σε εφαρμογή της υποχρέωσης για δημιουργία σωστής και λειτουργικής οργανωτικής δομής.

Στις αρχές του 2005, τα ΣΠΙ αριθμούσαν 360. Μέχρι τα τέλη του 2013 μειώθηκαν σε 93. Οι συγχωνεύσεις οδήγησαν στη δημιουργία μεγαλύτερων ΣΠΙ, διατηρώντας όμως, τον συνεργατικό χαρακτήρα και την κοινωνική τους ευαισθησία.

Φυσικά η κάθε μεγάλη αλλαγή δεν είναι συνήθως απαλλαγμένη και από μειονεκτήματα, όπως π.χ. τη πιθανή στέρηση μικρών κοινοτήτων από το δίκτυο του συνεργατισμού, τη πιθανή απώλεια του τοπικού χαρακτήρα των μικρών συνεργατικών και των πλεονεκτημάτων που προέρχονται από την καλή γνώση των μελών και των αναγκών τους, καθώς και το γεγονός ότι σε μερικές περιπτώσεις συγχωνεύσεων ως στόχος τέθηκε η γεωγραφική συγχώνευση, αντί ποσοτικά οικονομικά και ποιοτικά κριτήρια. Το σημαντικότερο όμως μειονέκτημα, είναι η

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

διαφαινόμενη συρρίκνωση της γεωγραφικής κάλυψης της υπαίθρου και σταδιακή δημιουργία μιας υπερ-συνεργατικής τράπεζας στο πλαίσιο των δύο μεγάλων τραπεζών της Κύπρου, με ενδεχόμενο κίνδυνο τη σημερινή τύχη των τραπεζών αυτών, που οδεύουν προς διάλυση, λόγω του ότι ο οποιοσδήποτε κίνδυνος ή λανθασμένη τακτική, θέτει σε κίνδυνο όλο το οικοδόμημα.

3.4 Ο Συνεργατισμός σήμερα

Όπως έχω αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, η κυπριακή οικονομία διανύει, σήμερα, μια πολύ δύσκολη περίοδο. Η οικονομική κρίση που ξέσπασε στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και ταλανίζει εδώ και επτά χρόνια την παγκόσμια οικονομία, δημιούργησε μια σειρά προβλημάτων σε πολλά κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Μετατράπηκε για πολλά από αυτά σε πρόβλημα δημόσιου χρέους, δημοσιονομικού ελλείμματος, βιωσιμότητας και σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης και ανυπαρξίας προοπτικών ανάπτυξης, με τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις.

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει προσφύγει στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και προχώρησε σε διαβουλεύσεις για εξασφάλιση δανείου, βάσει ποσού που καθορίστηκε απαραίτητο για κάλυψη των αναγκών της, κατόπιν και της κρατικής στήριξης που παρείχε σε δύο τράπεζες.

3.4.1 Τα κυριότερα αίτια της κρίσης στο Συνεργατισμό

Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως, μέχρι το 2004 (πριν την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση) παρόλο που το 1985 με την ψήφιση του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου, το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης είχε υπό την αρμοδιότητα του την ανάπτυξη και την εποπτεία των ΣΠΠ, εντούτοις ήταν τόσο χαλαρή η εποπτεία που ουσιαστικά ήταν σαν να μην υπήρχε. Τα πράγματα ήταν πολύ χαλαρά. Οι απαιτήσεις της Εποπτικής Αρχής ήταν πολύ περιορισμένες.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Μετά το 2004 και την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζεται πλήρως το εποπτικό πλαίσιο εναρμονισμένο με τις Ευρωπαϊκές οδηγίες και το Ευρωπαϊκό γίνεσθαι.

Το πρόβλημα έγκειται στο ότι τα ΣΠΙ έπρεπε να προσαρμοστούν στο νέο καθεστώς που δεν ήταν τόσο εύκολο.

Μέχρι τότε τα ΣΠΙ λειτουργούσαν με πολύ πιο χαλαρούς όρους

- Κατά την παραχώρηση δανείων βασιζόταν στην εξασφάλιση περισσότερο, παρά στην δυνατότητα αποπληρωμής του αντισυμβαλλόμενου
- Λόγω αυτών των εξασφαλίσεων αλλά και γενικότερα υπήρχε μια χαλαρότητα και δεν ενοχλούσαν τους πελάτες/δανειολήπτες στο να πληρώνουν κανονικά της υποχρεώσεις τους.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω, με την εφαρμογή των πιο απαιτητικών οδηγιών των Εποπτικών Αρχών παρουσιάζονται πολύ ψηλές καθυστερήσεις καθώς και μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις.

Τα προβλήματα/αδυναμίες των ΣΠΙ εντοπίστηκαν και από την Τρόικα.

- Συσσώρευση καθυστερημένων μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων
- Αδυναμίες στο σύστημα Εταιρικής Διακυβέρνησης. Παρόλο που το σύστημα είναι πέρα για πέρα Δημοκρατικό η μη εφαρμογή όμως του όρου της ικανότητας και καταλληλότητας των αξιωματούχων των ΣΠΙ (Fit & Proper) έχει σαν επακόλουθο να εκλέγονται στο αξίωμα του μέλους της Επιτροπείας των ΣΠΙ άτομα χωρίς τις απαραίτητες γνώσεις για να διαδραματίσουν τον απαραίτητο ρόλο σε μια επιτροπεία (καθορισμός στρατηγικής, καθορισμός πολιτικής και έλεγχος της ανώτατης εκτελεστικής διεύθυνσης).
- Επίσης η οργανωτική δομή των ΣΠΙ λόγω μεγέθους κυρίως δεν ήταν σε αρκετά από αυτά η απαραίτητη.

Βασικά δε διέθεταν:

Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης

Τμήμα Ανάλυσης Κινδύνων

Τμήμα Ανάκτησης Χρεών

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Τμήμα Κανονιστικής Συμμόρφωσης κ.α.

Όλες οι πιο πάνω αδυναμίες είχαν αρνητικό αντίκτυπο και επίπτωση στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου των ΣΠΙ.

Το πλεονέκτημα έγκειται στο γεγονός ότι ο Συνεργατισμός δραστηριοποιείται στη λιανική τραπεζική με μέσο χρεωστικό υπόλοιπο €200.000-€250.000 κατά νοικοκυριό σε σχέση με τις εμπορικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται και με τα επιχειρηματικά δάνεια (Corporate Loans) με πολύ πιο ψηλά χρεωστικά υπόλοιπα. Έτσι τα δάνεια του συνεργατισμού μπορεί πολύ πιο εύκολα να τύχουν διαχείρισης και να αναδιαρθρωθούν (Rescheduled).

Λόγω λοιπόν της οικονομικής κρίσης και της ανάγκης κεφαλαιοποίησης τόσο του τραπεζικού τομέα όσο και του Συνεργατικού Κινήματος οι Κυπριακές Αρχές αποτάθηκαν στον μηχανισμό στήριξης της Ε.Ε. για χρηματοδότηση.

Για να γίνει κατορθωτή η χρηματοδότηση όπως θα δούμε στη συνέχεια και στο μνημόνιο συναντίληψης η Τρόικα επέβαλε μεταξύ άλλων συγκεκριμένους όρους τόσο για το τραπεζικό σύστημα όσο για το συνεργατικό κίνημα.

Ο κυριότερος όρος για το συνεργατικό κίνημα είναι η ΚΤΚ βοηθούμενη από την σημερινή εποπτική αρχή:

«Να διακριβώσει την βιωσιμότητα των ΣΠΙ ξεχωριστά και να σχεδιάσει μια στρατηγική για την αναδιάρθρωση και τη διάλυση μη βιώσιμων ιδρυμάτων.»

Η Στρατηγική αυτή περιλαμβανόμενης της πιθανότητας εφαρμογής συγχωνεύσεων, αναδιάρθρωσης και διάλυσης πρέπει να υποβληθεί στην Ε.Ε., την Ε.Κ.Τ. και το Δ.Ν.Τ. μέχρι το τέλος Απριλίου. Η δε εφαρμογή της στρατηγικής αυτής πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2014.

3.4.2 Νέο καθεστώς - Νέες προοπτικές - Νέες προκλήσεις

Λόγω της απαιτούμενης ανακεφαλαιοποίησης που θα χρειαστεί το Συνεργατικό Κίνημα (τα ΣΠΙ), η οποία υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη το ακραίο σενάριο €1 δις (περίπου) το Υπουργικό Συμβούλιο και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (CBC), εφαρμόζοντας την εξουσία που τους δίδεται από τον νόμο "Ο Περί Διαχείρισης Χρηματοοικονομικών Κρίσεων Νόμος του 2011", ζήτησαν από την Σ.Κ. Τράπεζα / Κεντρικό Φορέα να ετοιμάσει σχέδιο αναδιάρθρωσης των ΣΠΙ τα οποία είναι συνδεδεμένα με τον Κεντρικό Φορέα.

Η αναδιάρθρωση των ΣΠΙ πρέπει να περιλαμβάνει τη δημιουργία μέσω συγχωνεύσεων βιώσιμων σχημάτων τα οποία να είναι σε θέση να αποπληρώσουν την κρατική ενίσχυση εντός πέντε ετών. Η δημιουργία των σχημάτων πρέπει να περιλαμβάνει τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά κριτήρια.

Η Σ.Κ. Τράπεζα/Κ.Φ. πρέπει να υποβάλει το σχέδιο αναδιάρθρωσης του Συνεργατισμού (των ΣΠΙ) στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου μέχρι τις 31/03/2013, η οποία, αφού το εγκρίνει πρέπει να το υποβάλει στη Διεύθυνση Ανταγωνισμού (D.G. Comp) της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι τις 30/04/2013.

Για να το επιτύχει αυτό η Σ.Κ. Τράπεζα / Κ.Φ. έχει συμβληθεί με τον οίκο Ernst&Young για να τη βοηθήσει να ετοιμάσει το σχέδιο αναδιάρθρωσης.

Ο στόχος της Σ.Κ. Τράπεζας / Κ.Φ. είναι να μην κλείσει να μη διαλυθεί (resolution) κανένα ΣΠΙ αλλά να γίνουν:

- I. Διαρθρωτικές αλλαγές τέτοιες ώστε να θέσουν το κίνημα σε σωστές βάσεις
- II. Να δημιουργηθούν μέσω συγχωνεύσεων βιώσιμα σχήματα λαμβάνοντας υπόψη:
 - γεωγραφικά κριτήρια
 - προοπτικές ανάπτυξης
 - συνέργιες όσον αφορά οργανωτική δομή, δίκτυο καταστημάτων, ανθρώπινο δυναμικό
 - οικονομίες κλίμακας

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

ούτως ώστε να μπορούν τα ΣΠΙ στο μέλλον να λειτουργούν χωρίς την ανάγκη στήριξης από το κράτος.

3.4.3 Κύρια Αίτια

Η κύρια αιτία του προβλήματος ανακεφαλαιοποίησης που χρειάζεται ο Συνεργατισμός σήμερα οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των μη-εξυπηρετούμενων χορηγήσεων (NPL).

Οι λόγοι είναι:

- 1) Η έλλειψη ουσιαστικής εποπτείας μέχρι το 2004
- 2) Η κουλτούρα που επικρατούσε στο Συνεργατικό Κίνημα όσον αφορά :
 - την παραχώρηση χορηγήσεων (βασίζονταν στην εξασφάλιση κυρίως και όχι στη δυνατότητα αποπληρωμής)
 - την είσπραξη των χορηγήσεων (χαλαρή ή καθόλου όχληση)
- 3) Η καθυστέρηση στην εφαρμογή της Εταιρικής Διακυβέρνησης
- 4) Η Παγκόσμια Οικονομική Ύφεση η οποία μεταφέρθηκε στην πραγματική οικονομία με αποτέλεσμα οι Εταιρείες και τα νοικοκυριά να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.
- 5) Η κατακόρυφη μείωση των τιμών των ακινήτων των τελευταίων χρόνων

3.4.4 Στρατηγική αντιμετώπισης της κρίσης

Λαμβάνοντας σαν προϋπόθεση ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εξασφαλίσει την απαιτούμενη δανειοδότηση για στήριξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου και του δικού της δημοσιονομικού ελλείμματος τότε το Συνεργατικό Κίνημα για να επιβιώσει και να βγει από την κρίση πρέπει:

- 1) Με την αναδιάρθρωση να δημιουργηθούν μέσω των σωστών συγχωνεύσεων τα απαραίτητα σχήματα τα οποία να είναι βιώσιμα και λειτουργικά.
- 2) Να εφαρμοστεί πλήρως η Εταιρική Διακυβέρνηση υιοθετώντας τις νέες πρόνοιες περί ικανότητας και καταλληλότητας των αξιωματούχων των ΣΠΙ.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- 3) Η Σ.Κ. Τράπεζα/Κεντρικός Φορέας εάν θα είναι και εποπτική αρχή όπως προβλέπεται από το Μνημόνιο Συναντίληψης, το οποίο δεν έχει υπογραφεί ακόμη, πρέπει να εφαρμόσει πιο αυστηρή πολιτική και παρακολούθηση όσον αφορά την παραχώρηση χορηγήσεων από τα ΣΠΙ καθώς και την διατήρηση της απαιτούμενης ρευστότητας.
- 4) Να γίνει προσπάθεια διατήρησης όσον το δυνατό περισσότερων καταστημάτων για εξυπηρέτηση των πελατών των ΣΠΙ εφαρμόζοντας αν χρειαστεί της μεθόδου της μερικής εξυπηρέτησης π.χ. να διατηρηθούν καταστήματα τα οποία μπορεί να λειτουργούν έστω και 1-2 φορές την εβδομάδα ούτως ώστε να μην αναγκάζονται οι πελάτες να φεύγουν από τις κοινότητες τους για να μεταβούν σε άλλη κοινότητα να εξυπηρετηθούν καθότι υπάρχει ο κίνδυνος στην μετακίνηση να αλλάξουν και οργανισμό/τράπεζα.
- 5) Το Συνεργατικό Κίνημα να διατηρήσει τον ανθρώπινο χαρακτήρα του για να μπορέσει να συνεχίσει να διαδραματίζει το ρόλο που διαδραμάτιζε μέχρι σήμερα και να διατηρηθεί στην κορυφή των προτιμήσεων των κατοίκων της Κύπρου. Πρέπει να παραμείνει δίπλα στον άνθρωπο με ανθρωπιά, σεβασμό και κατανόηση. Πρέπει να παραμείνει δίπλα στον αγρότη, στον επιχειρηματία, τον φοιτητή, τον εργαζόμενο όπως μέχρι σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Μνημόνιο Συναντίληψης

Λόγω των κεφαλαιακών αναγκών των Τραπεζών αλλά και του δημοσιονομικού ελλείμματος της Κύπρου, οι Κυπριακές Αρχές αναγκάστηκαν να προσφύγουν στο Μηχανισμό Στήριξης για να καλύψουν τις ανάγκες αυτές. Ανάγκες οι οποίες υπολογίζονται σε €17.5 δις σύμφωνα με το ΔΝΤ.

Η Ε.Κ.Τ., η Ε.Ε. και το ΔΝΤ (ΤΡΟΙΚΑ) υποχρέωσαν τις Κυπριακές Αρχές να συνομολογήσουν μνημόνιο το οποίο προνοεί τέτοια μέτρα ούτως ώστε να καταστήσει το χρέος διαχειρίσιμο για να μπορέσει η Τρόικα να παραχωρήσει το δάνειο.

Οι προϋποθέσεις της οικονομικής πολιτικής του Μνημονίου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- (α) Στη ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα και
- (β) Στη Δημοσιονομική πολιτική

Στη μελέτη μας θα ασχοληθούμε κυρίως με το πρώτο θέμα το οποίο είναι το κύριο θέμα της μελέτης και θα γίνει μία σύντομη αναφορά όσον αφορά τους βασικούς στόχους του (β) θέματος.

4.1.1 Χρηματοπιστωτικός Τομέας

Βασικοί στόχοι του προγράμματος

- I. Πλήρης αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα
- II. Διάλυση και σμίκρυνση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
- III. Ενίσχυση της εποπτείας
- IV. Αντιμετώπιση της ανεπάρκειας κεφαλαίων
- V. Βελτίωση της διαχείρισης της ρευστότητας

4.1.2 Διατήρηση της ρευστότητας του τραπεζικού τομέα

Οι τράπεζες που δανείζονται από τις κεντρικές τράπεζες είναι υπόχρεες να ετοιμάζουν και να υποβάλλουν τριμηνιαία μεσοπρόθεσμα σχέδια χρηματοδότησης στο τέλος κάθε τριμήνου αρχίζοντας από τον Δεκέμβριο του 2012 στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, τα οποία θα διαβιβάζονται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Τα σχέδια πρέπει να είναι ρεαλιστικά και να αντανακλούν στην αναμενόμενη απομόχλευση του τραπεζικού τομέα και τη μείωση της εξάρτησης από το δανεισμό κεντρικών τραπεζών.

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου λόγω της έλλειψης ορίων συγκέντρωσης στο πλαίσιο ρευστότητας, επέτρεψε την έκθεση των Κυπριακών Τραπεζών στο Ελληνικό δημόσιο χρέος. Για την αποφυγή παρόμοιων αποτελεσμάτων στο μέλλον η ΚΤΚ θα επικαιροποιήσει τους κανονισμούς περί ρευστότητας με τρόπο ώστε να καθιερωθούν ελάχιστες απαιτήσεις και θα ζητήσει από τις τράπεζες να συμμορφωθούν με τους νέους κανόνες προληπτικής εποπτείας της ρευστότητας μέχρι τα μέσα του 2015.

4.1.3 Δέουσα επιμέλεια

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, οι Κυπριακές αρχές διεξήγαγαν λογιστική εκτίμηση οικονομικής αξίας στα δανειακά χαρτοφυλάκια και των στοιχείων ενεργητικού της Τράπεζας Κύπρου, της Λαϊκής Τράπεζας, της Ελληνικής Τράπεζας και σε ένα δείγμα που αντιπροσωπεύει το 63% περίπου των στοιχείων του ενεργητικού των ΣΠΙ όπως και της Alpha Bank Cyprus και Eurobank Cyprus με σκοπό να εξακριβωθεί το συνολικό μέγεθος της κεφαλαιακής διευκόλυνσης μαζί με τις κεφαλαιακές ανάγκες κάθε ιδρύματος που συμμετέχει.

Την αξιολόγηση επιβλέπει Διευθύνουσα Επιτροπή η οποία περιλαμβάνει αντιπροσώπους των Κυπριακών αρχών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ε.Κ.Τ., της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Σταθερότητας ως μελών καθώς και του ΔΝΤ ως παρατηρητή.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Η αξιολόγηση άρχισε επίσημα στις 4 Οκτωβρίου του 2012 με την επιλογή εξωτερικού συμβούλου (PIMCO). Η αξιολόγηση αποτέλεσε επίσης τη βάση για τα τεστ αντοχής κάθε τράπεζας ξεχωριστά χρησιμοποιώντας ένα βασικό σενάριο και ένα δυσμενές μακροοικονομικό σενάριο. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα υποβλήθηκαν στη Διευθύνουσα Επιτροπή στις 7 Δεκεμβρίου του 2012 ενώ η τελική έκθεση θα ήταν έτοιμη στα μέσα Ιανουαρίου 2012 η οποία ακόμα αναμένεται.

Η ΚΤΚ σε διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και σε σύνδεση με την ΕΚΤ, θα εξακριβώσει τις συγκεκριμένες κεφαλαιακές ανάγκες κάθε συμμετέχουσας τράπεζας με σκοπό την αναδιάρθρωση κεφαλαίων ή τη διάλυσή της, αν είναι ανάγκη.

4.1.4 Αποκατάσταση επαρκών κεφαλαιακών αποθεμάτων

- I. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου θα δώσει οδηγίες σε όλα τα τραπεζικά συγκροτήματα να αυξήσουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις πρωτογενούς βάσης (Core Tier 1) από το υφιστάμενο επίπεδο του 8% σε 9% μέχρι 31/12/2013.
- II. Από τα μη επαρκώς κεφαλαιοποιημένα πιστωτικά ιδρύματα θα απαιτηθεί να παρουσιάζουν στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου τριμηνιαία σχέδια κεφαλαίου και χρηματοδότησης αρχίζοντας από το Μάρτιο του 2013, στο οποίο να εξηγούν πως προτίθενται να ικανοποιήσουν τις νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Αυτά τα σχέδια θα βασίζονται στο πρότυπο που θα δώσει η ΚΤΚ σε διαβούλευση με την Τρόικα.
- III. Πιστωτικά ιδρύματα τα οποία θεωρούνται βιώσιμα με βάση τα σχέδια αναδιάρθρωσης τους μπορούν, αν τα άλλα μέτρα δεν επαρκούν, να ζητήσουν για ενίσχυση αναδιάρθρωσης κεφαλαίου από το κράτος ή για μεταφορά περιουσιακών τους στοιχείων σε εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Τράπεζες που χρειάζονται κρατική ενίσχυση δεν θα τύχουν αναδιάρθρωσης κεφαλαίου, ούτε θα τους επιτραπεί να μεταφέρουν περιουσιακά στοιχεία σε εταιρεία διαχείρισης περιουσίας πριν την αναδιάρθρωση τους ή πριν εγκριθούν τα σχέδια διάλυσης τους με βάση τους

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

κανόνες κρατικών ενισχύσεων. Για να διασφαλισθεί η έγκαιρη αναδιάρθρωση κεφαλαίων, οι αρχές πρέπει να υποβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχέδια αναδιάρθρωσης που θα ετοιμαστούν σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, πληροφώντας επίσης σχετικά την ΕΚΤ και το ΔΝΤ: μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου 2013 για ιδρύματα που ήδη λαμβάνουν κρατική ενίσχυση και μέχρι το τέλος του Απριλίου 2013 για τα άλλα ιδρύματα. Οι όροι και η αμοιβή της κρατικής ενίσχυσης θα συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις περί κατανομής βαρών που περιλαμβάνονται στους κανόνες που τίθενται για τις κρατικές ενισχύσεις, οι οποίοι στοχεύουν στη διασφάλιση ικανοποιητικής αποζημίωσης του κράτους και αποφυγής επιχορήγησης των υφιστάμενων μετόχων, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την οικονομική σταθερότητα και την κερδοφορία των τραπεζών. Τα πιστωτικά ιδρύματα που επωφελούνται από εισφορές κεφαλαίου και/ή μεταφορά περιουσιακών στοιχείων θα υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες διαχείρισης και περιορισμούς, και σε μια διαδικασία αναδιάρθρωσης σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΕΕ αναφορικά με τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις, που θα ελέγχονται λεπτομερώς από εξωτερικό επίτροπο παρακολούθησης. Τράπεζες που κρίνονται μη βιώσιμες θα υπόκεινται στο πλαίσιο διάλυσης που περιγράφεται κατωτέρω.

4.1.5 Ρύθμιση και Εποπτεία των τραπεζών και συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Μέτρα:

- I. Θα πρέπει να καταβληθούν έντονες προσπάθειες για να μεγιστοποιηθούν τα ποσοστά ανάκτησης από τις τράπεζες των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ενώ θα ελαχιστοποιούνται τα κίνητρα για στρατηγικές πτωχεύσεις δανειζομένων. Τα διοικητικά εμπόδια και το νομοθετικό πλαίσιο που αυτή τη στιγμή περιορίζει την κατάσχεση και πώληση της εξασφάλισης του δανείου θα τροποποιηθούν ώστε η περιουσία που δεσμεύεται ως εμπράγματα εξασφάλιση να μπορεί να κατασχεθεί εντός μέγιστου χρονικού διαστήματος 1.5 έτους από την έναρξη των νομικών ή διοικητικών διαδικασιών. Στην περίπτωση της πρώτης κατοικίας, η χρονική περίοδος επεκτείνεται στα δύο έτη. Οι αναγκαίες νομοθετικές αλλαγές θα

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

εφαρμοστούν μέχρι το τέλος του 2013, αν το επιτρέψουν οι μακροοικονομικές συνθήκες

- II. Λόγω του ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια απειλούν την κερδοφορία των τραπεζών πρέπει να παρακολουθούνται κατάλληλα και να τυγχάνουν διαχείρισης ώστε να διασφαλίζουν τα κεφαλαιακά αποθέματα. Για τον λόγο αυτό η ΚΤΚ θα τροποποιήσει την οδηγία για την κατάταξη δανείων ως μη εξυπηρετούμενα ώστε να περιλαμβάνει όλα τα δάνεια που καθυστερούν να πληρωθούν πέραν των 90 ημερών ανεξάρτητα από την εξασφάλιση. Η τροποποίηση αυτή προβλεπόταν να εισαχθεί από τις 31 Δεκεμβρίου 2012. Ακόμα δεν έχει εισαχθεί.
- III. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου θα δημιουργήσει επίσης ένα κεντρικό μητρώο πιστώσεων στο οποίο θα καταχωρίζονται όλοι οι δανειστές και οι δικαιούχοι, τόσο των εμπορικών τραπεζών όσο και των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, για μπορούν τα ιδρύματα αυτά να ελέγχουν τις νέες αιτήσεις για δάνεια σε σχέση με το μητρώο. Το μητρώο θα εντοπίζει δανειολήπτες οι οποίοι έχουν ή είχαν καθυστερημένες δόσεις. Το νομικό πλαίσιο για το μητρώο πιστώσεων θα ετοιμαστεί μέχρι τις [30 Ιουνίου 2013] και το κεντρικό μητρώο πιστώσεων θα αρχίσει τη λειτουργία του μέχρι τις [31 Δεκεμβρίου 2013].
- IV. Μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων της άσκησης δέουσας επιμέλειας, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου θα επανεξετάσει μέχρι τα τέλη Ιουνίου 2013, το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με τις διαδικασίες εξέτασης αιτημάτων δανείου, απομείωσης αξίας περιουσιακών στοιχείων και προβλέψεων και χειρισμού των εξασφαλίσεων στις προβλέψεις. Άνευ επηρεασμού των συμπερασμάτων της αξιολόγησης αυτής και του υφιστάμενου ρυθμιστικού και λογιστικού πλαισίου στην ΕΕ, θα εισαχθούν ρυθμιστικές τροποποιήσεις προς το σκοπό μετριασμού των επιπτώσεων των αλλαγών στις αξίες εξασφαλίσεων πάνω στην αξία των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων. Οι νέοι προληπτικοί κανόνες θα τεθούν σε ισχύ μέχρι τα τέλη [Σεπτεμβρίου 2013]. Επιπρόσθετα θα εισαχθεί νομοθεσία μέχρι [τα τέλη Ιουνίου 2013] για ενίσχυση της διακυβέρνησης που θα απαγορεύει στις εμπορικές τράπεζες να δανείζουν στα ανεξάρτητα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, περιλαμβανομένων των συνδεδεμένων μερών, και θα απομακρύνουν οποιαδήποτε μέλη διοικητικού συμβουλίου καθυστερούν την πληρωμή χρεών τους στις τράπεζες τους, ενώ ο δανεισμός των άλλων μελών του διοικητικού συμβουλίου θα απαγορεύεται πάνω από ένα όριο, το οποίο θα βαθμονομηθεί από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Τα δάνεια και άλλες πιστωτικές διευκολύνσεις σε κάθε μέρος του διοικητικού συμβουλίου θα αποκαλύπτονται στο κοινό. Η πλειοψηφία των μελών του διοικητικού συμβουλίου των τραπεζών θα αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη.

4.1.6 ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

4.1.6.1 Προτεινόμενα μέτρα και ρυθμίσεις

Τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση της εγχώριας οικονομίας και ένα σημαντικό στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση του συνεργατικού πιστωτικού τομέα. Λόγω της οικονομικής του σημασίας και των νομικών ιδιαιτεροτήτων, αλλά και των ελλείψεων στην εκτίμηση κινδύνου, το τμήμα αυτό του χρηματοπιστωτικού τομέα χρειάζεται αναδιάρθρωση και διάλυση όπως και ισχυρότερη ρύθμιση και εποπτεία.

- Οι αρχές θα ευθυγραμμίσουν τη ρύθμιση και εποπτεία των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με εκείνη εμπορικών τραπεζών.
Μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου 2012 η εποπτεία τους θα διεξάγεται ανεξαρτήτως των σκέψεων για την ανάπτυξη του τομέα των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Η εποπτεία των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων θα αποσυνδεθεί από το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού και θα ενταχθεί στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου μέχρι τα τέλη του Ιουνίου 2013, για την οποία θα εγκριθεί νομοθεσία μέχρι τα τέλη Μαρτίου 2013.
- Οι Κυπριακές αρχές θα παρουσιάσουν για αξιολόγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, ένα χρονικά προσδιορισμένο εφαρμόσιμο σχέδιο για την επίτευξη του μέχρι ίδια προθεσμία.
- Μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου 2013, θα εισαχθεί νομοθεσία που να εξουσιοδοτεί την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου να αναθέσει στη σημερινή εποπτική αρχή του συνεργατικού πιστωτικού τομέα να παρεμβαίνει και στο επίπεδο των ξεχωριστών συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- Οι λογαριασμοί των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, πέραν ενός μεγέθους που θα καθοριστεί από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου σε διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, θα υπόκεινται σε ανεξάρτητο ετήσιο έλεγχο από εξωτερικό διεθνώς αναγνωρισμένο οίκο ελεγκτών.
- Η Κεντρική Τράπεζα θα έχει το δικαίωμα να ανατρέπει την επιλογή ελεγκτή από οποιοδήποτε συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα.
- Επιπρόσθετα θα υιοθετηθεί νομοθεσία μέχρι τέλη Ιουνίου 2013 για ενίσχυση της διακυβέρνησης, με την απαγόρευση στις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες να δανείζουν σε φυσικά πρόσωπα που δεν είναι μέλη τους καθώς στα ανεξάρτητα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, περιλαμβανομένων των συνδεδεμένων μερών τους, και για απομάκρυνση οποιωνδήποτε μελών του διοικητικού συμβουλίου καθυστερούν δόσεις σε υφιστάμενα δάνεια των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ θα απαγορεύεται η παραχώρηση δανείου σε άλλα μέλη του διοικητικού συμβουλίου πέραν ενός ορίου, το οποίο θα βαθμονομηθεί από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου.
- Τα δάνεια και οι άλλες πιστωτικές διευκολύνσεις σε κάθε ένα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου θα δημοσιοποιείται στο κοινό.
- Η πλειοψηφία των μελών του διοικητικού συμβουλίου συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων θα αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη.
- Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας διάλυσης το 2014, μπορεί να επανεξετασθεί το εποπτικό πλαίσιο του συνεργατικού πιστωτικού τομέα.

4.1.6.2 Αναδιάρθρωση και διάλυση συνεργατικών ιδρυμάτων

Σε διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, βοηθούμενη από τη σημερινή εποπτική αρχή, διακρίβωσε τη βιωσιμότητα των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων ξεχωριστά και σχεδίασε μια στρατηγική για τη αναδιάρθρωση και τη διάλυση μη βιώσιμων ιδρυμάτων. Για να καταστεί δυνατή η διάλυση των ξεχωριστών ιδρυμάτων, είχαν ληφθεί όλα τα κατάλληλα και αναγκαία μέτρα, περιλαμβανόμενης της προσωρινής αναστολής του αμοιβαίου πλαισίου εγγύησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Τελικά, στις 22 Μαρτίου 2014 ολοκληρώθηκαν οι συγχωνεύσεις των 93 ΣΠΙ σε 18 νέες οντότητες και

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

στη συνέχεια ολοκληρώθηκε και ο διορισμός των Γραμματέων, των Επιτροπειών και της υπόλοιπης Διευθυντικής Ομάδας καθενός από τα 18 ΣΠΙ.

4.1.6.3 Ανακεφαλαιοποίηση συνεργατικών ιδρυμάτων

Στις 10/3/2014 ολοκληρώθηκε η ανακεφαλαιοποίηση της ΣΚΤ με τη μεταφορά Ομολόγου ύψους €1,5 δις και την έκδοση των αντίστοιχων μετοχών προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας και τέλος Απριλίου 2014 ολοκληρώθηκε και η ανακεφαλαιοποίηση των 18 πιο πάνω συγχωνευθέντων ΣΠΙ από τη ΣΚΤ.

4.1.7 Δημοσιονομική Πολιτική – Στόχοι - Μέτρα

Το να μπουν τα δημόσια οικονομικά σε ένα βιώσιμο δρόμο είναι θέμα εξέχουσας σημασίας για τη σταθεροποίηση της οικονομίας και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των εταιρειών, πολιτών και ξένων επενδυτών στις μακροπρόθεσμες προοπτικές της Κύπρου ως μιας οικονομικά προηγμένης και φιλικής προς τους επενδυτές οικονομίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι στόχοι είναι:

- να συνεχιστεί η διαδικασία δημοσιονομικής εξυγίανσης με στόχο να επιτευχθεί το 2016 ένα πρωτογενές ισοζύγιο 4% του ΑΕΠ και να διατηρηθεί τουλάχιστο στο επίπεδο αυτό στη συνέχεια,
- να διορθωθεί το υπερβολικό γενικό κυβερνητικό έλλειμμα το ταχύτερο δυνατό,
- προς τον πιο πάνω σκοπό να ληφθούν δημοσιονομικά μέτρα συνολικού ύψους 7.25%, του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια των ετών 2012-16 ως ακολούθως: 2012-2013 3% του ΑΕΠ, 2014: 1.75% του ΑΕΠ, 2015: 1.5% του ΑΕΠ, και 2016: 1% του ΑΕΠ, με σκοπό να επιτευχθούν οι ετήσιοι στόχοι για τον προϋπολογισμό όπως τίθενται στο παρόν Μνημόνιο μέσω μόνιμων μέτρων υψηλής ποιότητας, και ειδικότερα μέτρων για μείωση της αύξησης των δαπανών στο μισθολόγιο του δημόσιου τομέα και στα κοινωνικά ωφελήματα, ενώ ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής εξυγίανσης στις ευάλωτες ομάδες, και

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- να διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα η δημοσιονομική εξυγίανση, συγκλίνοντας έτσι προς το μεσοπρόθεσμο στόχο προϋπολογισμού για την Κύπρο, με τη συγκράτηση της αύξησης των δαπανών, τη βελτίωση της δομής της φορολογίας και με τη λήψη δημοσιονομικών διαρθρωτικών μέτρων (βλέπε πιο πάνω), περιλαμβανόμενου ενός Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Προϋπολογισμού που να είναι σχεδιασμένος σύμφωνα με τις προδιαγραφές της ΕΕ.

Σε περίπτωση χαμηλής απόδοσης των εσόδων, ή υψηλότερων κοινωνικών δαπανών λόγω δυσμενών μακροοικονομικών επιπτώσεων, η κυβέρνηση πρέπει να είναι έτοιμη να πάρει πρόσθετα μέτρα για να διατηρήσει τους στόχους του προγράμματος, περιλαμβανόμενης της μείωσης των διακριτικών δαπανών. Κατά την περίοδο του προγράμματος, έσοδα από μετρητά πέραν των προβλέψεων του προγράμματος, περιλαμβανόμενων απροσδόκητων κερδών, πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του χρέους. Αν αντίθετα, υπάρξει υπεραπόδοση, στο βαθμό που να θεωρηθεί μόνιμη, αυτή μπορεί να μειώσει την ανάγκη για πρόσθετα μέτρα στα επόμενα χρόνια.

Για το σκοπό της μελέτης αυτής θεωρήσαμε σωστό να μην αναφέρουμε όλα τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που θα εφαρμόσουν οι κυπριακές αρχές γιατί θα έπρεπε να αντιγράψουμε ως έχει το μνημόνιο συναντίληψης.

Αυτό που είναι σημαντικό και πρέπει να αναφερθεί είναι ότι με τη δημοσιονομική πολιτική των επόμενων χρόνων θα συνεχιστεί η ύφεση με αποτέλεσμα να επηρεάζει αρνητικά και το τραπεζικό σύστημα.

Ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης και ύφεσης θα υπάρξει αύξηση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων καθώς και πιθανή μείωση στις τιμές των ακινήτων.

4.1.8 Στόχοι - Μέτρα – Ενέργειες Σχεδίου Αναδιάρθρωσης (ΣΑ) των ΣΠΙ

Για επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στο ΣΑ τα ΣΠΙ έχουν προωθήσει τις ακόλουθες ενέργειες:

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- Μειώθηκαν οι μισθοί με ποσοστό πέραν του 15% σε ετήσια βάση.
- Εφαρμόστηκε Σχέδιο Εθελούσιας Αφυπηρέτησης τον Απρίλιο 2014, μέσω του οποίου μειώθηκε ο αριθμός προσωπικού κατά 297 άτομα και το κόστος προσωπικού κατά €12,9 εκ. ετησίως.
- Έχει δρομολογηθεί ο εξορθολογισμός του δικτύου καταστημάτων με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης αλλά με έμφαση στη διατήρηση του τοπικού χαρακτήρα του Συνεργατισμού στο μέγιστο δυνατό βαθμό.
- Καταβάλλεται προσπάθεια για ουσιαστική μείωση των λειτουργικών εξόδων της ΣΚΤ και των ΣΠΙ για το 2014 και διατήρησή τους στα χαμηλά αυτά επίπεδα για τα επόμενα χρόνια.

➤ Διαχείριση Καθυστερημένων Δανείων:

Συστάθηκε και βρίσκεται σε πλήρη επιχειρησιακή λειτουργία από 1/5/2014, κεντροποιημένη, Διεύθυνση Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων (ΔΔΜΕΧ), με παρουσία τόσο στο κέντρο όσο και σε όλες τις επαρχίες με περιφερειακά γραφεία, για να διαχειριστεί τα τερματισμένα δάνεια και τα δάνεια σε καθυστέρηση πέραν κάποιου ορίου μέσω της Μονάδας Διαχείρισης Καθυστερήσεων και Αναδιρθώσεων και της Μονάδας Ανάκτησης Χρεών. Παράλληλα δημιουργήθηκαν σε επίπεδο ΣΠΙ τμήματα διαχείρισης καθυστερημένων δανείων για δάνεια χαμηλότερου ύψους επίσης σε καθυστέρηση.

Από τη σύσταση της Διεύθυνσης Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων μέχρι σήμερα εκπαιδεύεται το προσωπικό επί συνεχούς βάσης και γίνονται επαφές με πελάτες για αναδιρθώσεις δανείων, επιδεικνύοντας τη δέουσα ευαισθησία σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Ολοκληρώθηκε η Στρατηγική Διαχείρισης Καθυστερήσεων και ετοιμάσθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή από τον Ιούνιο του 2014 κοινές πολιτικές διαχείρισης καθυστερήσεων (Πολιτική Διαχείρισης Καθυστερήσεων, Πολιτική Διαγραφών, Πολιτική Ανάκτησης Χρεών).

4.1.9 Κεντρική Τράπεζα Κύπρου: Μειώσεις στα καταθετικά επιτόκια

Το Φεβρουάριο του 2015 το Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου αποφάσισε μείωση του ανώτατου καταθετικού επιτοκίου κατά μια ποσοστιαία μονάδα, εκφράζοντας τη βεβαιότητα ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα προχωρήσουν αμέσως σε ανάλογες μειώσεις στα δανειστικά επιτόκια.

Λίγο μετά την ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας, η Τράπεζα Κύπρου, η μεγαλύτερη τράπεζα της Κύπρου, ανακοίνωσε τη μείωση όλων των βασικών επιτοκίων της κατά 1%, χωρίς καμία εξαίρεση, σημειώνοντας ότι «το όφελος θα αφορά σε όλα τα ενεργά δάνεια που συνδέονται με το βασικό επιτόκιο της Τράπεζας». Ανάλογες μειώσεις ακολούθησαν και οι υπόλοιπες τράπεζες της Κύπρου. Μειώσεις που υλοποιήθηκαν από 1/3/2015.

Ο Συνεργατισμός εξήγγειλε κι αυτός με τη σειρά του ανάλογες μειώσεις επιτοκίων το Φεβρουάριο του 2015 και συνέχισε την κούρσα της μείωσης των επιτοκίων με *περαιτέρω* καθολικές μειώσεις σε όλα ανεξαιρέτως τα υφιστάμενα εξυπηρετούμενα δάνεια του Συνεργατισμού από 1η Μαρτίου 2015 χωρίς διακρίσεις σε σχέση με το επιτόκιο βάσης (π.χ. Euribor, ECB Rate, Βασικό Επιτόκιο του Συνεργατισμού) κάτι που τον έκανε πιο ανταγωνιστικό. Προς αυτή την κατεύθυνση αποφάσισε αποκλιμάκωση των δανειστικών επιτοκίων στα εξυπηρετούμενα δάνεια ως ακολούθως:

1. Στεγαστικά δάνεια *περαιτέρω* μείωση 1% (σύνολο 2%) στο επιτόκιο.
2. Επιχειρηματικά δάνεια μείωση 2% στο επιτόκιο.
3. Καταναλωτικά δάνεια μείωση 1% στο επιτόκιο.
4. Φοιτητικά δάνεια *περαιτέρω* μείωση 0,5% στο επιτόκιο.
5. Αγροτικά δάνεια *περαιτέρω* μείωση 0,5% στο επιτόκιο.

Περαιτέρω μειώσεις οι οποίες καθιστούν πιο ελκυστικό το Συνεργατισμό σε σχέση με τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Έρευνα και Ανάλυση ερωτηματολογίου

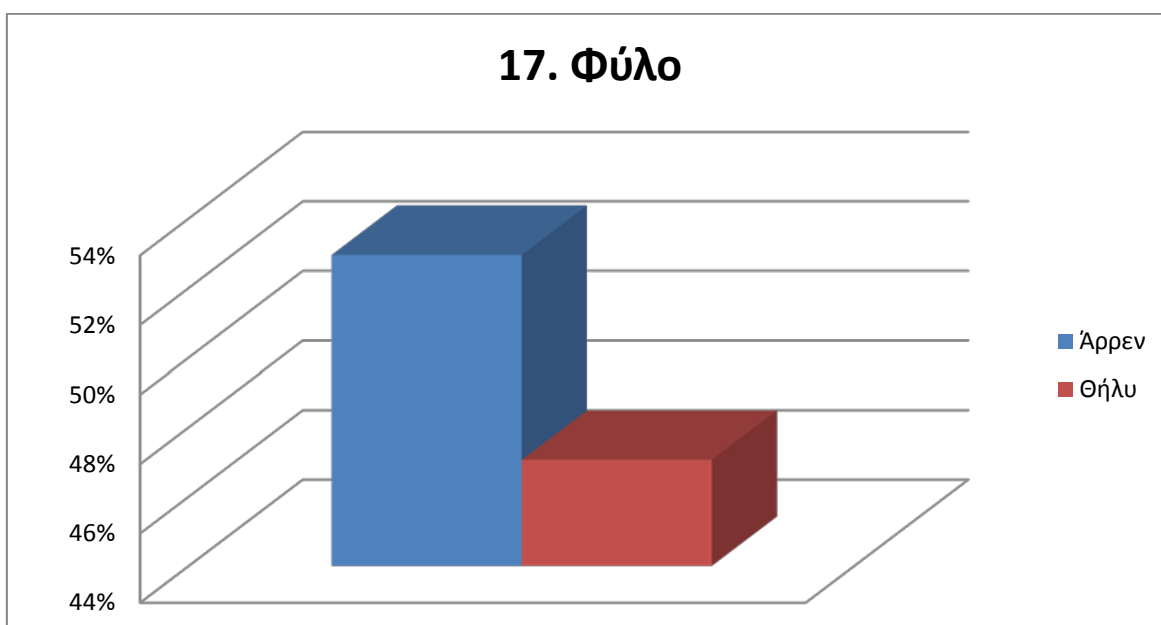
Η έρευνα έχει σκοπό να δείξει σε ποιο βαθμό επηρεάστηκε το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου από τη χρηματοοικονομική κρίση και ειδικότερα τα ΣΠΙ καθώς επίσης να διερευνήσει κατά πόσο επηρεάστηκε η συνεργασία των Κυπρίων (που στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι μέλη συνεργατικών εταιρειών) πολιτών με τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα.

Δηλαδή η μελέτη αυτή στοχεύει βασικά να διαπιστώσει σε ποιο βαθμό επηρεάστηκαν τα ΣΠΙ από τις δυσμενείς εξελίξεις και αν οι επικείμενες αλλαγές (αναδιάρθρωση ΣΠΙ) είναι η ορθή στρατηγική η οποία θα υποβοηθήσει τόσο το Συνεργατικό Κίνημα να συνεχίσει την κοινωνική του προσφορά που αναγνωρίζεται ευρέως (τα τελευταία εκατό χρόνια), όσο και την Κυπριακή Οικονομία να ορθοποδήσει.

Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκε τυχαίο δείγμα 119 ατόμων από συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή (έξι κοινότητες) στις οποίες δραστηριοποιούνται/λειτουργούν ΣΠΙ (σε όλες τις κοινότητες) και Εμπορικές Τράπεζες (στις 3 κοινότητες).

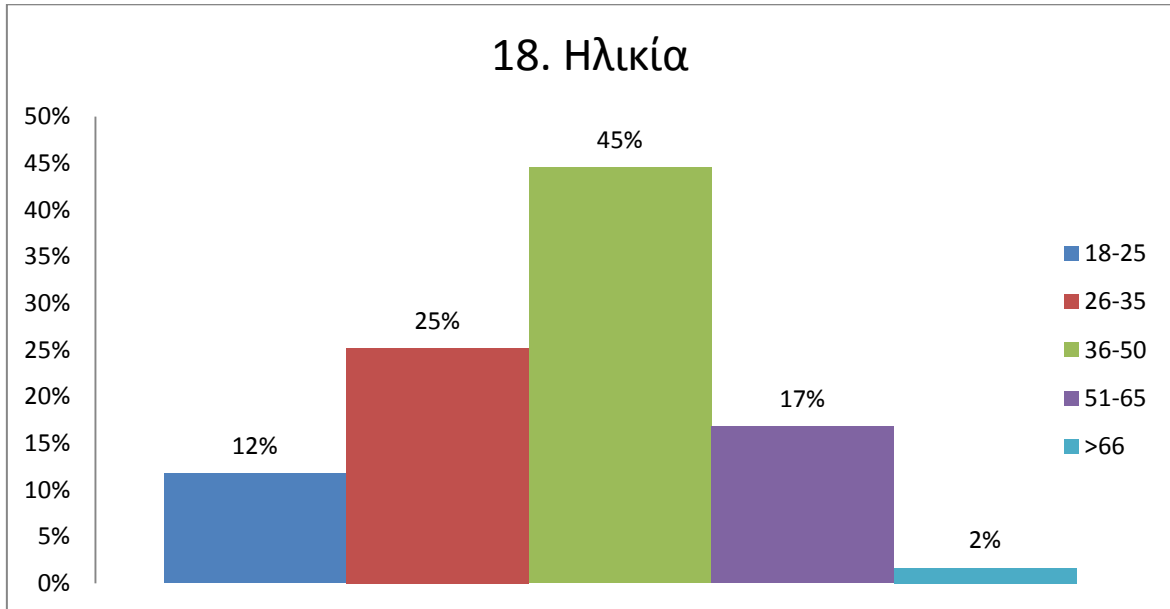
Η έρευνα διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίων.

Από τους ερωτηθέντες το 53% ήταν άνδρες και το 47% γυναίκες.

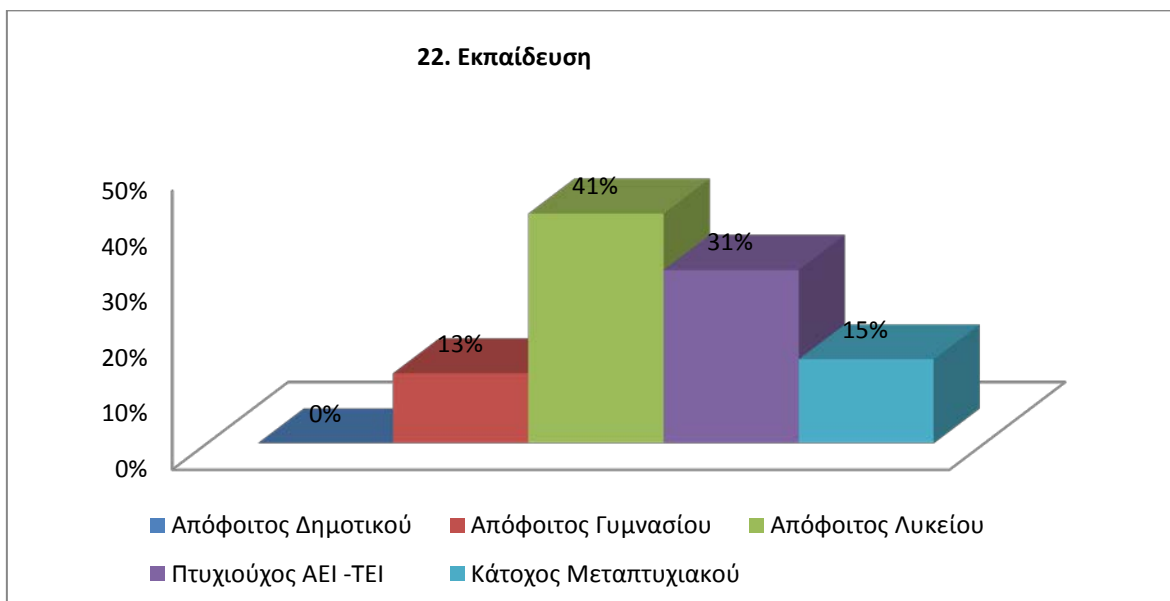

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Με ηλικίες	18-25	12%
	26-35	25%
	36-50	45%
	51-65	17%
	> - 66	1% (Μικρή αντιπροσώπευση)

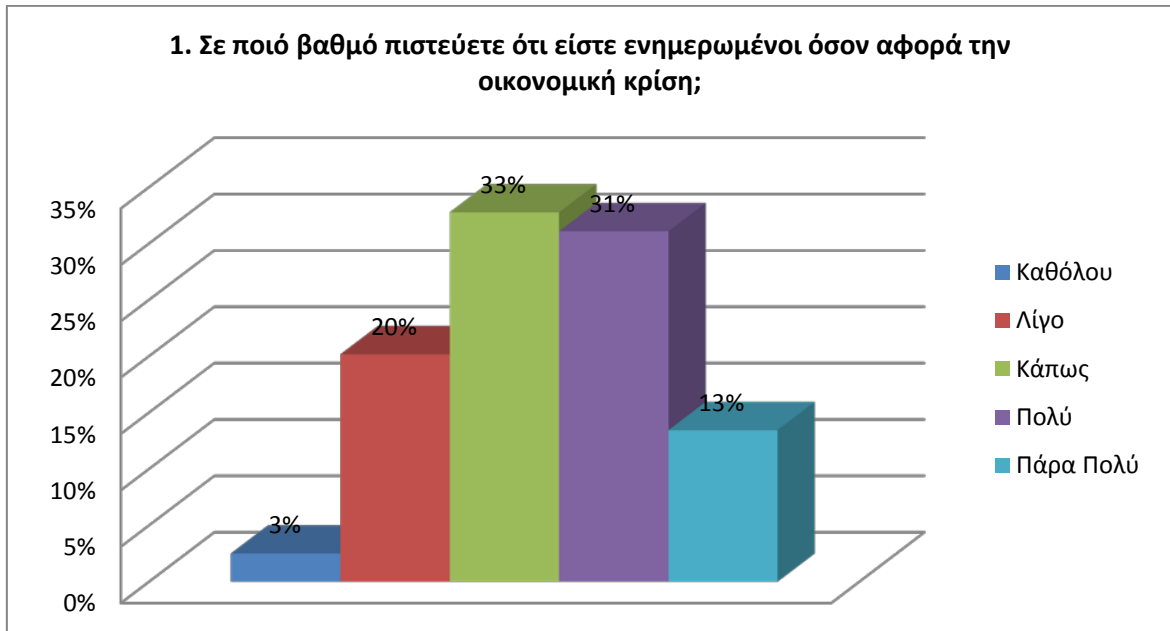

Ποσοστό 13% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι γυμνασίου, 41% απόφοιτου λυκείου, 31% πτυχιούχοι και 15% κάτοχοι μεταπτυχιακού. Όλοι είναι σε θέση να γνωρίζουν και να αντιλαμβάνονται την οικονομική κρίση και να έχουν άποψη.

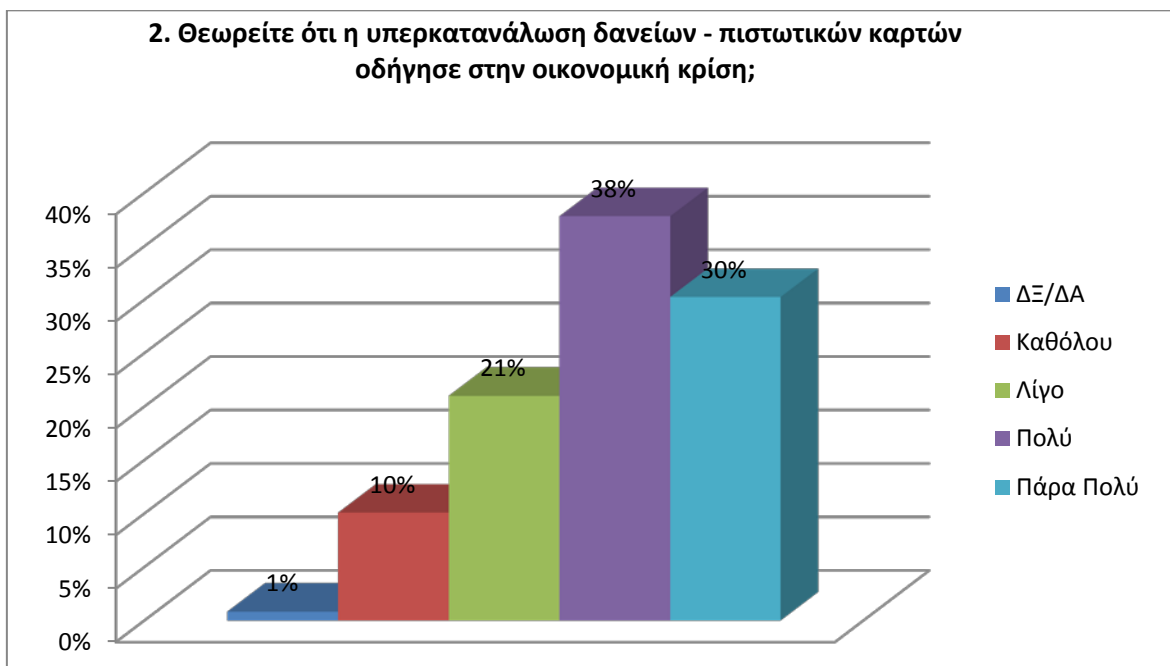

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Πράγμα το οποίο διαπιστώνεται από τις απαντήσεις της πρώτης ερώτησης "σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι είστε ενημερωμένοι όσον αφορά την κρίση" το 77% γνωρίζει από μέτρια έως παρά πολύ και 20% γνωρίζει λίγο.

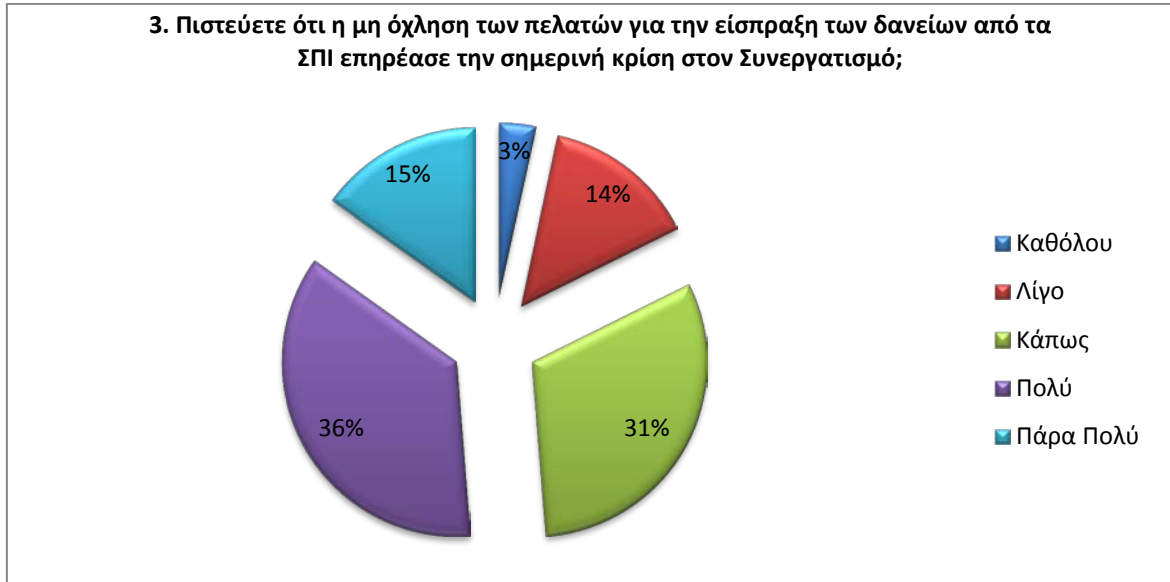

Στη δεύτερη ερώτηση κατά πόσον πιστεύουν ότι η υπερκατανάλωση δανείων και πιστωτικών καρτών οδήγησε στην οικονομική κρίση, το 68% πιστεύει ότι ευθύνεται πολύ έως πάρα πολύ, 21% λίγο και 10% καθόλου.

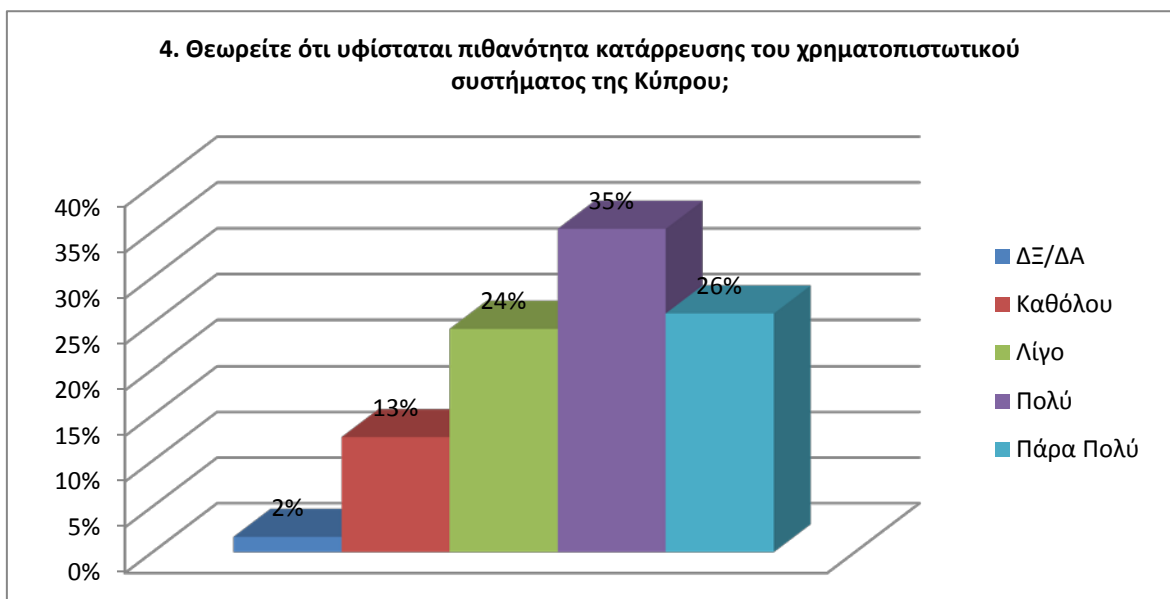

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Επίσης 51% πιστεύουν ότι η μη όχληση των πελατών από τα ΣΠΙ για είσπραξη των δανείων επηρέασε πολύ έως πάρα πολύ την σημερινή κρίση και 31% πιστεύουν πως μερικώς την επηρέασε και 14% λίγο.

Σε ερώτηση κατά πόσο υπάρχει πιθανότητα κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου, 26% απάντησαν πάρα πολύ, 35% πολύ, 24% λίγο και 13% καθόλου. Κάτι που δείχνει ότι ο κόσμος έχασε την εμπιστοσύνη του προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα και θα χρειαστεί πάρα πολλή προσπάθεια και αγώνας για να ξαναδημιουργηθεί.

Τα Συνεργατικά Ιδρύματα παραμένουν ψηλά στην αξιοπιστία και προτίμηση των πελατών (ερ.5) με ποσοστό 83% έναντι 10% της Ελληνικής Τράπεζας. Μετά τα πρόσφατα γεγονότα

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

τα οποία είδαν το φως της δημοσιότητας, ο κόσμος έχασε την εμπιστοσύνη του προς τις δύο μεγάλες τράπεζες της Κύπρου (Τράπεζα Κύπρου και Λαϊκή Τράπεζα).

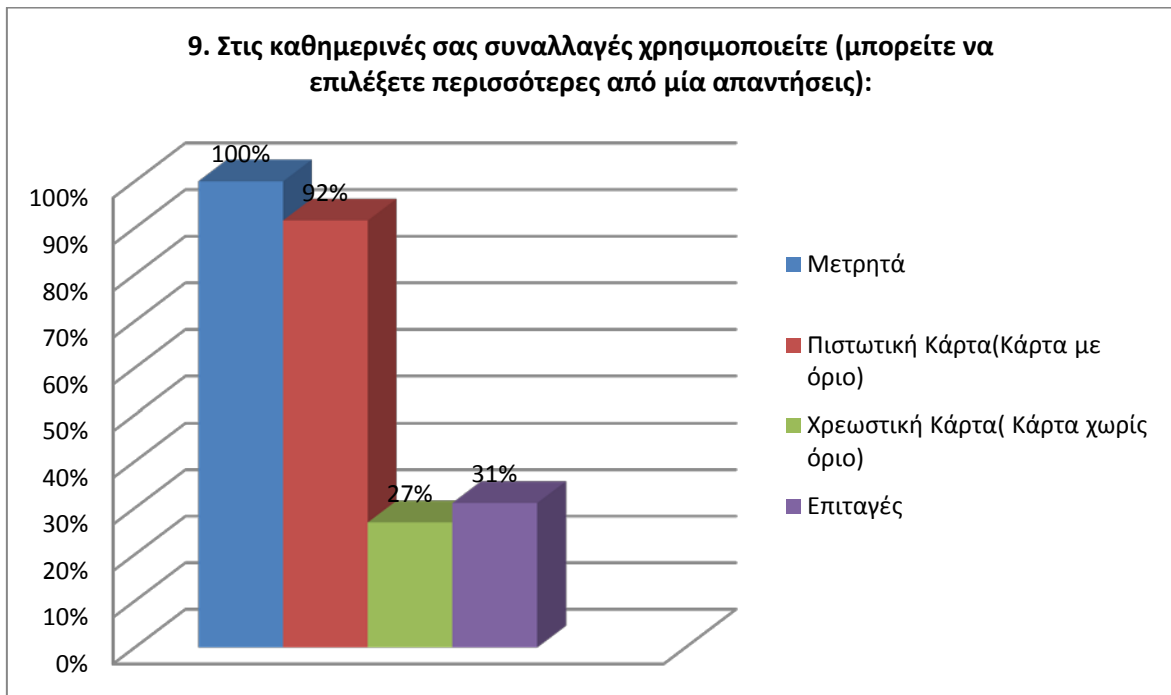

Όπως φαίνεται από την επόμενη ερώτηση πέραν της αποταμίευσης ο κόσμος χρησιμοποιεί τα ΝΧΙ για κάλυψη των στεγαστικών τους αναγκών κατά 45% και 23% για τις πιστωτικές κάρτες.

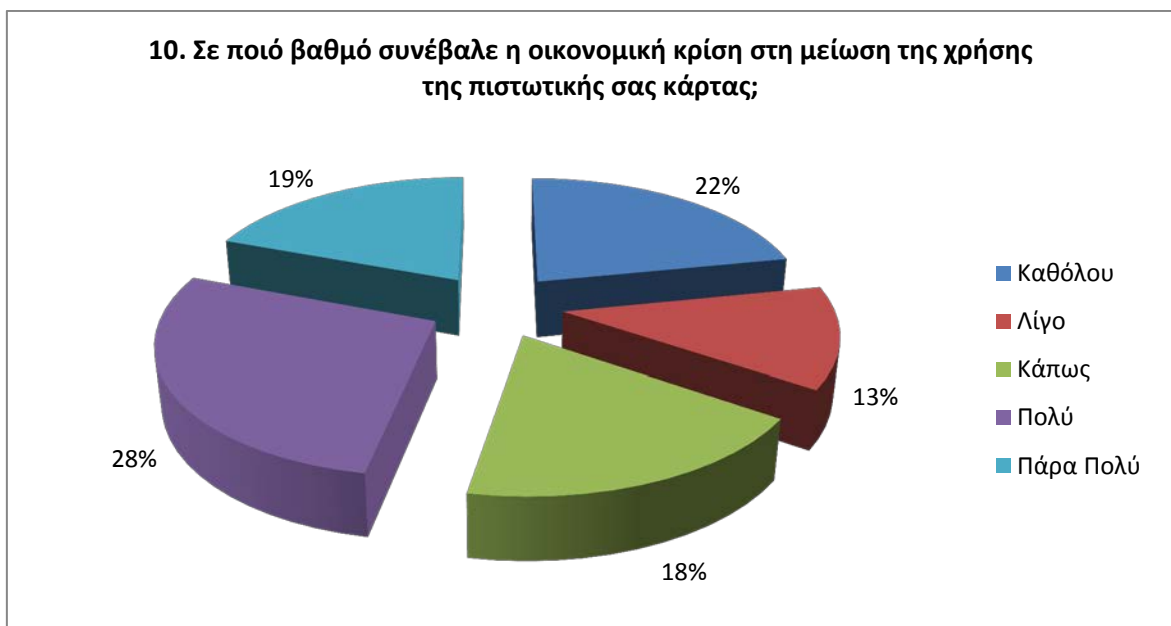

Εκτός από τα μετρητά στις καθημερινές συναλλαγές οι πελάτες των ΝΧΙ χρησιμοποιούν παράλληλα τις πιστωτικές κάρτες κατά 92%, 27% τις χρεωστικές και ένα ποσοστό 31% και τις επιταγές. Φαίνεται ότι το πλαστικό χρήμα έχει μπει για τα καλά στη ζωή μας.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

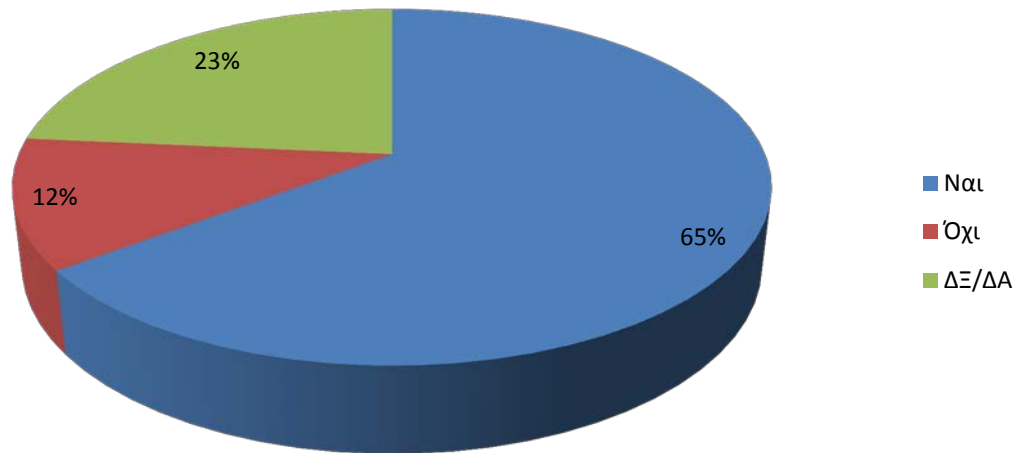
Η κρίση όμως φαίνεται ότι επηρέασε τη χρήση των πιστωτικών καρτών σε ένα σημαντικό βαθμό.

Ένα ακόμα θετικό μήνυμα για τον Συνεργατισμό όπως φαίνεται και από την ερώτηση 11, είναι ότι το 65% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι ο Συνεργατισμός στηρίζεται σε γερές βάσεις και έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει την κρίση και μόνο 12% πιστεύει πως ΟΧΙ. Φαίνεται ότι το κοινό επηρεάστηκε και από τις τελευταίες εξαγγελίες μέτρων αναδιάρθρωσης. Η εμπιστοσύνη αυτή, φαίνεται ως πολύ σημαντικό στοιχείο για την περαιτέρω εξέλιξη του συνεργατισμού.

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

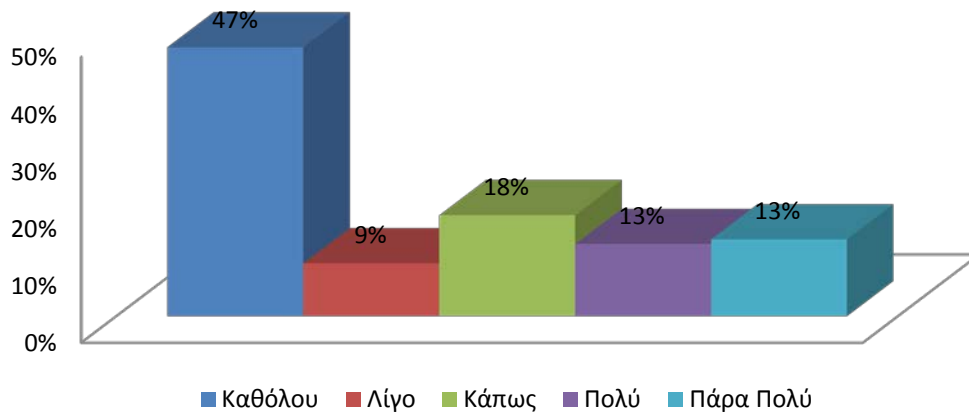
11. Πιστεύετε ότι ο Συνεργατισμός στηρίζεται σε γερές βάσεις και έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση;

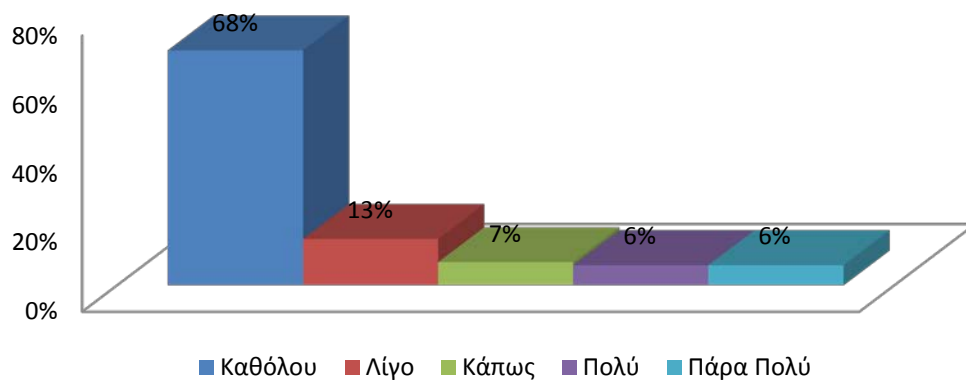
Στην εμπιστοσύνη και διατήρηση της συνεργασίας φαίνεται ότι συνέλαβε και η **μη** έκθεση των ΣΠΙ στα Ελληνικά ομόλογα. Από τις απαντήσεις των ερωτήσεων 12ii και 12iii φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι πελάτες του ΣΠΙ. Σε ερώτηση πόσο σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να αλλάξετε το Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα που συνεργάζεστε, 68% απάντησαν καθόλου, πράγμα που δείχνει ότι ήταν και είναι πελάτες του ΣΠΙ. Επίσης από τις απαντήσεις της ερώτησης κατά πόσον σας επηρέασε η κρίση στο να εμβάσετε τα χρήματα σε τράπεζες του εξωτερικού, 79% απάντησαν καθόλου, κάτι που δείχνει ότι οι πελάτες του ΣΠΙ δεν είχαν λόγους να στείλουν τα λεφτά τους εκτός Κύπρου.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

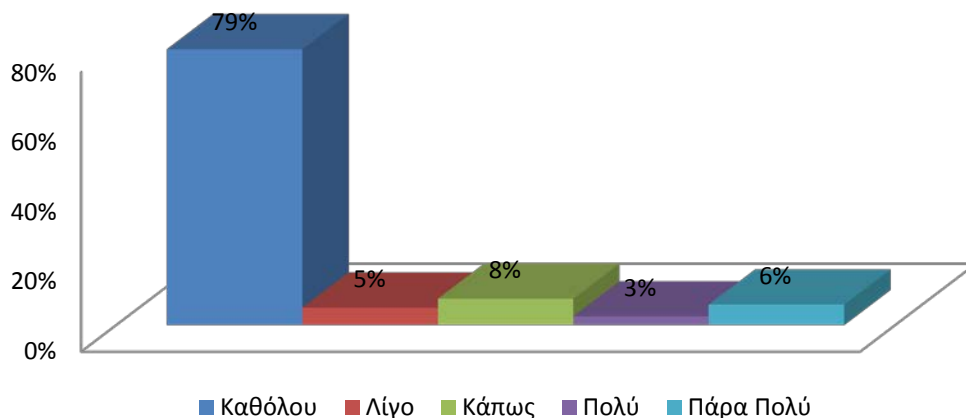
12. I. Σε ποίο βαθμό επηρέασε τη συνεργασία σας με το Συνεργατισμό η μη έκθεσή του στα Ελληνικά Ομόλογα;

12. II. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να αλλάξετε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα με το οποίο συνεργάζεστε;

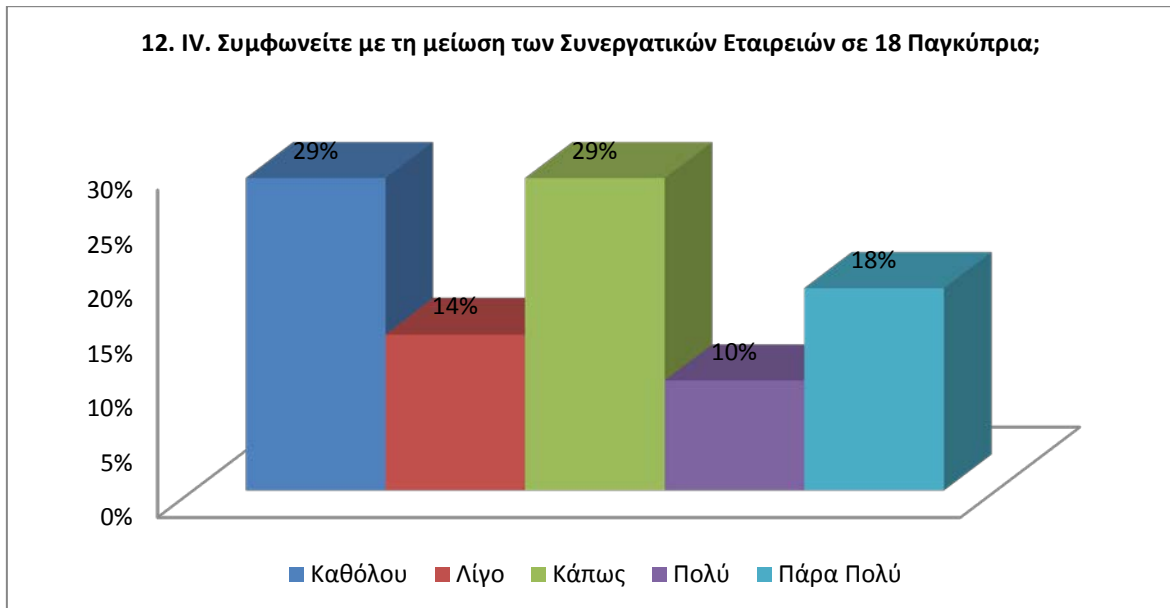
12. III. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να εμβάσετε τα χρήματά σας σε τράπεζες του εξωτερικού;

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Από την ανάλυση των απαντήσεων στις ερωτήσεις που σχετίζονται με την αναδιάρθρωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, προκύπτει ότι οι γνώμες δίστανται.

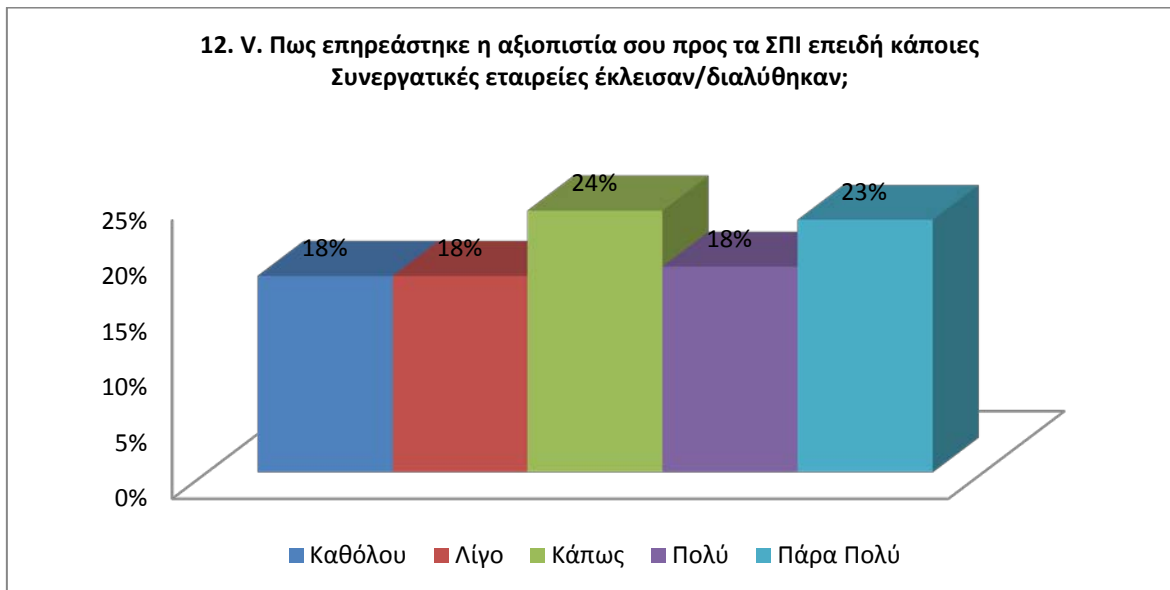
Στην ερώτηση κατά πόσο συμφωνείτε με την μείωση των Συνεργατικών Εταιρειών σε 18 Παγκύπρια, αριθμός ο οποίος ήταν ο στόχος της Σ.Κ.Τ./Κ.Φ., 28% απάντησαν ότι συμφωνούν, 29% δεν είναι σίγουροι αλλά 29% δεν συμφώνησαν με την συρρίκνωση των Εταιρειών και των κλεισιμάτων αρκετών καταστημάτων.

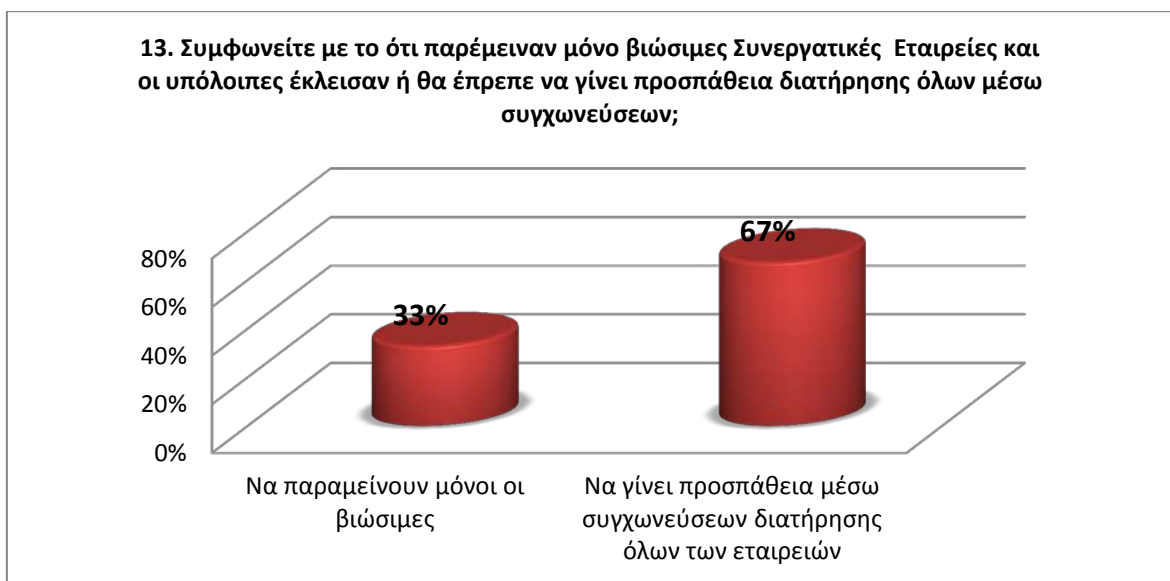
Αυτό που θα έπρεπε να προσεχτεί ιδιαίτερα είναι να μην κλείσει καμία Εταιρεία ιδίως με τον όρο ότι δεν είναι βιώσιμη. Αντιθέτως, μέσω συγχωνεύσεων να δημιουργηθούν βιώσιμα σχήματα ώστε να διατηρηθούν όλες οι Εταιρείες. Μπορεί μεν να αλλάξουν όνομα αλλά δε θα χρειαστεί να διακόψουν την λειτουργία τους και δε θα μπει σε αυτές εκκαθαριστής με τις γνωστές και ανεπανόρθωτες συνέπειες. Ούτε θα χάσουν οι πελάτες την αξιοπιστία τους προς το Συνεργατισμό.

Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα από τις απαντήσεις στην ερώτηση 12ν "κατά πόσο επηρεάστηκε η αξιοπιστία σου προς τα ΣΠΙ επειδή κάποιες Συνεργατικές Εταιρείες έκλεισαν/διαλύθηκαν", το 65% απάντησαν Ναι. Μόνο 17.5% απάντησαν Όχι και 17.5% λίγο.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

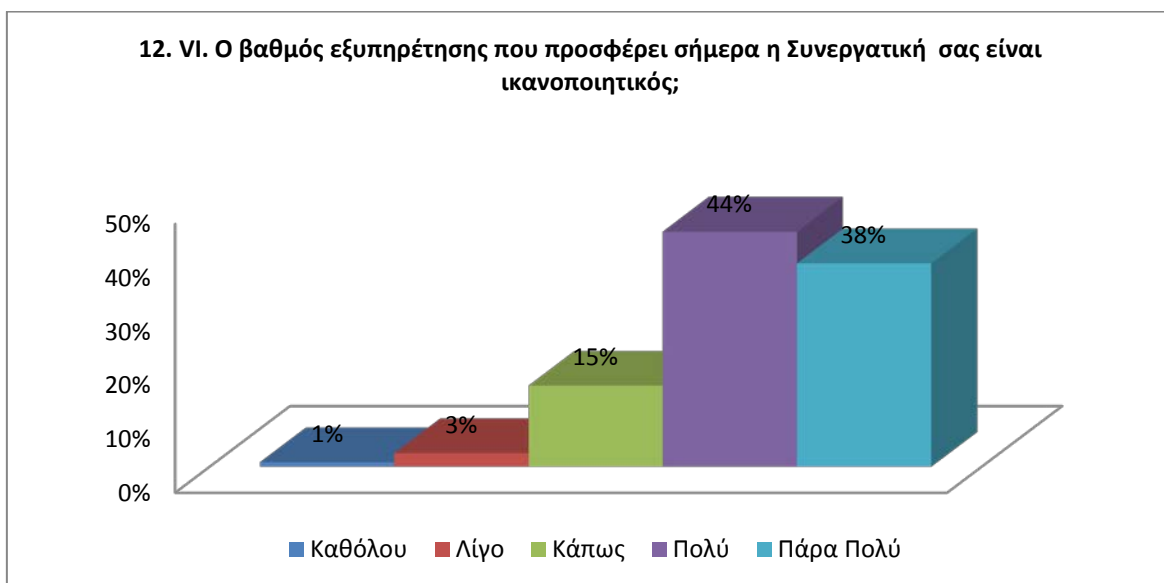

Επίσης στην ερώτηση 13, το 67% απάντησε ότι πρέπει να γίνει προσπάθεια διατήρησης όλων των ΣΠΙ μέσω συγχωνεύσεων και μόνο το 33% απάντησε να παραμείνουν μόνο οι βιώσιμες.

Οι πελάτες των ΣΠΙ όπως φαίνεται από τις απαντήσεις της ερώτησης 12νι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τον βαθμό εξυπηρέτησης που προσφέρουν τα ΣΠΙ αφού 38% απάντησαν πάρα πολύ, 44% πολύ, 15% κάπως, 3% λίγο και 1% καθόλου.

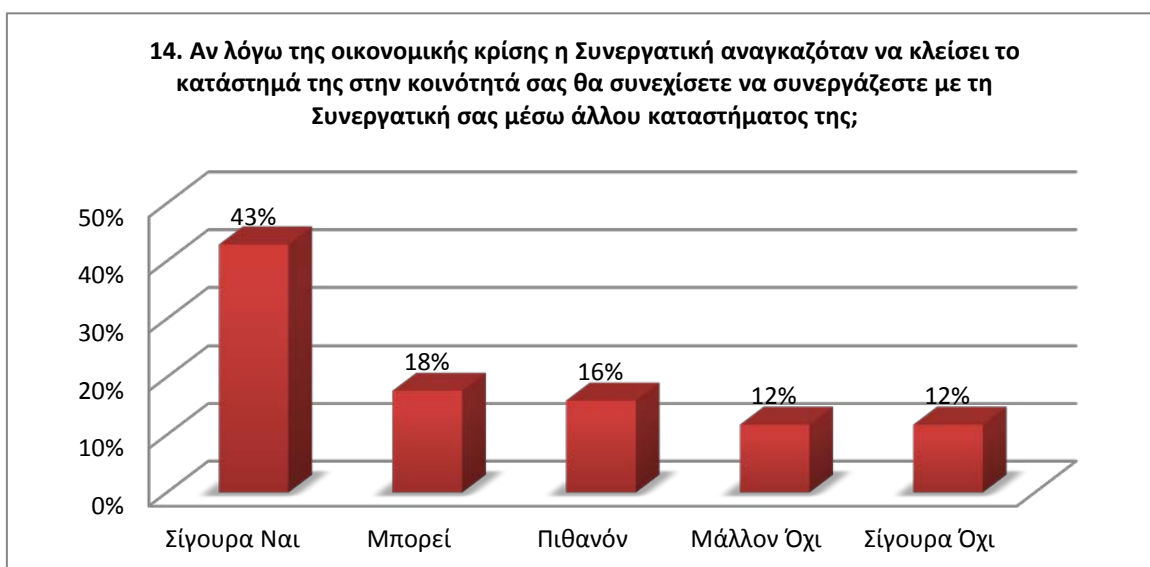
**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Παρόλο που ο Συνεργατικός θεσμός και η Συνεργατική κουλτούρα είναι καλά εδραιωμένες στο μυαλό και την συνείδηση του Κύπριου πολίτη φαίνεται ότι αν του αλλάξεις κάτι από τις συνήθειες του αντιδρά, δεν το δέχεται.

Μέχρι σήμερα οι Κύπριοι πολίτες ήξεραν ότι στην πόλη ή στην κοινότητα τους ή στο χωριό τους υπάρχει η Συνεργατική τους, την οποία υποστηρίζουν και με την οποία συνεργάζονται. Αν τώρα λόγω της οικονομικής κρίσης και της απαιτούμενης αναδιάρθρωσης προσπαθήσεις να κλείσεις ένα κατάστημα σε μια κοινότητα ή ένα χωριό αμέσως αντιδρούν. Αυτό φαίνεται από τις απαντήσεις των ερωτήσεων 14 και 15.

Αν κλείσει το κατάστημα σε μία περιοχή μόνο το 43% θα συνεχίσει να συνεργάζεται με το ΣΠΙ, 34% μπορεί / πιθανόν να συνεχίσει να συνεργάζεται και 24% μάλλον όχι ή σίγουρα όχι.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Σε περίπτωση διατήρησης του καταστήματος με μειωμένο ωράριο (2 μέρες της εβδομάδας) μόνο 16% μάλλον δε θα συνεχίσουν να συνεργάζονται με την Εταιρεία τους, το 39% θα συνεχίσει σίγουρα και το 46% μάλλον θα συνεχίσει.

Γι' αυτό πρέπει στην υλοποίηση της αναδιάρθρωσης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα οι αρμόδιοι να λάβουν σοβαρά υπόψη τον παράγοντα "πελάτης" και τις ανάγκες του. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση ο Συνεργατισμός να γίνει απρόσωπος, να χάσει τον ανθρώπινο χαρακτήρα του και να χάσει την εμπιστοσύνη του. Αυτό ίσως να σημάνει την καταστροφή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Συμπεράσματα - Εισηγήσεις

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ το 2007 και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο, φαίνεται να είναι από τις μεγαλύτερες, σε πραγματικά μεγέθη της οικονομίας και μακρύτερες σε διάρκεια, στην ιστορία. Οι οικονομικοί κραδασμοί από τη κρίση, φαίνεται να μεταδίδονται με εκπληκτική ταχύτητα σε παγκόσμιο σχεδόν επίπεδο με ανησυχητικές διαστάσεις και δεν φαίνεται να κοπάζουν σύντομα.

Δεν είναι αρκετό να ασκείται κριτική για το πώς προέκυψε η κρίση και ποιος ευθύνεται αλλά, σημαντικότερο είναι μέσα από τη διερεύνηση των αιτιών της κρίσης να βρεθούν τρόποι και μέθοδοι πρώτο για να αναζητηθεί έξοδος από την κρίση και δεύτερο για να ληφθούν εκείνα τα μέτρα τα οποία θα αποτρέψουν στο μέλλον να συμβούν παρόμοιες κρίσεις. Προκύπτει ότι η ιστορία παρόμοιων κρίσεων (π.χ., του 1929) δεν έχει διδάξει αρκετά τα κράτη, τις κυβερνήσεις και εκείνους γενικά που ασχολούνται με τα δημόσια οικονομικά.

Προκύπτει από τα γεγονότα ότι στο σημείο που έχει φτάσει η κυπριακή οικονομία, έχει πολύ περιορισμένες επιλογές. Αρκετή προσπάθεια και συζήτηση αναλώθηκε στο κατά πόσο, παραδοσιακά φίλες προσκείμενα χώρες όπως π.χ., η Ρωσία, θα ήταν διατεθειμένες να μας βοηθήσουν. Αποδείχτηκε ότι η πλάστιγγα των πολιτικών επιλογών έκλεινε προς την διατήρηση των καλών σχέσεων Ρωσίας με την Ε.Ε., ιδιαίτερα με τη Γερμανία. Επομένως η Κύπρος στερήθηκε μιας πιθανής στήριξης από ένα παραδοσιακό όπως πιστεύετο σύμμαχο αλλά επιπρόσθετα αδυνατούσε λόγω των συνεχώς υποβαθμίσεων να δανειστεί από τις διεθνείς αγορές. Η μόνη σχεδόν αναγκαστική επιλογή ήταν να αποταθεί στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης.

Το πρόβλημα έγκειται στο ότι η Τρόικα (Ε.Ε., ΕΚΤ και ΔΝΤ) εκμεταλλευόμενη τη θέση της μικρής Κύπρου, επέβαλαν πρωτόγνωρους όρους και προϋποθέσεις δανεισμού, καθώς και περιορισμούς, που σε κανένα άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε., ούτε επέβαλαν, άλλα όπως διατείνονται δημόσια δεν πρόκειται να επιβάλουν, επειδή η μικρή Κύπρος θεωρείται από αυτούς 'ιδιαίτερη περίπτωση'. Δε μπορεί να διαφεύγει από τον καλόπιστο παρατηρητή ότι η θέση αυτή προβάλλεται ως δικαιολογία μόνο, και όχι 'η όποια προσπάθεια να επιβληθούν παρόμοια μέτρα σε χώρες όπως η Ισπανία ή η Ιταλία θα προσέκρουε στο ότι

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

το μέγεθος, ισχύς και ενδεχόμενες επιπτώσεις επιβολής σε τέτοιες οικονομίες τέτοιων αδιαμφισβήτητα αμφιλεγόμενων μέτρων.

Όσον αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα της Κύπρου, τα πράγματα προδιαγράφονται αρκετά δύσκολα. Η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου με το κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας και την αναδιάρθρωση/εξυγίανση της Τράπεζας Κύπρου, έπληξε καίρια την εμπιστοσύνη τόσο των Κυπρίων πολιτών αλλά και των ξένων επενδυτών προς το άλλοτε ισχυρό και κραταιό τραπεζικό σύστημα.

Γι αυτό το λόγο η Κυπριακή Δημοκρατία σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, πρέπει να υιοθετήσουν τέτοια μέτρα ούτως ώστε:

- i. να αποτρέψουν παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον και
- ii. να ξαναποκτήσει ο κόσμος, τόσο οι Κύπριοι πολίτες όσο και οι ξένοι επενδυτές, την εμπιστοσύνη τους προς το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου.

Αυτός που φαίνεται να επηρεάζεται στο ελάχιστο από την οικονομική κρίση είναι ο Συνεργατισμός. Αν λάβουμε υπόψη το μέγεθος του και τον τρόπο που λειτουργούσε, το €1,5 δις που δόθηκε για ανακεφαλαιοποίηση είναι σχεδόν ασήμαντο μπροστά στις ανάγκες των τραπεζών.

Για το λόγο αυτό, θα πρέπει οι ιθύνοντες του Συνεργατικού Κινήματος (Σ.Κ. Τράπεζα / Κ.Φ. και Έφορος ΥΕΣΕ) να μελετήσουν πολύ προσεκτικά το όλο θέμα, πριν αποφασίσουν για το τελικό σχήμα που θα λάβει το Συνεργατικό Κίνημα από τώρα και στο εξής.

Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας αγοράς, οι Κύπριοι πολίτες εμπιστεύονται και υποστηρίζουν το Συνεργατικό Κίνημα, αλλά δε συμφωνούν με τη συρρίκνωσή του, πολύ δε περισσότερο με το κλείσιμο καταστημάτων.

Προκύπτει επίσης ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει ο Συνεργατισμός έναντι των ανταγωνιστών του (εμπορικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες) είναι σημαντικά και πρέπει να διαφυλαχτούν και ενδυναμωθούν:

- ανθρώπινος χαρακτήρας
- προσιτός στο ευρύ κοινό

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- χαμηλό κόστος υπηρεσιών προς όφελος των μελών
- τοπικός χαρακτήρας και καλή γνώση της τοπικής κοινωνίας
- δυνατότητα χρήσης των εξελιγμένων τεχνολογιών με ομοιόμορφο τρόπο και χαμηλό κόστος
- δυνατότητα συνύπαρξης ως ενιαίος φορέας/μηχανισμός, ενώ ταυτόχρονα θα διατηρείται η ξεχωριστή νομική οντότητα/προσωπικότητα κάθε ΣΠΙ

Ο Συνεργατισμός (31/01/2014) κατέχει το 22% (€15 δις) των καταθέσεων της Κυπριακής αγοράς (40.22% των κυπρίων κατοίκων) και το 19.24% (€13.9 δις) των χορηγήσεων (30.17% των κυπρίων κατοίκων). Τα μερίδια αυτά αναμένεται να εκτοξευθεί μετά τις τελευταίες και αναμενόμενες αναδιαρθρώσεις στον τραπεζικό τομέα και επομένως ο ρόλος του Συνεργατισμού θα είναι πρωταγωνιστικός.

Στόχος λοιπόν πρέπει να είναι η διατήρηση και ενδυνάμωση και όχι η συρρίκνωση του Συνεργατικού Κινήματος. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι σωστή μελέτη, βασισμένη στις ανάγκες και απαιτήσεις των πελατών, ώστε τα εναπομείναντα 18 ΣΠΙ να πληρούν τόσο τα ποσοτικά όσο και τα ποιοτικά κριτήρια που έθεσε η Τρόικα.

Αυτός πρέπει να είναι ο στόχος και η πολιτική μας αν θέλουμε να διατηρήσουμε ένα δυνατό και υγιές Συνεργατικό Κίνημα, και να αποφύγουμε τη δημιουργία μερικών κολοσσών στο χρηματοπιστωτική τομέα, που όταν υιοθετήσουν πολιτικές που τους θέτουν σε κίνδυνο, καταρρέουν και συμπαρασύρουν ολόκληρη τη χώρα μαζί τους. Ο Συνεργατισμός έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να πρωταγωνιστεί, χωρίς τον κίνδυνο κατάρρευσης ως ένα και μοναδικό οικοδόμημα, αλλά διατηρώντας την αυτοτέλεια των συνιστώντων μερών του που είναι οι τοπικές Συνεργατικές.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Ο Συνεργατισμός Γέννησις και Ανάπτυξις του εν Κύπρο
Κυριάκου Μ. Αγκαστηνιώτη 1965
- Συνεργατισμός 1909-2006 Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής
Συνομοσπονδίας Λτδ 2006
- Οικονομία στην Πολιτική και Πολιτική στην Οικονομία
Χαρίλαου Γ. Σταυράκη
- Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης Ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης:
Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική. Γκίκας Α. Χαρδούβελης.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

- Ανασκόπηση των εξελίξεων στην Κυπριακή και Διεθνή Οικονομία
Μηνιαίο έντυπο Σ. Κ. Τράπεζας Λτδ/Κ.Φ.
- Χαραυγή 25/02/2013 Οδικός χάρτης για αναδιάρθρωση Συνεργατισμού
- Αλήθεια 04/01/2013 Μεγάλες συγχωνεύσεις στον Συνεργατισμό

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

- <http://el.wikipedia.org> Διεθνής χρηματοοικονομική κρίση 2007-2008
- <http://el.wikipedia.org> Κυπριακή οικονομική κρίση 2012-2013
- <http://www.sigmalive.com/inbusiness/news/business/xrimatooikonomika/nea-meiosh-epitokion-apo-synergatismo>
- <http://www.banksnews.gr>
- <http://www.coopbank.com.cy>
- Ελληνική κρίση χρέους 2010-2013
- Η οικονομική κρίση στην Κύπρο: Μηχανισμοί μεταφοράς από το παγκόσμιο στο τοπικό
- Οικονομική κρίση. Αιτίες και αποτελέσματα.

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- Cyprus Economic Policy Review: Big banks in small countries: The case of Cyprus. Constantinos Stephanou
- Μνημόνιο Συναντίληψης

Παραρτήματα:

1. Ερωτηματολόγιο

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ

Η οικονομική κρίση είναι ένα από τα πιό σοβαρά προβλήματα που ταλανίζουν την κυπριακή κοινωνία, την Ευρώπη και όλη την υφήλιο γενικότερα. Η έρευνα αυτή γίνεται στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Τραπεζική και Χρηματοοικονομική του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κύπρου, με σκοπό να διεξαχθούν συμπεράσματα ως προς τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου και ειδικότερα στο Συνεργατισμό καθώς και να σημειωθεί σε ποιο βαθμό επηρεάστηκε ή θα επηρεαστεί η συνεργασία των πελατών με το Συνεργατισμό. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και σας διαβεβαιώ ότι οποιεσδήποτε πληροφορίες δοθούν θα τύχουν πλήρης εχεμύθειας. Παρακαλώ όπως αφιερώσετε 5 λεπτά από το χρόνο σας για να απαντήσετε στο ακόλουθο ερωτηματολόγιο.

* Required

1. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι είστε ενημερωμένοι όσον αφορά την οικονομική κρίση; *

1 2 3 4 5

Καθόλου ● ● ● ● ● Πάρα Πολύ

2. Θεωρείτε ότι η υπερκατανάλωση δανείων - πιστωτικών καρτών οδήγησε στην οικονομική κρίση; *

1 2 3 4 5

ΔΞ/ΔΑ ● ● ● ● ● Πάρα Πολύ

3. Πιστεύετε ότι η μη όχληση των πελατών για την είσπραξη των δανείων από τα ΣΠΙ επηρέασε τη σημερινή κρίση στο Συνεργατισμό; *

1 2 3 4 5

Καθόλου ● ● ● ● ● Πάρα Πολύ

4. Θεωρείται ότι υφίσταται πιθανότητα κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου; *

1 2 3 4 5

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

ΔΞ/ΔΑ Πάρα Πολύ

5. Ποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θεωρείτε περισσότερο αξιόπιστο για τις συναλλαγές σας; *

- Τράπεζα Κύπρου
- Τράπεζα Κύπρου (πρώην Λαϊκή Τράπεζα)
- Ελληνική Τράπεζα
- Συνεργατικά Ιδρύματα
- Other:

6. Ποια Προϊόντα-υπηρεσίες χρησιμοποιείτε; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις) *

- Οικιστικά Δάνεια
- Καταναλωτικά Δάνεια
- Πιστωτικές Κάρτες
- Χρεωστικές Κάρτες
- Other:

7. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα; *

1 2 3 4 5

Καθόλου Πάρα Πολύ

8. Είστε επιφυλακτικοί στη χρήση των δανείων και πιστωτικών καρτών στην περίοδο κρίσης που διανύουμε; *

1 2 3 4 5

Καθόλου Πάρα Πολύ

9. Στις καθημερινές συναλλαγές σας χρησιμοποιείτε (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις): *

- Μετρητά
- Πιστωτική Κάρτα (Κάρτα με όριο)
- Χρεωστική Κάρτα (Κάρτα χωρίς όριο)
- Επιταγές
- Other:

10. Σε ποίο βαθμό συνέβαλε η οικονομική κρίση στη μείωση της χρήσης της πιστωτικής σας κάρτας; *

1 2 3 4 5

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

Καθόλου ● ● ● ● ● Πάρα Πολύ

11. Πιστεύετε ότι ο Συνεργατισμός στηρίζεται σε γερές βάσεις και έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση; *

- Ναι
- Όχι
- Other:

12. *

Πάρα Πολύ Πολύ Κάπως Λίγο Καθόλου

I. Σε ποιό βαθμό επηρέασε τη συνεργασία σας με το Συνεργατισμό η μη έκθεσή του στα Ελληνικά Ομόλογα;	☐	☐	☐	☐	☐
II. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να αλλάξετε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα με το οποίο συνεργάζεστε;	☐	☐	☐	☐	☐
III. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να εμβάσετε τα χρήματά σας σε τράπεζες του εξωτερικού;	☐	☐	☐	☐	☐
IV. Συμφωνείτε με τη μείωση των Συνεργατικών Εταιρειών σε 18 Παγκύπρια;	☐	☐	☐	☐	☐
V. Πως επηρεάστηκε η αξιοπιστία σου προς τα ΣΠΙ επειδή κάποιες Συνεργατικές Εταιρείες έκλεισαν/διαλύθηκαν;	☐	☐	☐	☐	☐
VI. Ο βαθμός εξυπηρέτησης που προσφέρει σήμερα η Συνεργατική σας είναι ικανοποιητικός;	☐	☐	☐	☐	☐

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

13. Συμφωνείτε με το ότι παρέμειναν μόνο βιώσιμες Συνεργατικές Εταιρείες και οι υπόλοιπες έκλεισαν ή θα έπρεπε να γίνει προσπάθεια διατήρησης όλων μέσω συγχωνεύσεων; *

- * Να παραμείνουν μόνοι οι βιώσιμες
- * Να γίνει προσπάθεια μέσω συγχωνεύσεων διατήρησης όλων των εταιρειών
- Other:

14. Αν λόγω της οικονομικής κρίσης η Συνεργατική αναγκαζόταν να κλείσει το κατάστημά της στην κοινότητά σας θα συνεχίσετε να συνεργάζεστε με τη Συνεργατική σας μέσω άλλου καταστήματός της; *

- Σίγουρα Ναι
- Μπορεί
- Πιθανόν
- Μάλλον Όχι
- Σίγουρα Όχι

15. Αν λόγω της οικονομικής κρίσης η Συνεργατική σας αναγκαστεί να μειώσει τις ώρες λειτουργίας του καταστήματος και να εργάζεται μόνο 2 ημέρες της εβδομάδας θα το προτιμούσατε και θα συνεχίζετε να συνεργάζεστε με τη Συνεργατική σας κανονικά; *

- Σίγουρα Ναι
- Μπορεί
- Πιθανόν
- Μάλλον Όχι
- Σίγουρα Όχι

16. Πόσο συχνά επισκέπτεσαι κάποιο κατάστημα της Συνεργατικής για εξυπηρέτηση; *

- 1 Φορά το Μήνα
- 2 Φορές το Μήνα
- 3 Φορές το Μήνα
- 1 Φορά την Εβδομάδα
- 2 Φορές την Εβδομάδα
- 3 Φορές την Εβδομάδα
- Other:

17. Φύλο *

- Άρρεν
- Θήλυ

18. Ηλικία *

- 18-25
- 26-35
- 36-50
- 51-65

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

- >66

19. Μηνιαίο Προσωπικό Μεικτό Εισόδημα (Gross Salary) *

- <1000 ευρώ
- 1001-2000 ευρώ
- 2001-3000 ευρώ
- >3001 ευρώ
- Other:

20. Οικογενειακή κατάσταση *

- Έγγαμος
- Άγαμος
- Other:

21. Επαγγελματική κατάσταση *

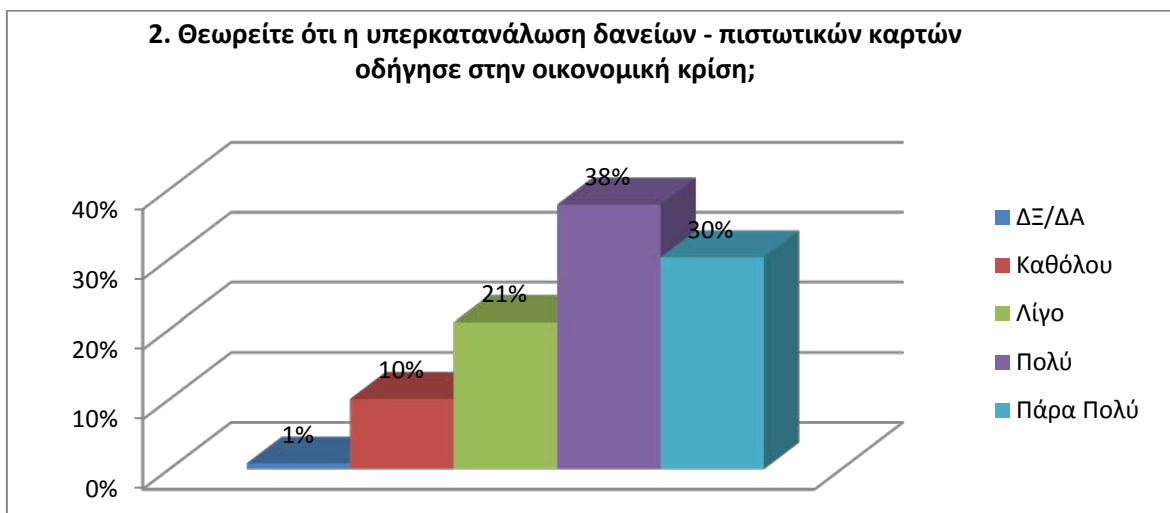
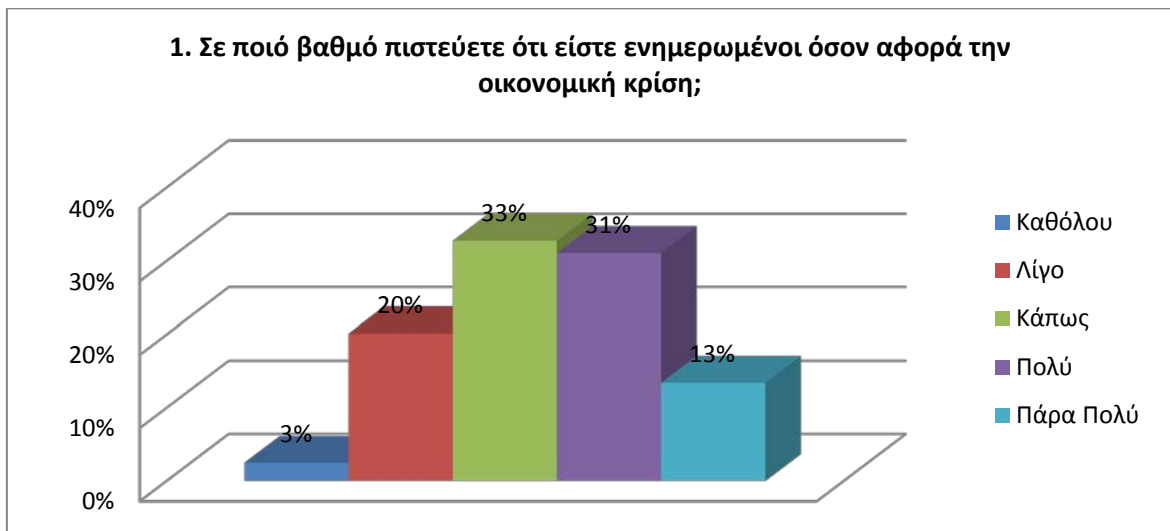
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άνεργος
- Φοιτητής
- Συνταξιούχος

22. Εκπαίδευση *

- Απόφοιτος Δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Λυκείου
- Πτυχιούχος ΑΕΙ -ΤΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού
- Other:

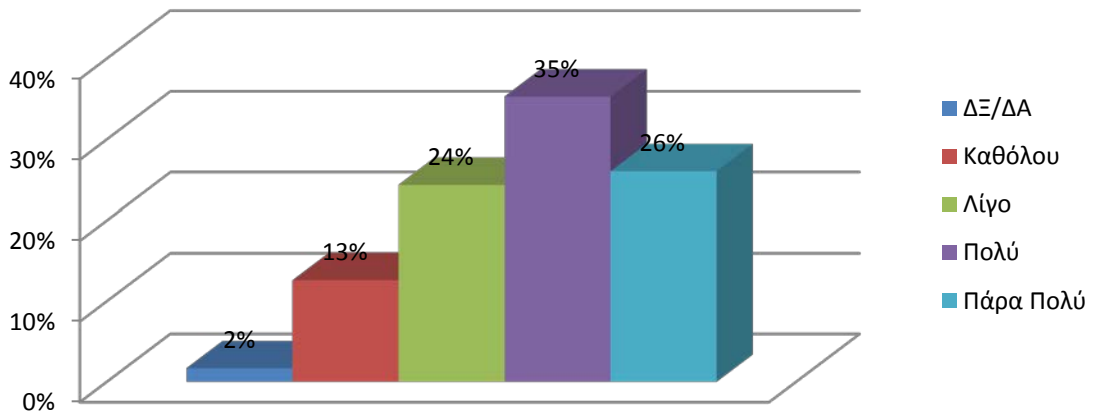
ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

2. Σχεδιαγράμματα Ερωτηματολογίου (charts)

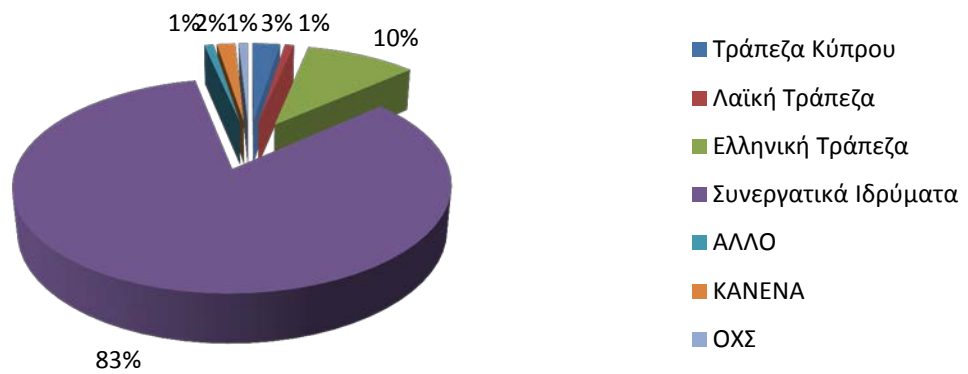

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

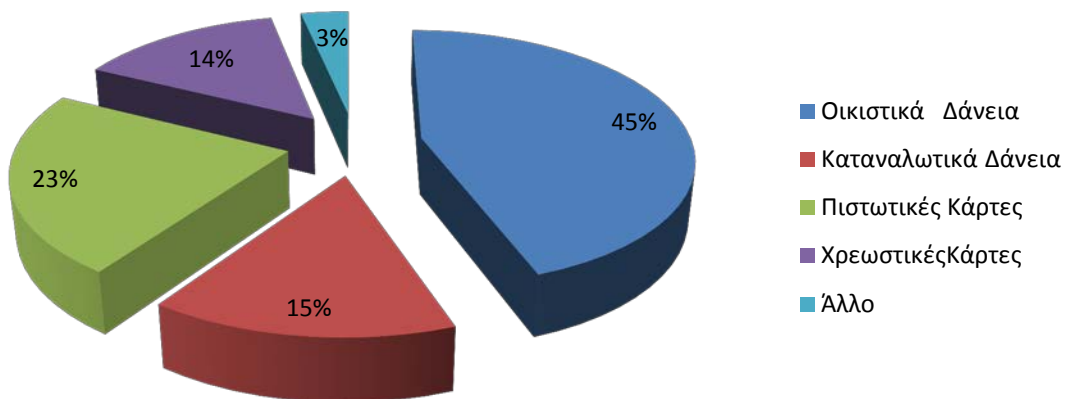
4. Θεωρείτε ότι υφίσταται πιθανότητα κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου;

5. Ποιό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θεωρείτε περισσότερο αξιόπιστο για τις συναλλαγές σας;

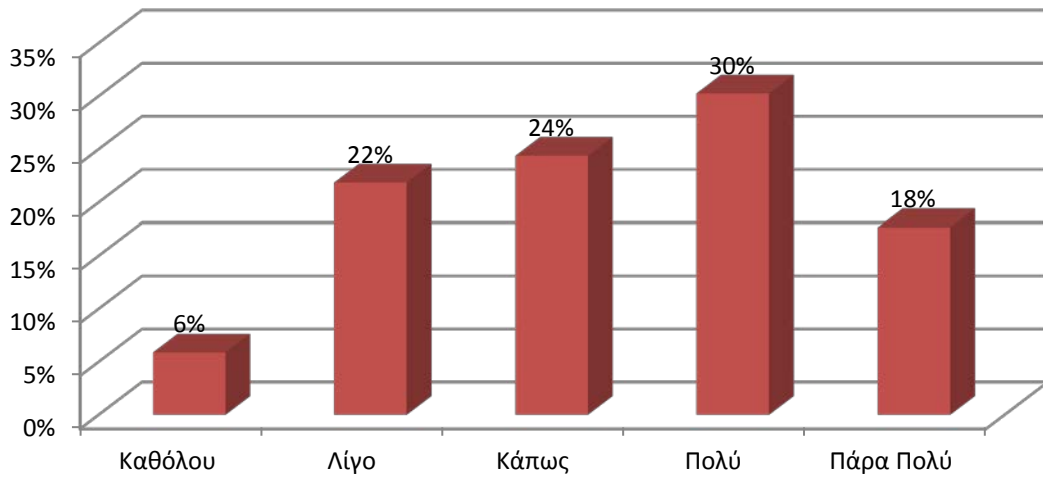

6. Ποια Προϊόντα-υπηρεσίες χρησιμοποιείτε; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

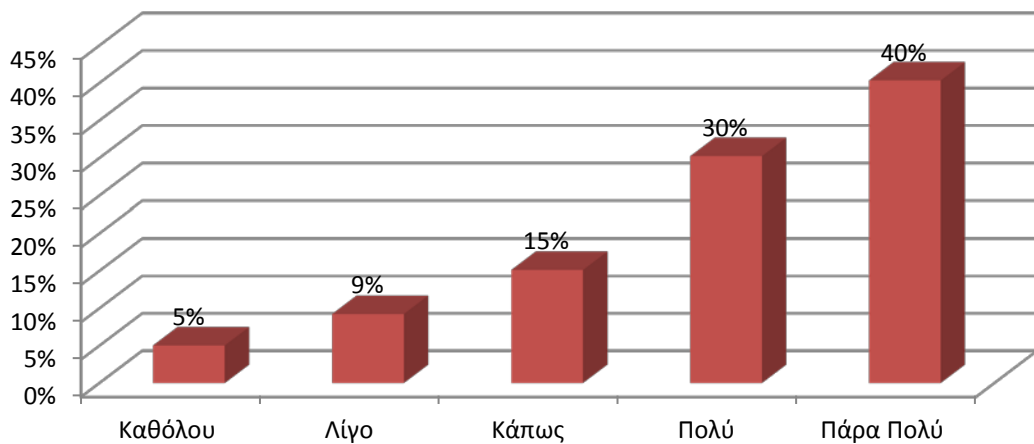

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

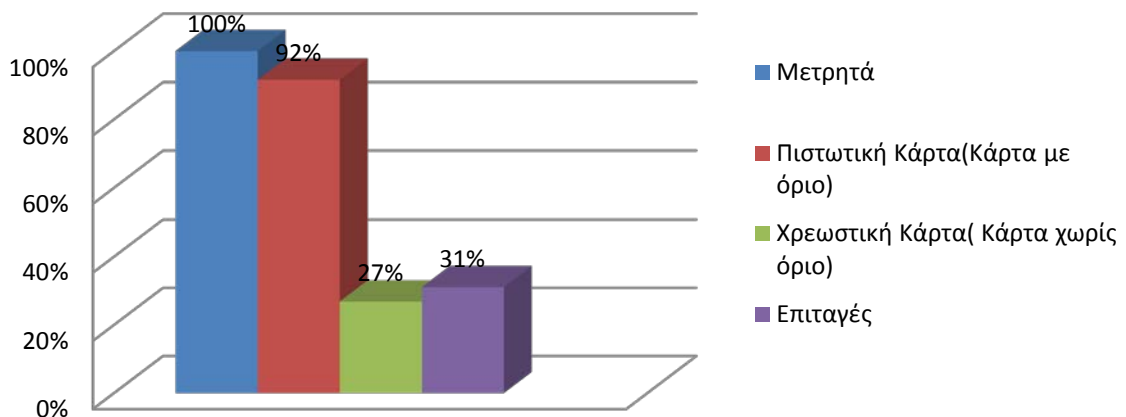
7. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα;

8. Είστε επιφυλακτικοί στη χρήση των δανείων και πιστωτικών καρτών στην περίοδο κρίσης που διανύουμε;

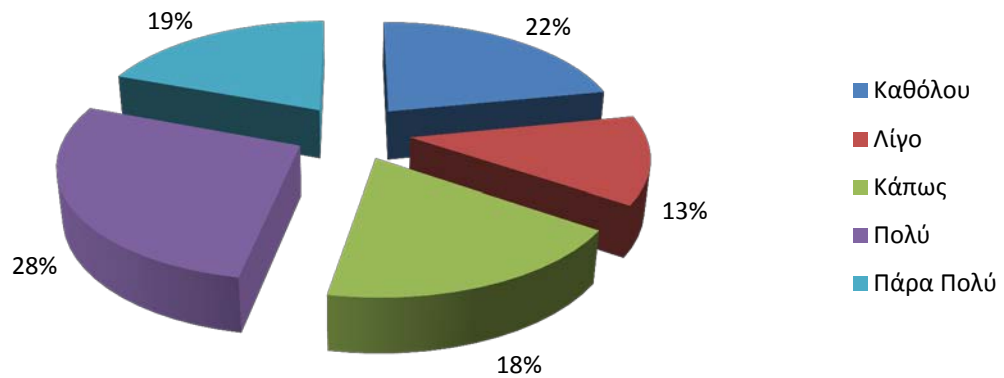

9. Στις καθημερινές σας συναλλαγές χρησιμοποιείτε (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις):

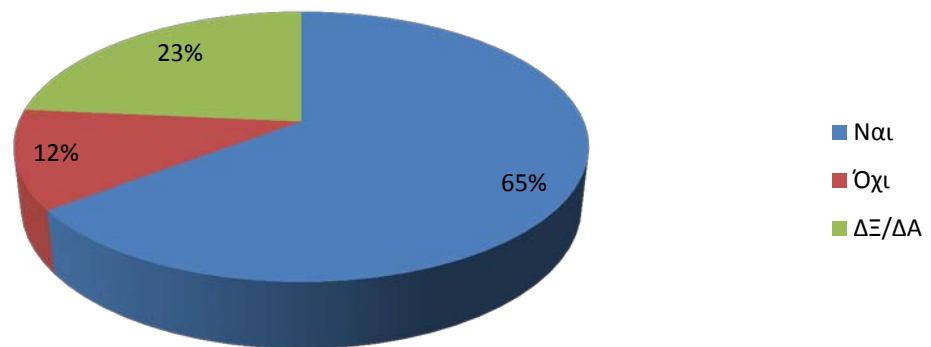

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

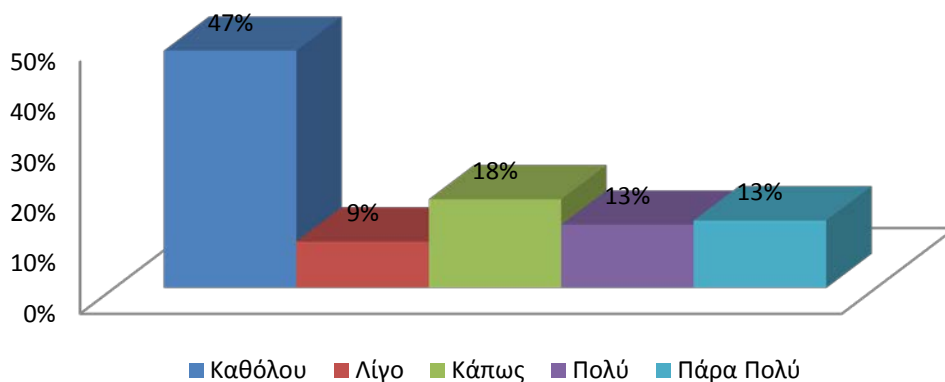
10. Σε ποιό βαθμό συνέβαλε η οικονομική κρίση στη μείωση της χρήσης της πιστωτικής σας κάρτας;

11. Πιστεύετε ότι ο Συνεργατισμός στηρίζεται σε γερές βάσεις και έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση;

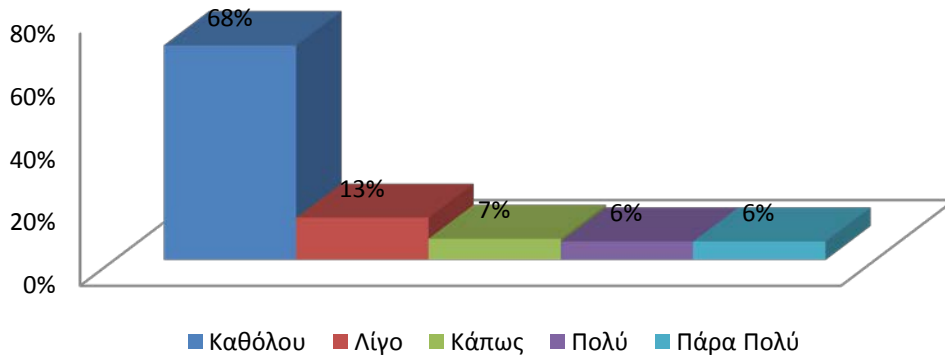

12. I. Σε ποιό βαθμό επηρέασε τη συνεργασία σας με τον Συνεργατισμό η μη έκθεσή του στα Ελληνικά Ομόλογα;

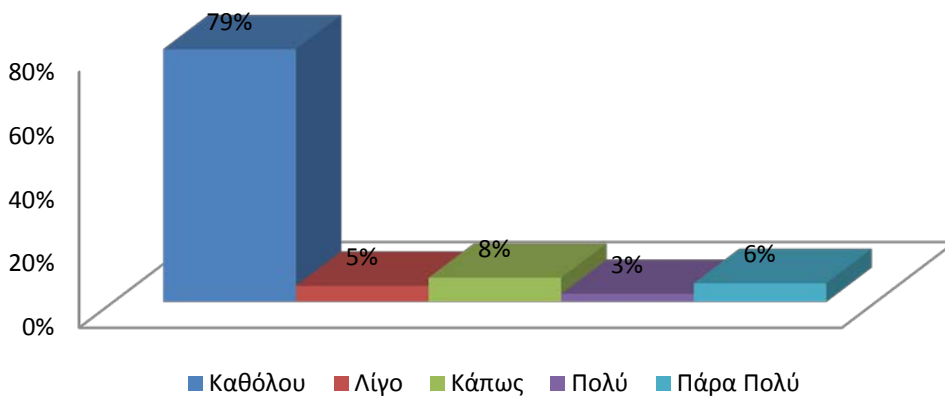

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

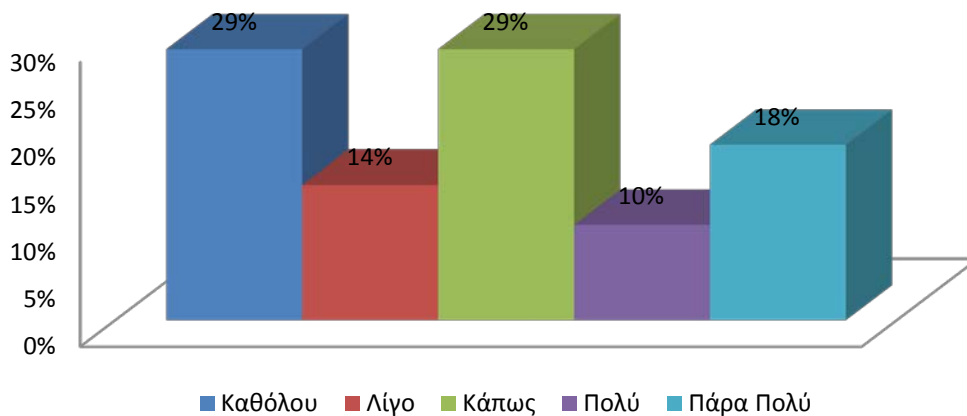
12. II. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να αλλάξετε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα με το οποίο συνεργάζεστε;

12. III. Σας επηρέασε η οικονομική κρίση στο να εμβάσετε τα χρήματά σας σε τράπεζες του εξωτερικού;

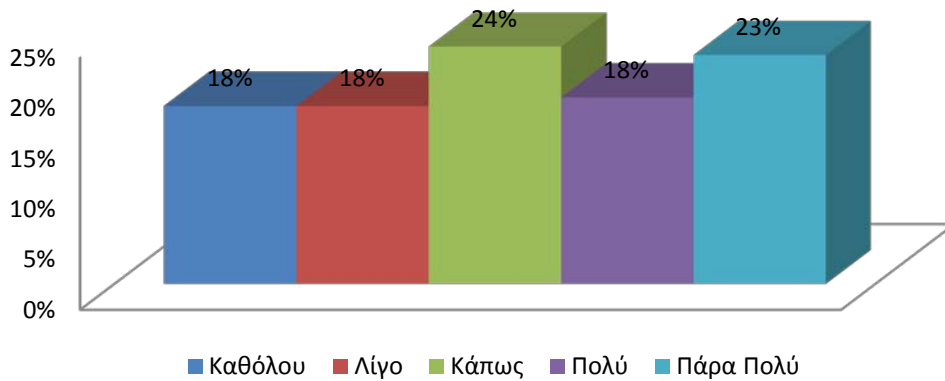

12. IV. Συμφωνείτε με τη μείωση των Συνεργατικών Εταιρειών σε 18 Παγκύπρια;

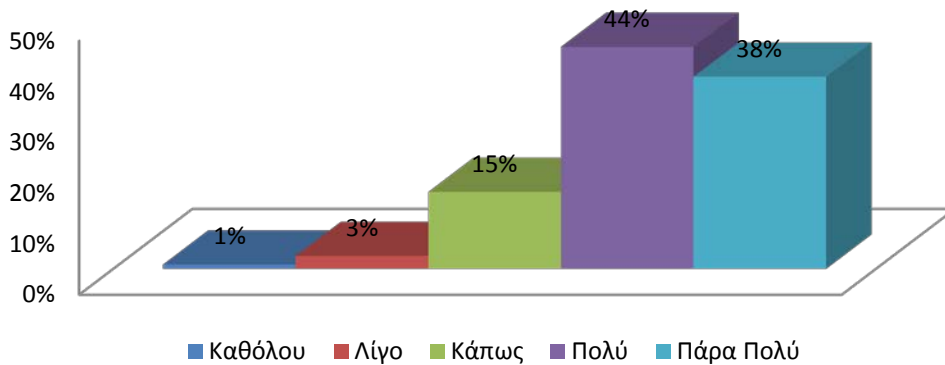

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

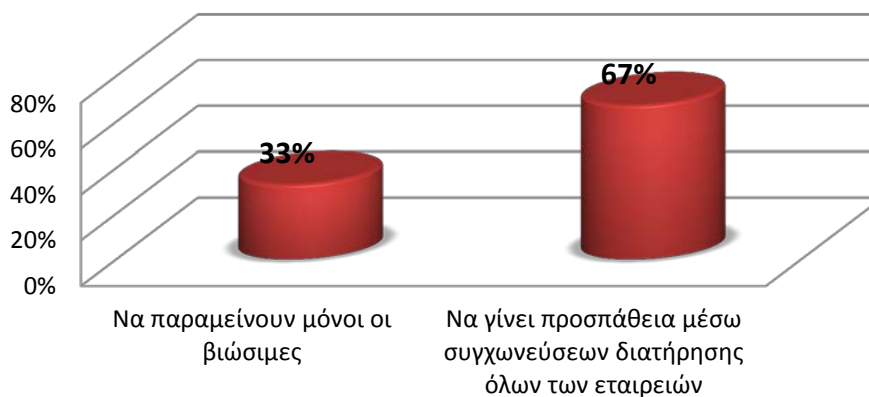
12. V. Πως επηρεάστηκε η αξιοπιστία σου προς τα ΣΠΙ επειδή κάποιες Συνεργατικές εταιρείες έκλεισαν/διαλύθηκαν;

12. VI. Ο βαθμός εξυπηρέτησης που προσφέρει σήμερα η Συνεργατική σας είναι ικανοποιητικός;

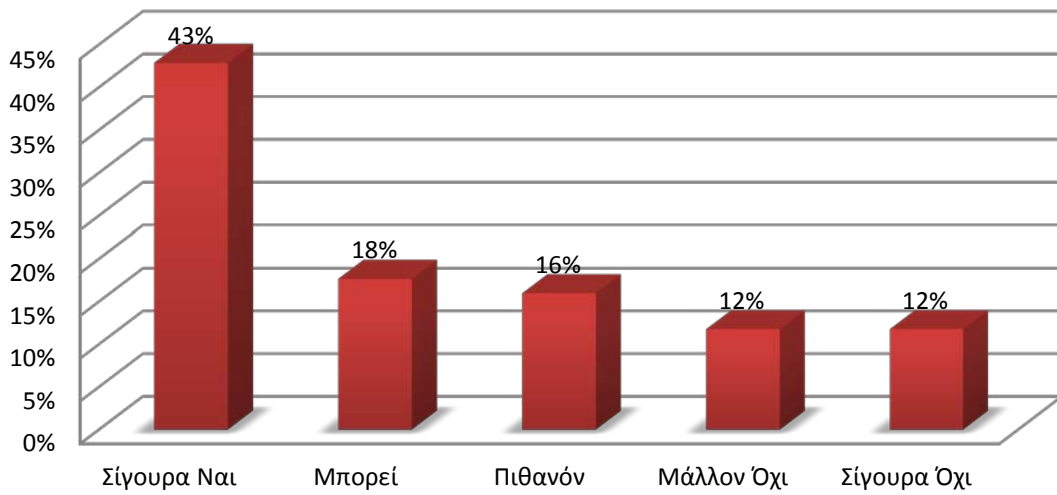

13. Συμφωνείτε με το ότι παρέμειναν μόνο βιώσιμες Συνεργατικές Εταιρείες και οι υπόλοιπες έκλεισαν ή θα έπρεπε να γίνει προσπάθεια διατήρησης όλων μέσω συγχωνεύσεων;

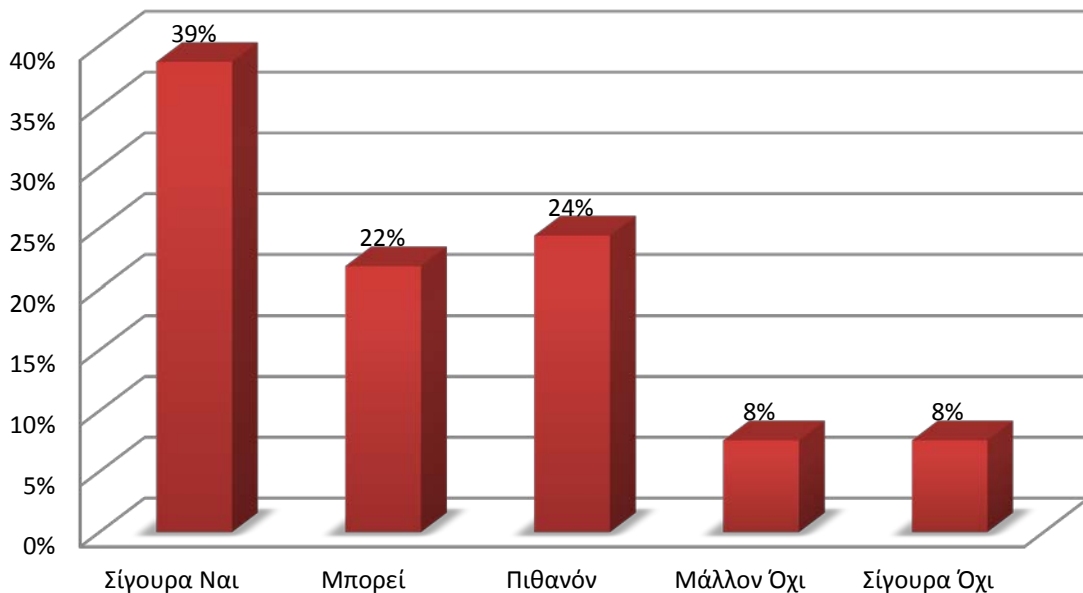

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

14. Αν λόγω της οικονομικής κρίσης η Συνεργατική αναγκαζόταν να κλείσει το κατάστημά της στην κοινότητά σας θα συνεχίσετε να συνεργάζεστε με την Συνεργατική σας μέσω άλλου καταστήματος της;

15. Αν λόγω της οικονομικής κρίσης η Συνεργατική σας αναγκαστεί να μειώσει τις ώρες λειτουργίας του καταστήματος και να εργάζεται μόνο 2 ημέρες της εβδομάδας θα το προτιμούσατε και θα συνεχίζετε να συνεργάζεστε με τη Συνεργατική σας κανονικά;

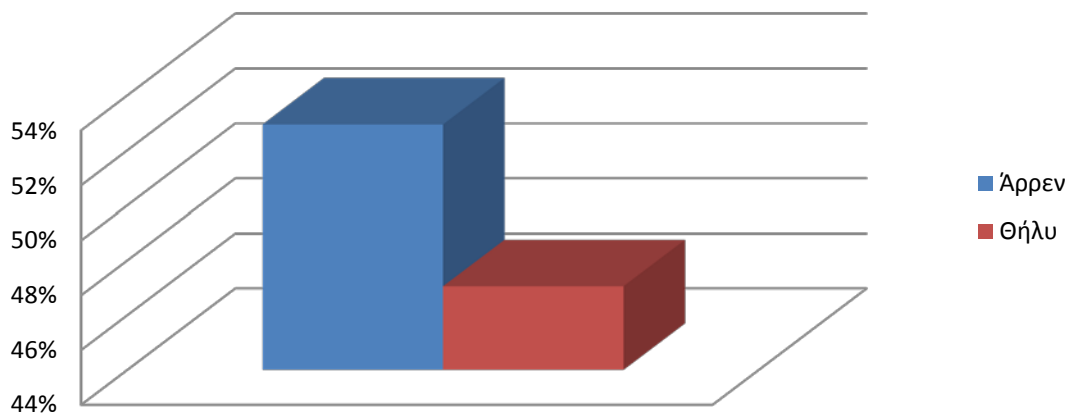

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

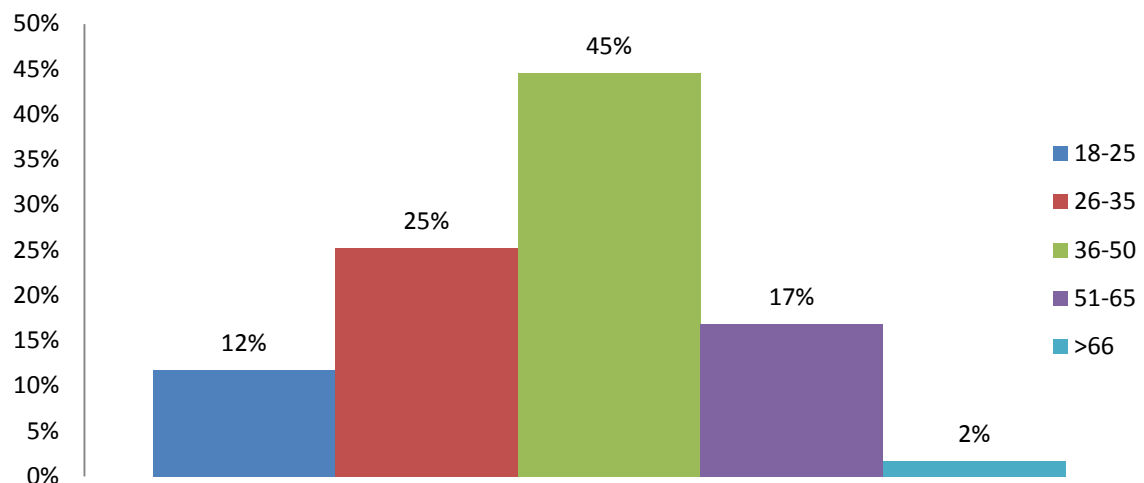
16. Πόσο συχνά επισκέπτεσαι κάποιο κατάστημα της Συνεργατικής για εξυπηρέτηση;

17. Φύλο

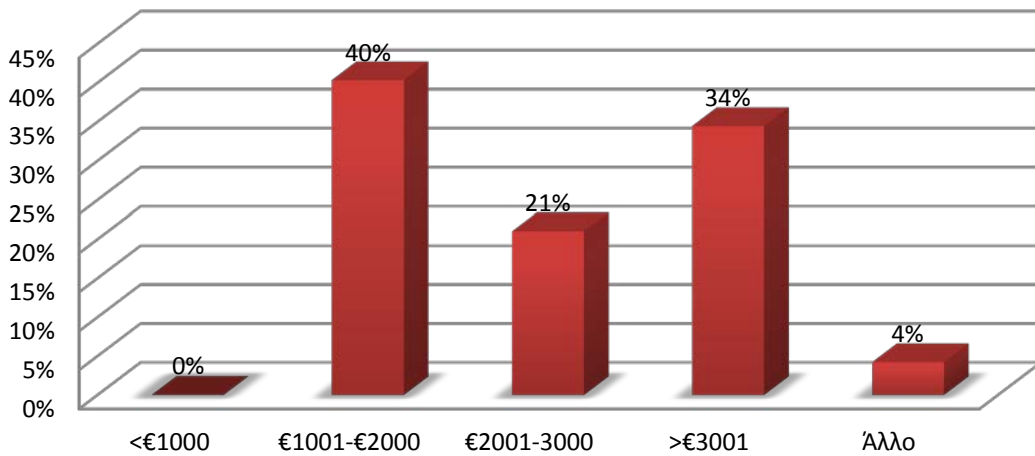

18. Ηλικία

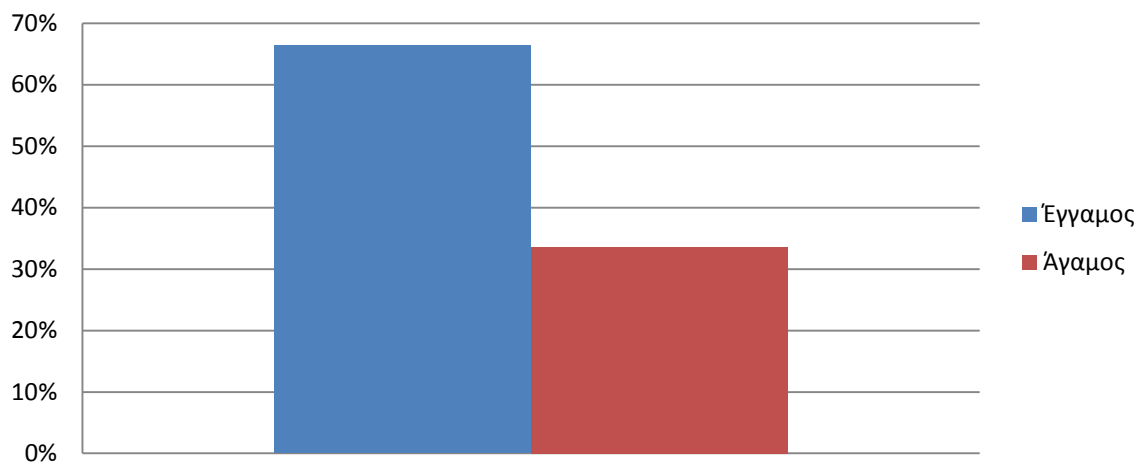

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

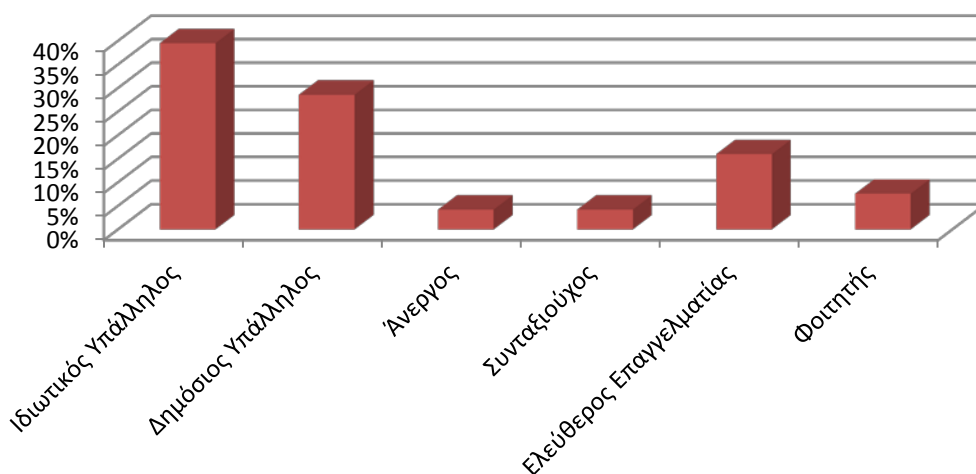
19. Μηνιαίο Προσωπικό Εισόδημα (Gross Salary)

20. Οικογενειακή κατάσταση

21. Επαγγελματική κατάσταση

**ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ**

